

ཐིའུ་ཁྱུ་མ་བོ་ད་གནས་དབྱེད་ཡིག

TIBET QUARTERLY BRIEF

Volume:3 | Issue: 02 | January-March 2022

བོད་ཀྱི་ཕྱི་ལུགས་འཕེལ་རྒྱུ་ལྟུང་།

TIBET POLICY INSTITUTE

Central Tibetan Administration, Gangchen Kyishong

Dharamshala-176215 Distt. kangra (H.P.) India

Phone +91-1892-223556, 222403

E-mail: communication@tibetpolicy.net | web: tibetpolicy.net

ཟླ་གསུམ་བོད་གནས་དབྱང་ཡི་ག

TIBET QUARTERLY BRIEF

སྒྲིཊ་བུ་ཕྱི་མ་སྒྲིཊ་པ། ལྷ་བ་ཆེ་རིང་།

ཅུམ་སྒྲིག་པ། གུན་དགའ་རྒྱལ་མཆོན།
 རིག་སྒྲོན་ཆེ་རིང་བསམ་གྲུབ།

ཐུས་འགོད་པ། གུན་དགའ་རྒྱལ་མཆོན།

པར་སྐྱོན་བྱེད་མཁན། བོད་ཀྱི་མིང་གྲུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང།
 དྲ་ཆིགས། www.tibetpolicy.net

པར་ཁང་། ལྷ་ར་ཐང་པར་ཁང་།

Published by: Tibet Policy Institute
Central Tibetan Administration
Dharamshala-176215
(H.P.) INDIA
Website: www.tibetpolicy.net

Editor: Tenzin Desal

Design/layout: Kunga Gyaltsen

Printed by: Narthang Press

དཀར་ཆག

སྡེ་ཚན་དང་པོ། བོད་ཡིག་དབྱེད་ཚུལ་ཁག་གི་སྒྲིག་པ་བཟུང་བ་

དབྱེད་པ་ལྟར་གྱི་གཞི་གཞུག་སྒྲིག་པ་དང་ཆ་ལྡན་གྱི་ཞུག་པ་དམར་ཤོག་གི་སྒྲིག་པ་བཟུང་བ་	༡
ཉམས་ཞིབ་པ་བྱང་ཆེ་རྒྱ་བ་ཆེ་རིང་། ཉམས་ཞིབ་པ་རིག་སྒྲིག་ཆེ་རིང་བསམ་བློ་བྱེད་ཀྱིས་བསྒྲིག་པ་	
ད་ལྟའི་བོད་ནང་གི་སྒྲིག་པ་སྒྲོལ་བ་གསལ་དང་ཡོད་གནས་ཚུལ་སྒྲོར་རྒྱུ་ཚུལ་ཅུང་མ་གྲོང་བ་	༡༠
ཉམས་ཞིབ་པ་ཤར་ཚོང་བསྒྲིག་པ་འཛིན་བཞེས་ལྟ་བུ་	
ཞུག་པ་སྒྲིག་པ་ལྟར་གྱིས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་བོད་ཡིག་དབྱེད་པ་ལ་འཛིན་པའི་འབྲེལ་ཉམས་མ་ཡོང་བའི་སྒྲིག་པ་	༡༤
ཉམས་ཞིབ་པ་བསྒྲིག་པ་འཛིན་ཆེ་བཟུང་དང་། ཉམས་ཞིབ་པ་རིག་སྒྲིག་ཆེ་རིང་བསམ་བློ་བྱེད་ཀྱིས་	
བོད་ནང་གིས་ཡོན་སྒྲོར་གྱི་རྒྱ་གཞུག་སྒྲིག་པ་	༡༩
ཉམས་ཞིབ་པ་སྒྲིག་པ་མ་བསྒྲིག་པ་འཛིན་པ་	
ཞུག་པ་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་དང་ཆོས་དད་རང་དབང་ལ་བརྒྱུད་པའི་དམ་བསྒྲིག་པ་སྒྲིག་པ་	༢༡
ཉམས་ཞིབ་པ་བཟུང་བ་ལྟ་བུ་	

Section II: English Articles

India-China Conflict in the Indo-Tibet Border: A Strategic Perspective.....	35
Tsewang Dorji, Research Fellow	
Overview of Chinese Digital Eco System	37
Tenzin Dalha, Research Fellow	
China drives to increase its mining industry in Tibet	41
Dhondup Wangmo, Research Fellow	
What Pentagon and Taiwan Defense Reports have to Say About Rising China in Asia and the World	47
Tenzin Tsultrim, Research Fellow	
National Park: What Is Happening On The Ground In The Name of Environmental Protection? .	49
Dechen Palmo, Research Fellow	
Further Restrictions on Religious Activities Continue in Tibet	53
Tsering dolma, Research Fellow	
China Eyes Bolstering Mining Across Tibet	55
Dhondup Wangmo, Research Fellow	
Tearing Down the Buddha: How Xi Jinping is Destroying Traditional Buddhism in Tibet	57
Tsering dolma, Research Fellow	

སྒྲེ་ཆུང་དང་པོ། བོད་ཡིག་དབྱེད་ཅེས་ཁག

དབྱུག་གཞུང་གི་གཅིག་ཁྱད་དབང་ཆ་ནས་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་སྲིད་དབང་བར།

—ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་དང་རྒྱལ་གཅིག་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་འབྲུང་ཅེས་དབྱེད་པ།

ཉམས་ཞིབ་པ་བློ་ཆེ་ལྷ་བ་ཆེ་རིང་།

ཉམས་ཞིབ་པ་རིག་སྒྲིན་ཆེ་རིང་བསམ་བློ་བཞུགས་པ་བསྟན།

༡༢། ་ཏོ་རམ་པ་(Trump)ཡིས་སྲིད་འགན་བཞེས་པའི་མེས་ལུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་སྤྱི་ཚུ་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ཁ་དཔོན་ཆོག་ལ་མི་གནས་པར་སེམས་ཁུལ་དང་སློབ་ཚུ་བ་བྱུང་བ་དེ་ཡང་རིམ་བཤས་རྒྱ་གོ་ཉུ་གཡིང་བ་བཞིན་མཛོན་གསལ་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། ཉོང་ཏོང་གི་“ཁྲིམས་བྱུང་བ་རྒྱ་ནག་ལ་ཅིས་སྲོད་ཀྱི་ཁྲིམས་གཞི”དང་། ཐའེ་ཨན་མི་དམངས་ཀྱིས་“མཚོ་འགག་གཉིས་”ཀྱི་ཐད་ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་བྱེད་པར་ངོ་རྒོལ་འུགས་ཆེན་པོ་བྱས་པ་དེའི་ངོས་ནས་ཀྱང་། གནད་དོན་ཀྱི་འགག་ཅེན་“ཁྲིམས་བྱུང་བ་རྒྱ་ནག་ཀྱི་ཁྲིམས་གཞི”དང་“ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་”རང་ངོས་དེ་གཏན་ནས་མ་ཡིན་པར། ཉོང་ཏོང་དང་ཐའེ་ཨན་གཉིས་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ལ་ཁྲོན་ནས་ཡིད་ཆེས་སློབ་གཏད་མེད་པ་དེ་མཚོན་ཡོད།

བོད་འདི་རྒྱ་ནག་དང་ཞི་བའི་གྲོས་མཐུན་བཞག་སྟེ་དོན་དངོས་ཀྱི་ཐོག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ལག་བསྟར་བྱེད་མཁན་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་བས་ཡང་ན་མངའ་ཁོངས་ཉལ་གཅིག་སུ་དེ་ཡིན་སྟབས། བོད་ཀྱི་འདས་པའི་སྲོང་བརྒྱུད་དེ་ཀུན་གྱིས་དབྱེད་གཞིའི་མེ་ལོང་ལྟ་བུར་མཐོང་ནས་མིག་དཔེར་ལྟ་འདོད་པའི་དཔེ་མཚོན་གསོན་པོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

གཅིག་རྒྱ་ནག་གིས་ཁ་དཔོན་རྒྱུར་གྱིས་དང་པོ་ཉིད་ནས་བོད་བཅན་བསྟར།

ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་དང་། རྒྱ་གར། བལ་ཡུལ་སོགས་ཀྱི་ཁྲིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་བར་དམག་འཁྲུག་ཐོག་ནས་གདོང་ཐུག་བྱུང་སྟེ་བོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་ས་ཁུལ་གྱི་མངའ་ཁོངས་ཁ་ཤས་ཀྱང་ཤོར་སྲོང་ཡོད་ནའང་། ༡༩༥༠ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་དབྱེད་ཆེན་ཁྲི་ཆོ་བརྩེ་ཡིས་བོད་ལ་བཅན་འཛུལ་བྱས་ཏེ་བོད་ཀྱི་དམག་དབྱེད་བརྒྱུད་སྟོང་ཅམ་ལས་མེད་པ་དེ་པམ་རག་བར་དུ་བོད་ནི་བདག་དབང་ཡོད་པའི་རང་བཅན་དུ་སྤར་སྟེ་ཐོག་གནས་བྱུང་ཡོད། གཡུལ་སར་པམ་ཁ་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་མེས་བོད་ས་ཁོན་ཀུན་ཟིང་ལོང་ཆེ་བའི་གནས་སུ་བྱར་བ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་ལ། སྐབས་འདིར་དམག་འཁྲུག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཁོན་ཡོད་པའི་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གིས་མདུན་སྲོད་བྱེད་རྒྱུ་མཚམས་བཞག་སྟེ་བོད་གཞུང་ལ་“ཤིང་སྒྱུ་རུ་རའི་ཡལ་ག་བསྐངས་པ་”བཞིན་ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་བྱ་དགོས་པའི་མཛོན་འདོད་བཏོན་བྱུང་། བོད་མི་རྣམས་ཐེ་ཆོམ་ཆེན་པོའི་གནས་སུ་སྤང་ཡོད་ནའང་། འོན་ཀྱང་བོད་ས་ཁོན་ཡོངས་ནས་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྟེང་རོགས་སྐྱོར་བྱ་དགོས་པའི་སྒྲུལ་སློང་བྱས་པའི་དབང་དུ་བཏང་ཡང་། ཐག་རིང་རྒྱ་ཡིས་སྒྲོམ་པའི་གདུང་བ་སེལ་མི་ཐུབ་པའི་དཔེ་ལྟར་སྤར་བཞིན་སྟོབས་ཀྱི་གནས་སུ་སྤང་ཞིང་། མཐའ་མར་རོགས་མེད་ཁེར་རྒྱུ་དུ་

ལྷག་མོང་། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་དམག་དོན་གྱིས་དབང་སྐྱུར་བྱས་པ་དང་བསྐྱར་ན། ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་བྱ་རྒྱུ་དེ་
 ལ་རང་བཞིན་གྱིས་སྤར་བས་ཀྱང་ཡིད་དབང་འཕྲོག་པའི་རྒྱས་པ་ཡོད། དེའི་འབྲས་བུར་ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་ཟེར་བ་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་
 དམར་ཤོག་གིས་དུས་སྤུས་བརྟེན་ཡོད་པའི་ཆ་རྒྱུན་དེ་ཆིངས་ཡིག་ཏུ་གྱུར་པ་དེ་ཙམ་ཡིན། དེ་ལྟར་ཡིན་པའི་དབང་དུ་བྱས་
 ཀྱང་། གྲོས་མཐུན་ནང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གིས་བོད་འདི་“རྒྱ་ནག་གི་པང་དུ་ལོག་དགོས་པ་”ཟུང་། “བོད་ཀྱིས་ད་ལྟ་ལག་བསྐྱར་
 བྱེད་བཞིན་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་མི་གཏོང་”བ་དང་། མི་རིགས་མངའ་ཁོངས་རང་སྲོང་ལག་བསྐྱར་བྱེད་པ།
 ཆོས་དད་རང་དབང་དང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བར་བཅི་བཀུར་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱང་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད། བོད་ཀྱི་
 སྐྱེའོ་ཆབ་ཆོས་དགོས་འདུན་མི་མཐུན་པ་རེ་བྱུང་འདོན་ཅིས་བྱེད་སྐབས་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གི་སྐྱེའོ་ཆབ་ཆོས་འདུན་ཅོག་ཐོག་ལག་བསྐྱར་
 བཅུག་ནས་ཁ་ངན་ཆོག་རྩལ་གྱིས་བྲག་བོའི་སྤྲེགས་ར་སྐྱུལ་བས། མཐའ་མ་དེར་བོད་མིས་བྱི་ཚུལ་ནས་བལྟས་པ་ཙམ་གྱིས་
 བྱུང་འབྲས་དེ་ཙམ་སྤྲུག་པོ་མིན་པ་སྟེ་བོད་རྒྱ་བྲགས་གཉིས་ནས་“ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་”ཀྱི་《གྲོས་མཐུན་དོན་ཆུང་བཅུ་བདུན་》
 བཞག་པ་འདི་དང་ལེན་བྱ་དགོས་བྱུང་ཡོད། (ཟླ་བ་ཆེ་རིང་། ༢༠༡༤)

ཀྱང་གྱིས་ཤེས་གསལ་ལྟར། གྲོས་མཐུན་བཞག་ནས་ལོ་ངོ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཇེས་སུ་སྟེ། ༡༩༥༩ ལོར་ཡོང་ས་སྐབས་
 མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་བཅུ་གཉིས་ལ་མེབས་དགོས་བྱུང་མོང་།¹ རྒྱ་ནག་གིས་བོད་དུ་བོད་མི་བྱི་ཆོ་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་ལ་འཆི་སྐྱོན་
 བཅོས་ཤིང་དགོན་སྡེ་སྟོང་ལྷག་བརྒྱད་ལྷག་གཏོར་སྐྱོར་བཅུ་ཡོད་ལ། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་ཅི་བྱས་གང་བྱས་ཆང་མ་ཉ་ལམ་
 སྐབས་དེར་བཞག་པའི་གྲོས་མཐུན་གྱི་དོན་ཆུང་ལེ་རེའི་ནང་དོན་དང་རྒྱབ་འགུལ་ཆགས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་《གྲོས་མཐུན་དོན་ཆུང་བཅུ་བདུན་》འཛོག་འདོད་པ་ནི་གྲོས་མཐུན་འདི་ཉིད་བོད་ཉམས་འཛིན་བྱེད་
 པར་རྒྱང་འཇུགས་པའི་སྤྲེགས་བྱ་ཁོ་ནར་བཅི་འདོད་པ་ལས། གཞན་གཅི་བོ་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཆོགས་སྟེང་“འཛིགས་སྐྱུལ་ལམ་ཡང་
 བྲག་ཤུགས་སྤྱད་ནས་སྤངས་པའི་མངའ་ཁོངས་དེ་ཁྲིམས་མཐུན་དུ་ངོས་ལེན་བྱ་མི་ཆོག་པའི་”² ཅུང་དོན་དང་།³ དེ་མིན་མཉམ་
 འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་ཅ་ཁྲིམས་ནང་གི་མནའ་ཞུགས་རྒྱལ་ཁབ་ཆང་མས་“བྲག་ཤུགས་སྤྱད་ནས་མངའ་ཁོངས་གསར་པ་ལེན་
 མི་དགོས་”པ་ཁས་ལེན་བྱས་པ་ལས་གཡོལ་ཆེད་ཡིན། (ཡིག་ཉན་ཁྲིམ། ༢༠༡༤། ༠༤། ༡༠) དེ་ནི་མ་གཞི་རྒྱ་ནག་གིས་ཐོག་
 མ་ཉིད་ནས་གྲོས་མཐུན་བཅི་སྤྱད་བྱེད་པའི་འདོད་པ་མེད་སྟབས། ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་གནང་སྐབས་ཐོག་མར་སློ་ཁོག་དཀྱིལ་

1 ལོ་དངོས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་དངོས་ཡོད་སྟོང་ཅེས་པའི་རྒྱལ་འདུལ་པོའི་ནང་འཁོད་དོན། “བྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོའི་ཟླ་ ༡༠ པའི་ཆེས་ ༢ ཉིན། དམག་སྤྱི་མང་ཆེ་མེ་ཡིས་

ཁྲིད་པའི་བཅུངས་འཛོལ་དམག་མི་བཞི་ཁྲི་ལྷག་གིས་“པ་ལུ་འདུ་དམག་ཏུ་”བྱེས་ཏེ། ཁམས་ལུ་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ཆབ་མདོ་ལ་དབུང་འཇུག་བྱས་ཤིང་། མགྲོགས་སྤྱར་དང་ནས་
 བམ་པའི་བོད་དམག་བརྒྱད་སྟོང་ལྷག་ཡོད་པ་བྱི་ཅིས་ ༡༩༥༠ ལོའི་ཟླ་ ༡༡ པར་བོད་མེད་པ་རྒྱ་དམག་ཆོགས་འདུ་བསྐྱོང་ཆོགས་བྱས་ནས། རྒྱལ་དབང་སྐྱེད་བཅུ་བཞི་པ་གོང་

ས་ཏུ་ལའི་སྤྱི་མ་མཆོག་ནས་སྤྱི་དབང་བཞེས་པའི་རེ་འདུན་ཞུས་པ་དང་། བོད་གཞུང་གི་འབྲེལ་ལྷན་ཁང་ནས་གསལ་བསྐྱགས་བསྐྱངས་ཏེ། “ཡོང་ས་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོ་
 ཆེན་མེད་འགན་བཞེས་ན། དེ་ལ་རྒྱལ་སྐྱོར་གཙང་མ་ཡོད་ཚུལ་ཞུས། མཐུན་སྦྲིག་དོག་ཅ་གཅིག་སྤྱི་ཀྱི་བོད་པ་རྣམས། ང་ཆོས་འཛུལ་སྤྱིང་མི་དམངས་ལ་ཞི་བདེའི་བྱེད་
 ཐབས་ཀྱིས་བོད་ལ་བཅུན་འཇུག་མཆོག་གི་བོད་འདོད་སྐྱུལ་ཞུ།” བོད་འདུགས་དང་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་གངས་ཉུང་གི་བོད་དམག་ལམ་པར་བྱས་ཇེས། རྒྱ་ནག་
 བཅུངས་འཛོལ་དམག་མི་ཉ་ལམ་ཁྲི་ལྷག་བོད་ལུ་འདུས་ཕྱོགས་སུ་སྐྱུལ་འདེད་བྱས། དེ་དང་མཉམ་དུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཆུང་རྒྱལ་སྐྱོར་ལྷགས་ཆེན་པོ་ཐོབ་མ་བྱུང་སྟབས། ”

2 ཆོས་སྤྱོད་ཤིང་དཔེ་ན། ༡༩༥༩ལོའི་ཟླ་ ༤ ཆོས་ ༥ ཉིན་རྒྱལ་ཁབ་སོ་སོ་ནས་བཞག་པའི་《དམག་འཁྲུག་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་དབུས་ལག་ཆ་བྱས་པ་འདོར་བའི་སྐོར་གྱི་སྤྱི་
 ཆིངས་དཀྱུས་མ་》ཞེས་པར་བཅུངས་ཁྲིམས་ཐོག་དམག་འཁྲུག་གི་བྱ་སྤྱོད་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་དབུས་ཀྱི་ལག་ཆ་བྱེད་པ་བཀག་སྟོམ་བྱས་ཡོད། སྐབས་འདི་ནས་བཟུང་དམག་
 འཁྲུག་བྱེད་པ་ཁྲིམས་དང་མི་མཐུན་པར་བཅོས་ནས་ཀྱང་སྤྱོད་རྒྱུ་དང་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རེ་འདུན་བཞིན་པ་དེ་བཅུངས་ཁྲིམས་ཐོག་ཆོད་འཛིན་གྱི་རྒྱས་པ་ལྟར་པའི་སྤྱི་ཆིངས་ཀྱི་ཅ་
 དོན་དུ་བསྐྱར་བཤོ།

ཡངས་པོ་ཡོད་མདོག་ཁ་པོ་བྱས་ནས་སློབས་པ་དང་བཅས་ཏེ་ཁས་ལེན་བྱས་པ་དང་། གྲོས་མཐུན་བཞག་རྗེས་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་དོ་མ་
ནི་གནས་ཚུལ་ཐོན་བྱ་ལའང་ཚོད་སྤོང་བྱེད་ཅིང་ཁས་ལེན་རྒྱ་ཁྱིམ་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། (ཆེ་བ་ཆེ་རིང་། ༡༠༡༩) མདོར་
བསྡུས་ནས་བཤད་ན། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཁ་དན་ཆོག་ལ་མི་གནས་པ་དེ་སྤར་ནས་དེ་འདྲ་ཡིན་པ་ལས་ད་ལྟ་དེ་འདྲ་ཆགས་པ་
ཞིག་གཏན་ནས་མིན།

གཉིས། རྒྱ་ཁྱིམ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ལ་དོ་རྒྱུ་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་རྩ་མེད་བཅོས་པའི་སྤྱད་མི།

ལོ་རྒྱུས་དོན་མཁན་ཞིབ་ལྟ་བྱས་ན། བོད་མི་འདི་རྒྱ་ནག་སྤྱི་དགའ་བོ་གི་“ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་”ཀྱིས་མགོ་སྐོར་བཏང་བ་ཁོ་ན་ཅུ་
མ་ཡིན་པར། རྟོང་གོང་གི་“ཁྲིམས་བྱུང་བ་ཅིས་སྤྱོད་”དང་འབྲེལ་བར་རྒྱ་ནག་ཏན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་“རྒྱ་ཁྱིམ་གཅིག་དང་ལམ་
ལུགས་གཉིས་”ལ་འགོག་ཆོལ་བྱས་སྟབས་མི་རིགས་རྩ་མེད་བཅོས་པར་འབྲེལ་བྱེད་ཡོད། སྐབས་འདིའི་“རྒྱ་ཁྱིམ་གཅིག་
དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་”འགོག་ཐབས་བྱས་ནས་མི་རིགས་རྩ་མེད་བཅོས་པར་འབྲེལ་བའི་བོད་མི་ཟེར་བ་ནི་རྒྱ་ཡིག་གི་ལོ་
རྒྱུས་ཡིག་ཆའི་ནང་གནད་བོད་མཆོ་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱད་མི་(羌人) ལ་གོ་བ་ཡིན་ཏེ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ། ཁོ་ཆོ་ནི་
བོད་མི་གདུང་བྱུག་གི་ཡ་གྲུལ་“གདུང་”གི་རྒྱས་རྒྱུད་ཡིན་ལ། རྒྱ་ཀྱི་འགོག་པ་ཞེས་པའི་དོན་དུ་འབོད། ཁོ་ཆོ་ཡང་བོད་མི་
དང་མཚུངས་པར་སྤྱུ་ལས་མཆེད་པར་བྲགས་ (དགེ་ལེགས། ༡༩༡༡)¹

རྒྱ་ནག་ཏན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་སྐབས་སུ་གོང་མ་ཏན་མུའུ་ཏི་(漢武帝) ཡིས་ཕྱི་ལ་རྒྱ་སྤྱོད་བཏང་སྟེ། དེར་གི་
མཆོ་སྤྱོད་ཤར་རྒྱུད་དང་ཅོང་ཆུའི་འབབ་རྒྱུད་ཀྱི་སྤྱད་མིའི་མངའ་ཁོངས་བཅན་བཟུང་བྱས་ནས། མི་སེར་སྤེལ་བའི་དབང་སྤྱར་
བྱེད་ལུལ་“མ་རྒྱ་ཏུ་ཐོག་མར་སྤེལ་བཞི་བཅུགས་”(初開河西，列置四郡) ཡོད། སྤྱད་མིའི་ཆོ་བ་ཁ་ཐོར་དུ་བྱས་ནས་རྒྱ་
ནག་གིས་བཅན་འཇུག་བྱེད་པར་གདོང་ལེན་བྱས། “འཁོན་ནད་ཞི་བའི་མནའ་འབྲེལ་”བཞག་ཡོད་ཀྱང་། དོན་དངོས་སུ་ཆོ་བ་
སོ་སོ་ལ་སོ་སོའི་རང་དབང་གི་འདུ་ཤེས་མཆིས་ཏེ། དམག་འཐབ་དང་ཞི་བདེ་གང་ཡིན་རུང་དེ་དག་ཆང་མ་ཆོ་བ་སོ་སོའི་འགོ་
འཛིན་གྱིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པར་བརྟེན། སྤྱད་མིའི་འགོ་འཛིན་ཞུས་དབང་སྤྱར་བྱ་རྒྱུ་དེ་རྒྱ་ནག་ཏན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་
གོང་མའི་སྤྱི་དགའ་བོ་ས་ས་གནས་འདི་དག་བཅན་བཟུང་བྱེད་པའི་གཞི་ཐབས་གཙོ་བོར་བྱུང་ཡོད།²

ཡང་སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་གི་གོང་མའི་སྤྱི་དགའ་བོ་ས་སྤྱོད་ཀྱིས་ཀྱང་ཞི་བས་མཐུན་འགྲིག་(ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་)གི་མིང་ཁྲེར་
ནས་བོད་མིའི་(སྤྱད་མི)དབུ་ཁྲིད་ཞུས་པ་སྟེ་རྒྱ་ཏུ་བྱས་རྗེས་སྤེལ་བ་གསོད་³ བྱས་ཡོད་ཅིང་། མགོ་བཏགས་ཞུས་པའང་ཡང་ན་
གསོན་བཟུང་བྱས་པའི་བོད་(སྤྱད་)མི་དེ་དག་རང་ལུལ་ནས་མཐར་སྐྱོད་བཏང་སྟེ་རྒྱ་ནག་མངའ་ཁུལ་ནང་དུ་གནས་སྤོས་བྱས་
ནས། རྒྱ་ནག་གི་གོང་མའི་སྤྱི་དགའ་བོ་བཅུགས་པའི་ཐད་ཀའི་དབང་སྤྱར་འོག་རྒྱ་ཁྱིམ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཆགས་

1 《སྤེལ་བྱས་པའི་ལས་ལྟོང་སྤྱད་མི་སྤྱི་དགའ་བོ་ས་སྤྱོད་ཀྱི་ལུགས་ཆོག་གོ།
2 ད་ལྟོ་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་སྤྱི་དགའ་བོ་ས་སྤྱོད་ཀྱིས་ཀྱང་ཞི་བས་མཐུན་འགྲིག་པོ་ཆོ་ཆོག་གི་ཡང་སྤྱོད་སྐོར་ལ་ལག་སྤྱད་ནས་བོད་ཀྱི་སྤྱད་མི་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་པས་མ་དེ་
ཡིན་ཞིང་། དེ་ལས་ཀྱང་གནས་ཚུལ་གྱི་རྒྱ་ཅན་ཏོགས་བྱུང་གོ།
3 ལོ་རབས་ལྔ་བཅུའི་ནང་། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གིས་ཆོགས་འདུ་འཛོག་རྒྱུའི་མིང་སྤྱད་ནས་བསྟུ་བྱེད་ཀྱིས་དབུ་ཁྲིད་འཛིན་བཟུང་བྱས་པའང་དེའི་རྒྱུ་འབྲས་ཡོད་དོ།

ཡོད། དེའི་འབྲས་བུར་མགོ་བཏགས་ཞུས་པའི་སྤང་མི་རྣམས་ཏྲག་པར་རྒྱ་ནག་གི་དཔོན་རིགས་ཆོས་མི་ཆོས་དང་བཅས་པའི་གཞུང་འགྲམ་སྤྱོད་པ་བཟོད་མ་རྒྱས་པར་བྱེད་ལོག་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་གི་ནང་འདི་ལ་“སྤང་མིའི་ངོ་མོག་ཟེང་འཁྲུག་”ཟེར། མཐའ་མ་དེར་རྒྱ་ནག་གི་གོང་མའི་སྤིང་གཞུང་གིས་“སྤང་མི་སྤང་སྤྱོད་བྱེད་པའི་དམག་དཔོན་”ཏོན་དབྱེའི་(段類) མངོན་འདོད་སྤྱད་དེ། རྒྱ་ནག་སྐྱམ་སའི་ནང་གནས་སྤོས་བྱས་པའི་སྤང་མི་ཁྲི་ཆོ་བཅུ་ལྷག་ངོ་ཚྭ་ལ་བྱས་མིན་ལ་མ་བཟོས་པར་ཏ་ལ་མ་ཆང་མ་སྤེབ་གསོད་བྱས་ཟེ།^༡ དེར་བརྟེན་ཏོན་དབྱེ་ཡིས་སྤང་མི་རྣམས་ཅ་མེད་བཟོས་པ་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྤང་མི་རིགས་ཐ་དད་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་བྱུང་ཆགས་བརྒྱུ་བའི་གཏམ་རྒྱུད་སྐྱད་གྲགས་ཆེ་བར་གྱུར་ཅིང་གཞན་གྱིས་སྤང་རྒྱུར་དགའ་བར་གྱུར་ཡོད།

གསུམ། སྤྱི་གཙོ་དུ་སྤྱི་དབང་གཞུག་རྩལ་ཅན་ནི་བཙན་གཞོན་ཐེག་དཀའ་བ་ཞིག་ཡིན།

གནའ་དེར་གཉིས་བསྐྱར་འོངས་ན། གཅིག་ནི་ཆོ་བའི་ལམ་ལུགས་འོག་གི་གནའ་བོའི་བོད་མི་(སྤང་)ཞིག་དང་། ཅིག་ཤོས་ནི་ཁྲིམས་ཀྱི་རང་དབང་ཆ་ཆང་ལོངས་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་པའི་དེར་རབས་ཀྱི་རྟོང་ཀོང་ཡིན་ནའང་། འོན་ཀྱང་ཁོ་ཆོས་གདོང་ལེན་བྱེད་བཞིན་པའི་ཏྲན་ཤར་མའི་གོང་མའི་རྒྱལ་རབས་སམ་ཡང་ན་དེར་རབས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ནི་ངོ་བོ་གཅིག་མཚུངས་རང་བཞིན་གྱི་སྤིང་དབང་སྤྱི་གཙོ་དུ་དབང་སྐྱུར་ཞིག་ཡིན་ཏེ། འདི་ལ་གཅིག་རྒྱུན་གཅིག་གིས་འཛིན་པ་ཞེས་བཞོད་ཀྱང་ཆོག་གོ། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་སྐྱམ་ས་ཆེན་པོའི་མི་དམངས་ལ་མཆོན་ནས་བཤད་ན། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་སྤྱི་གཙོ་དུ་དབང་སྐྱུར་ནི་དུས་རྒྱུས་ཀྱི་རང་ཚུལ་ལྟ་བུར་ཆགས་ཡོད་ལ། རྒྱུར་གཞོན་འཆེ་སྤྱེལ་བ་དང་བཙན་གཞོན་བྱེད་པ་དེ་ལ་སྤྱོད་མེད་པ་ཆགས་ཡོད་པའམ་ཡང་ན་ཐབས་ཤེས་མེད་པ་ཆགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཁྲིམས་ཀྱི་རང་དབང་ལོངས་སྤྱོད་བྱས་སྤྱོང་བའི་རྟོང་ཀོང་བ་ལ་མཆོན་ནས་བཤད་ན་སྤྱུག་བསྐྱེད་ཐེག་དཀའ་བ་ཞིག་ཡིན་པས་སྤོབས་པ་ཆེ་སྤྱོད་གྱིས་ཚྭ་ལ་ལན་སྤྱོད་པ་ལས་གཞན་ཅི། དེ་མཚུངས་སུ་ཏྲན་ཤར་མའི་རྒྱ་ནག་པ་རྣམས་གོང་མའི་སྤིང་གཞུང་གི་དབུས་གཅིག་སྤྱད་སྤིང་དབང་གིས་བྲག་གཞོན་དང་དབང་སྐྱུར་བྱས་པ་ལའང་གོ་མས་ནས་ཁུ་སིམ་མེར་ཁ་མི་གྲགས་པར་ཐེག་ཐུབ་པ་བྱས་ནས་བསྐྱད་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྤང་མི་ནི་རང་དབང་ལྡན་པའི་མི་རིགས་ཡིན་ལ། གོ་མཆོན་ཅིས་ལེན་བྱས་ནས་མགོ་བཏགས་ཞུས་ཡོད་ནའང་ད་དུང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་གཞུག་རྩལ་ཅན་གྱི་དབང་སྐྱུར་མ་ཐེག་པར་འོས་ལངས་བྱས་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ་དཔོན་རིགས་ཆེ་གོ་མོས་གཞོན་པ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤང་མིས་འགོག་ཚྭ་ལ་བྱས་པ་སོགས་འཁོད་ཡོད་ཀྱང་། དོན་ངོ་མར་རྟོང་ཀོང་གི་ཁྲིམས་ཁྲོལ་ཅིས་སྤྱོད་དང་གཅིག་འབྲེལ་ཡིན་ཏེ། གནས་ཚུལ་གྱི་འབྱུང་རྒྱུན་ཡིན་པ་དེ་ཅུ་མ་གཏོགས། གནད་དོན་དེའི་འབྱུང་རྒྱུ་ཆང་མ་སྤིང་དབང་སྤྱི་གཙོ་དུ་ཐུག་ཡོད།

གནའ་བོའི་དུས་ཀྱི་ཏོན་དབྱེ་ཡིས་གོ་མཆོན་ཅིས་འབྲུལ་བྱས་ནས་མགོ་བཏགས་ཞུས་ཏེ་རྒྱ་ནག་ཏུ་གནས་སྤོས་བྱས་པའི་སྤང་མི་རྣམས་ལས་སྤྱོད་པའི་སྤོན་དམར་གསོད་གཏོང་ཆོག་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་དེ་ཅུ་མ་ཡིན། ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་དུང་“སུམ་ཁྲི་བརྒྱུད་སྤྱུག་བརྒྱ་ལྷག་བསད་”ཅེས་ཟེར་ཡང་། འོག་སྤྱི་གཙོ་ཤོས་ནས་“དམག་མི་འཆེ་སྤྱོད་བྱེད་པ་བཞི་བརྒྱ་ལྷག་”ཅུ་ལས་མེད་ཚུལ་བཞོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ད་ལྟའི་རྟོང་ཀོང་ནི་གོ་མཆོན་ཅིས་འབྲུལ་ཞུས་ནས་རྒྱ་ནག་ནང་ལོགས་སུ་གནས་སྤོས་

༡ 《ཏྲན་ཤར་མའི་དཔེ་ཐེང་》བཅའ་པོ་༤༥「རྟོང་ཀྱང་ལེ་ལུ་སྤིང་ལུགས་ལོ་རྒྱུས་」ནང་འཁོད་དོན།

བྱས་མཆིས་རང་ཉིད་འགོ་བས་སྤྱད་གི་རྒྱུ་ལ་སྤྱོད་ཅིང་ཡང་མེད་པའི་སྤྱད་མི་རྣམས་དང་མི་འདྲ་སྟེ། དེའི་ཁར་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་སྤྱི་ཚོགས་དོ་ཁུར་དང་རྟོགས་སྤྱོད་བྱས་སྟབས། རྒྱ་ནག་གིས་“གྲི་རྩོན་པོའི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་སྤྱོད་པ་སྤྱོད་པ་”འདོད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ཀྱང་དེ་ལ་འཛེམ་ཐོན་ཏོག་ཅིང་མི་བྱེད་རང་བྱེད་ཆགས་ཡོད། དེར་མ་ཟད་ཏོང་ཀོང་བས་ཀྱང་གང་སྟབས་ཅི་རྒྱུས་ཀྱིས་འགོ་བཙུག་ཆོལ་བྱས་ན་ད་གཟོད་རེ་བ་ཏོག་ཅིང་ཡོད་པ་དེ་གསལ་པོ་ཤིང་ཡོད་དེ། མཉམ་སྦྲེལ་གྱི་ཉེ་འཁྱུར་མཁས་པ་ཞིག་གིས་“བྱས་མོ་ས་ལ་བརྟུགས་ཀྱང་ལེགས་པོ་ཡོང་བའི་དེས་པ་མེད་”ཅེས་གསུངས་པ་བཞིན། ཞི་བདེ་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཉན་རྒྱལ་རབས་ལ་མགོ་བརྟུགས་ཞུས་པའི་སྤྱད་མི་རྣམས་ཀྱང་མཐའ་མཐུག་ཆང་མ་པོ་མོ་དང་བཞེས་གཞིན་ལ་ལྟོས་པ་མེད་པར་བསྐྱེད་པ་གསོད་བྱས་ཡོད་ཅིང་། རང་བྱིས་དུ་འགོ་བཙུག་ཆོལ་བྱས་པའི་སྤྱད་མི་རྣམས་ཀྱང་སྤྱག་བསྐྱེད་དང་གོད་ཆག་ལ་འབྲུང་སྤྱོད་ན་འདྲ་མཐའ་མ་དེར་རིགས་རྒྱུད་འཕེལ་ནས་རྩེ་མང་དུ་བྱིན་སྟབས་ཡོད་ལ། དེ་ལྟར་མན་ཆེད་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་མཐུག་ལ་བསྐྱེད་པ་ནས་དེར་རབས་ཀྱི་གོ་མཚན་བྱུང་བའི་རྩེ་སྤྱོད་མ་ཆ་དེ་གའི་མི་འཕོར་གྱི་སྤྱི་གཞི་ལ་ཅ་བའི་ཆ་ནས་འཕོ་འབྱུང་འབྱུང་སྟབས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་ཚོགས་སྤྱི་ཚོགས་རྒྱུ་གྱི་དབྱས་དབང་བསྐྱེད་པའི་གཅོད་དབང་སྤྱད་འོག་ན་གོ་མ་ཆགས་སུ་བྱིན་པའི་དྲག་གཞོན་དང་བློ་གཏོག་ཏུ་བཞག་ནས་ཅི་གསུང་དེ་སྤྱད་ཁོ་ན་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་དབང་དུ་བྱས་ཐོང་། རང་དབང་ཐོབ་སྤྱོད་བའམ་ཡང་ན་རང་དབང་འོངས་སྤྱོད་བྱས་སྤྱོད་པའི་མི་དམངས་ལ་མཚོན་ནས་བཤད་ན། དབང་སྤྱད་འདི་ལྟ་བུ་ནི་གཉའ་གཞོན་ཐེག་དཀའ་བ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། ཡང་སྤྱི་ཚོགས་མེད་པའི་དམར་གསོད་བྱེད་པར་གདོང་ལེན་བྱ་དགོས་པའི་དབང་དུ་བཏང་ཡང་དེ་ལ་ལས་སྤྱོད་པ་གཉའ་ཆག་ནས་དཔའ་ཞུས་མི་འདོད།

བཞི། ཁེ་ཐན་གྱིས་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་དབང་སྤྱད་བྱས་པ་ལེགས་འབྲུག་བྱུང་ཡོད།

རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་ཆ་ནས་བཤད་ན། དེ་ནི་ཏོང་ཁོ་ཕུན་གྱིས་༡༩༤༠ལོར་བཏོན་པའི་ཆོག་ཅིག་སྟེ་རྒྱ་ནག་གི་ཅ་ཁེ་ཐན་ནང་བརྟུག་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་གཞུང་གིས་འདི་ལ་“རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གྱུར་ཡོང་བ་དང་ཐན་མའི་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་འབྱུང་ཡར་རྒྱས་ཡོང་བའི་སྐོར་གྱི་ཆོན་རིག་དང་མཐུན་པའི་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་”ཞེས་ཟེར་ཏེ། (མང་གི་ཐེ་མེན་༢༠༡༢) བཟོད་ཚུལ་དེ་ལྟ་བུ་ནི་རང་དབང་བསྤོང་ཡིན་པ་སྤྱོད་ཅི་དགོས། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི་རྒྱ་ནག་དམར་འོག་གི་ལོ་རྒྱུས་ངོས་ནས་ཆ་བཞག་པའི་དབང་དུ་བཏང་ཡང་། རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཐོག་དང་པོ་ལག་བསྐྱར་བྱས་པ་ནི་མཐོ་ཅེ་ཏུང་གིས་བོད་ལ་བཞག་པའི་《གྲོས་མཐུན་དོན་ཆོན་བརྟུ་བདུན》ཟེར་བ་དེ་ཡིན། དེར་མ་ཟད་རྒྱ་ནག་དམར་འོག་གི་སྤྱི་དབང་བརྟུགས་ནས་ལོ་ངོ་བདུན་ཅུ་འདས་པའི་རིང་སྤྱི་ཚོགས་ཐོད་དང་ཏོང་ཀོང་གཉིས་སུ་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ལག་བསྐྱར་བྱས་སྤྱོད་ཡོད་ཅིང་། བོད་དུ་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་དེ་ལོ་ངོ་བརྒྱད་ལ་མ་གཏོགས་རྒྱུན་སྤྱོད་སྟབས་མེད། ད་ལྟའི་བོད་ནི་རང་དབང་ཁང་པ་(自由之家, Freedom House)ཞེས་པས་བཏོན་པའི་“ ༢༠༡༩ ལོའི་འཛམ་གླིང་རང་དབང་སྒྲན་ཐོའི་”ནང་དབྱེད་བསྐྱར་བྱས་པ་ལྟར་ན། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས་ནི་སྤྱི་གཟར་ཟེར་འབྲུག་སྤྱོད་གི་སི་རེ་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ལས་ཅུང་ཟད་ལེགས་པ་ཅིང་ཡིན་ཏེ། འཛམ་གླིང་གི་ལྷོ་གྲངས་ཏེ་མཐུག་ནས་བཅིས་

༡ ཁེ་ཐན་(契丹, Khitan) ཟེར་བ་ནི་གནའ་བོའི་དུས་སུ་དོང་གི་ཕྱི་སོག་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱ་ནག་གྲང་ཤར་ས་ཆར་གཞིས་ཆགས་ཡོད་པའི་གདོད་མའི་སོག་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཏོ། བོད་འབྱུང་གི་མཚན།

པའི་ཨང་རིམ་གཉིས་པ་དེ་ཆགས་ཡོད། ཉོང་ཀོང་གི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ལ་ཆ་མཚོན་ན། སྤེང་དབང་སྐར་གཅོད་ཀྱི་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འབྲེལ་ལམ་འཇུགས་པའི་སྐབས་ལམ་ལུགས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ནག་ལ་ཉོང་ཀོང་དུ་ཁེ་སན་ཆེ་ཤོས་དེ་ཐོབ་ཡོད་སྐབས། རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་དེ་ལོ་ངོ་ཉེར་གསུམ་ལ་མ་གཏོགས་རྒྱུན་འཁྲོངས་བྱེད་ཐུབ་མེད་ཀྱང་། རྒྱ་ནག་གིས་རང་ཉིད་སྟོབས་ཆེན་དུ་འགྱུར་བར་རྒྱུ་མ་ནས་སྤར་བས་བཅན་སོ་དབང་ཡོད་དང་ཉམ་ཤེད་སྐར་གཅོད་བྱས་པ་བརྟུན། གལ་སྤྱིད་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་སྤེད་དོ་སྤར་བྱུང་བ་དང་ཉོང་ཀོང་མི་དམངས་ཀྱིས་ལུགས་ཆེན་པོས་ངོ་ཚྭ་བྱས་པ་མིན་ཆོ། དུས་སྤྱོད་མོ་ནས་བོད་ས་རྒྱལ་ལག་དུ་ཤོར་བའི་འགྲོ་ལམ་དུ་བྱིན་ཆར་ཡོད།

དེ་ནི་“རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་”མ་གཞི་ནས་པམ་ཉེས་བྱུང་བའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་གཏན་ནས་མིན་པ་སྟོན་ཅི་དགོས་ཏེ། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི་ཁྲབ་ཆེ་བའི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ངོས་ནས་བཤད་ན། ལོ་ངོ་ཆིག་སྟོང་ཡར་སྟོན་ལ་ཁེ་སན་པས་བྱུང་འབྲས་ཡག་ཆོད་ཐོབ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་བཟང་པོ་ཞིག་བསྟན་སྟོང་ཡོད། ལྷོ་བོད་ཀྱི་ལོ་ངོ་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་（大辽国，或辽朝）¹ ལ་མཚོན་ན། ཡན་ཡོན་སྡེ་བཅུ་དྲུག་（燕云十六州）² ལའོ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་གྱུར་ཟེས་རྒྱ་མི་སྡེ་འབངས་འབོར་ཆེན་ཞིག་གསར་དུ་ཁ་སྟོན་བྱུང་བས། ཁེ་སན་པ་ཡིས་“དཔོན་རིགས་ལ་ལྟོ་དང་བྱང་གཉིས་སུ་བྱེ་སྡེ་ལའོ་གོ་ཡི་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་ཁེ་སན་སྟོང་བ་དང་། རྒྱའི་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་རྒྱ་མི་ལ་སྤྱི་ཞུ་བསྐྱབ་པ་”（官分南、北，以國制契丹，以漢制待漢人）ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་（ཡིག་ཞོའི་ཉིའི། 1004 1044 ནས་ 1046）གསར་སྟོན་བྱས་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་སྟོང་བའི་སྤྱིད་བྱས་གལ་ཆེ་བ་འདི་ནི་ལའོ་རྒྱལ་རབས་ལོ་ངོ་ཉེས་བརྒྱ་ལྷག་ལ་བརྟན་སྟོང་སྟོན་ནས་དབང་སྐྱུར་བྱེད་ཐུབ་པའི་རྒྱ་རྒྱུ་གལ་ཆེན་དུ་གྱུར་ཡོད། བྱི་ལོ་ 1046 ལོར་ལའོ་གོ་ལ་གཞུང་དོན་དུ་བྱིན་པའི་སུ་འུ་ཁྱིམ་གིས་ཁོང་གི་ཞུ་ཡིག་《བྱང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གཞུང་དོན་རགས་བསྟན་པ་》ཞེས་པར་ལའོ་གོ་ནི་“ཁེ་སན་ལ་བཟོད་སྟོན་”དང་“ཡན་པ་ལ་གདུག་རྩུབ་”འདོན་ཞེས་ཟེར་མོད། འོན་ཀྱང་“ཁྲལ་དང་འུ་ལག་གཉིས་ཀ་ཅུང་ཟད་ཡངས། རྒྱ་མིས་ཀྱང་ལས་སྤྱོད་པོས་མཁོ་སྟོང་བྱེད་འོང་།”ཞེས་དང་། “གོང་འོག་ཀྱན་པོ་རང་སོར་གནས་ཡོད་ཅིང་། ཁ་བྲལ་བྱུང་བའི་སྟོབས་ལུགས་མེད་”ཚུལ་ཡང་ངོས་ལེན་བྱས་ཡོད།

ཁེ་སན་པས་ད་དུང་རྒྱ་མིའི་རིག་གནས་ལ་བཅི་བཀྱར་བྱེད་པའང་སྟོན་མ་དགོས་ཏེ། དཔེར་ན། ཁེ་སན་པ་རྣམས་རྒྱའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ནན་མེན་གོན་（南面官）ཞེས་པའི་དཔོན་རིགས་སུ་འང་བཞུགས་སྟོང་ཡོད་ལ། རྒྱ་མིའི་གཟབ་གོས་གྲོན་དགོས་ཕྱིར་རྒྱ་མིས་ཡིད་ཆེས་བྱས་ཡོད་ལ་ངོས་ལེན་ཀྱང་ཐོབ་ཡོད་པས། རྒྱ་མི་རྣམས་ཁེ་སན་པར་བསྐྱུར་བ་ཆབས་ཆེ་བ་ཙམ་དུ་མ་ཟད། ལའོ་གོ་ཡི་རྒྱུ་དམག་ཀྱང་རྒྱ་དམག་གིས་སྤྱིག་འཇུགས་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། དུས་དང་རྣམ་པ་ཀྱན་དུ་ལའོ་གོ་ལ་སྤྱི་ཞུ་བསྐྱབས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་མི་མང་པོ་ཞིག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱུ་འཇིག་མི་སྤྱོད་ལའང་ཆགས་ཡོད། དཔེར་ན། སུ་འུ་གཉིས་ཀྱི་ཀོ་（韩知古）ཁོང་ཉིད་ཁེ་སན་པའི་ལག་དུ་ཚུད་ཟེས། གོང་མ་ཨ་ཕྱོ་ཕྱི་（阿保机， 1043-1046）ལ་རོགས་འདེགས་ཞུ་མཁན་གྱི་བྱས་ཟེས་ཅན་དུ་གྱུར་བ་དང་། ཁོང་གི་སུ་ཉན་ཁོན་སི་དང་ཉན་ཉི་རེད་བཅས་ཆང་མ་ལས་གནས་གལ་ཆེ་སར་བསྟོན་ཡོད།

1 རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྟོང་ཁེ་སན་པའི་རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་བྱང་ཤར་དུ་བཅུགས་པའི་མི་རིགས་མང་བའི་རྒྱལ་རབས་ཤིག་ཡིན། བོད་འགྱུར་གྱི་མཚན།
2 ཡན་ཡོན་སྡེ་བཅུ་དྲུག་ནི་རྒྱ་ནག་སུང་རྒྱལ་རབས་ལྷོ་བོད་ཀྱི་མིང་འདོགས་ཚུལ་ཞིག་ཡིན། བོད་འགྱུར་གྱི་མཚན།

རུ་ཏུ་ལུགས་ (儒家) གི་བཀའ་བཀོད་རྒྱ་དཔེ་ན་སྐབས་ཀྱི་དཔོན་རིགས་དང་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཆམས་ཀྱི་ནག་གི་
ལམ་ལུགས་དང་རིག་གནས་སྐྱེད་རྒྱ་དགའ་པོ་ཡོད་ཡང་། ཉན་ཤར་མའི་སྐབས་སུ་གཉའ་ཆག་ནས་མགོ་བཏགས་ཤུས་པའི་
སྤྱང་མི་དང་མེའོ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱ་མི་ཆམས་དང་བསྐྱར་ན། སྤྱང་མི་ཆམས་ཀྱི་ནག་གི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་
ཀྱི་འོག་སྐྱེ་བ་གསོད་བྱས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་མི་ཆམས་ནི་དེ་ལས་ཐོག་སྟེ་མེའོ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་
ཀྱི་འོག་ཏུ་བསམ་ནོན་བྱུང་སོང་སྟམ་པའི་རང་སྤྱང་སྤྱི་དཔོན་བྱུང་ཡོད། དེར་མ་ཟད་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས་དེ་
སྤྱགས་རིགས་སྟོ་འཆོ་བྱེད་པའི་ཁེ་ཐན་པའི་མེའོ་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་ལོ་ངོ་ཉིས་བརྒྱ་ལ་འཁོར་སྟོན་བྱེད་སྐབས་ཡོད་ཡང་། རྒྱ་ནག་
དམར་ཤོག་གི་སྤྱི་དབང་སྐྱེད་གཙོད་འོག་ཏུ་ལོ་ངེ་བྱུང་ངམ་ཡང་ན་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ཁ་ཅས་ལས་མ་ཕྱིན་པར་ལྷའི་སྤྱགས་མི་དབྱེས་
པ་དང་མིས་འཁར་ར་བྱེད་པ་ལྷ་བྱ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

ལྷ། གནད་དོན་གྱི་འཕྲུང་ཆ་དེ་སྤོང་དབང་གཏུག་རྩལ་ཅན་གྱི་དགའ་ལྗོངས་ཀྱི་དབང་ལྷ་ར་ལ་སྤྲུལ་ཡོང།

དེམ་ལོ་མཐའ་ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས། ཡང་ན་གཅིག་གྱུར་གྱི་དང་པོ་མཐའ་ཁ་བྱས་ལྷུང་བ་
 གང་དང་གང་ཡིན་རུང་དེ་དག་ཆང་མ་ནི་གནད་དོན་གྱི་ལྟེ་བ་ཆགས་མེད། རྒྱ་ནག་གི་རྟན་འཛེམ་པོ་ལོང་མའི་སྲིད་གཞུང་གི་
 གྲུབ་སྤྱོད་ལྟར་མི་(པོ་དང་)རྒྱལ་མཐོ་བོ་བཀའ་སྒྲུབ་ལུས་པའམ་གཉེན་ཆག་ནས་དཔལ་ལྷན་བ་དང་། རང་ལུས་ནས་མཐར་ཁྲོད་བཏང་
 ལྟེ་རྒྱ་ནག་ཏུ་གནས་སྡོད་བྱས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་མི་མེད་ཆགས་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་ཁོ་ཚོས་རྒྱ་ནག་གི་རྟན་འཛེམ་རྒྱལ་རབས་
 གྱི་པོ་ལོང་མའི་སྲིད་གཞུང་གིས་དབང་ཆ་གཅིག་སྟུང་གྱི་དང་པོ་སྲིད་དབང་སྐྱེད་གཅོད་འོག་གི་མི་ཚོས་དང་བལ་བའི་གཏུམ་ཟུག་
 ཅན་གྱི་དབང་སྐྱུར་དེ་བཞེད་ཐབས་བྱུང་མེད། རྒྱ་ནག་དམར་འོག་སྲིད་གཞུང་གི་དབང་སྐྱུར་འོག་ཏུ་རྟོང་ཀོང་བས་ཀྱང་རྟོང་ཀོང་
 རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་པར་ངོ་རྒྱུས་བྱས་མེད་པར་རྟོང་ཀོང་གི་རང་དབང་ལྡན་པའི་བཅའ་ཁྲིམས་ལ་སྡོད་པ་སྡེས་ཡོད་མོད།
 འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དམར་འོག་སྲིད་གཞུང་གིས་འདི་ཡོད་ཆད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་ཅིས་ཀྱི་དུས་རྟོང་ཀོང་བས་ལྷ་སྐྱེད་པ་འདྲེས་
 བོ་བལྟན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྟེང་བའི་དབུས་གཞུང་གི་དབང་ཆ་གཅིག་སྟུང་དང་ཡང་ན་ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་དམར་འོག་
 གི་སྲིད་དབང་གང་དང་གང་ཡིན་རུང་། ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་དང་རྒྱལ་གཅིག་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་གནད་དོན་གྱི་འབྲུང་རྒྱུ་ལོ་མཐའ་
 ནི་གཏུག་རྒྱུ་ཅན་གྱི་སྲིད་དབང་སྐྱེད་གཅོད་ཀྱི་དང་པོ་སྲིད་དབང་སྐྱུར་ལ་ཐུག་ཡོད་པ་མཛོན་གསལ་ཆགས་ཡོད།

མི་དམངས་ལ་བྲག་གཞོན་དང་བསྐྱ་གཞོག་གྲེང་པའི་སྒྲེང་གཙོང་གི་སྲིད་དབང་འདི་ལྟ་བུ་ཡིས་རང་གི་དམིགས་ལུས་
འགྲུབ་ཆེད་ཐབས་ངན་གང་ལའང་མི་འདྲེས་པ་དང་གཡོ་ཐབས་མགོ་སྒྲོར་གཏོང་བ་དེ་ཐབས་བྱས་སུ་བཅི་བར་གྱེད་དེ། ཅུ་ཁྲིམས་
དང་། གན་ཆེངས་སུ། ཡང་ན་རྒྱ་ནག་གི་འགོ་ཁྲིད་ཚོས་ཁས་ལེན་བྱས་པ་གང་ཡིན་ཅུང་དངོས་གནས་བྲང་གནས་ཀྱིས་ཡིད་
ཉོན་བྱས་ཆོག་པ་གང་དང་གང་ཡང་མེད་པར། ཁུངས་ལུང་བྲལ་བའི་བཀའ་ཁྲིམས་དང་མི་གཞི་བརྒྱག་པར་གྱེད་པའི་དོན་དག་
གང་དང་གང་ཡང་འབྱུང་སྲིད་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། འདི་ཡོད་ཆད་ནི་རྒྱ་ནག་གི་“ངན་སྒྲུབ་”ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད། དེར་མ་ཟད་ད་ལྟ་དང་

[illegible]

དུང་ཡང་རྒྱ་ནག་རང་གི་མི་དམངས་ལ་གཞོན་སྟོན་བཟོ་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། བོད་དང་། ཤར་རྒྱ་རྒྱ་མི་ཐན། ཉོང་གོང་སོགས་ཀྱི་གཞི་རྒྱུ་ལོ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་གཞོན་འཆེ་གཏོང་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། ཐའེ་ཐན་གྱི་རང་དབང་དམངས་གཙོ་ལའང་འཛིགས་སྐྱེལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་ཀྲུང་ཧུ་སྐབས་བཅུ་དགུ་པའི་ཆར་འཛོམས་གྲོས་ཚོགས་ཐེངས་བཞི་པ་(༢༠༡༤ ལོ་)འཚོགས་གནང་སྐབས་ཡོད་དུས། ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་རྒྱ་ནག་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་སྤོང་ལུགས་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱིགས་ལམ་སོགས་ལ་དམིགས་བར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ཚུལ་ཡང་བསྐྱར་བཞེད་ཡོད། དེ་ནི་དོན་རྩལ་སྤྱོད་བཞེད་པོ་བརྒྱབ་ཀྱང་སྤྱོད་ལུ་བཞེད་པོ་མི་རྒྱལ་པའི་དཔེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་དབང་སྐར་གཙོ་ལམ་ལུགས་ཁོ་ན་ཉིད་ཡིན་ཅིང་། ཐན་“བརྒྱུད་གཅིག་ལམ་གཅིག”དང་། “ཁྱེད་ཅི་སློབ་སྦྱོང་།” དེ་མིན་དབང་སྐྱར་རྒྱུ་རྒྱུ་ལོ་འགྲོ་བ་སྤྱོད་ལུ་སྤྱོད་ལུ་བཞེད་པོ་ལུ་འཛོམས་ཐེངས་ཉེ། འདི་ལྟ་བུའི་དེང་རབས་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཡོངས་ཁྱབ་རིན་ཐང་གི་ཐད་ལ་མེ་དབྱ་རྒྱ་བཞིན་མཐུན་ཐབས་མེད་པ་ཆགས་ཤིང་དམིགས་བསལ་དུ་ཡོད་པའི་“རིག་གནས་”དེ་འཛམ་གླིང་གི་ཡུལ་གྲུ་གང་སར་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་སྤྱོད་པ་དེ་ཡིན། སློབ་ཅི་དགོས་ཏེ། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་སྤྱི་དབང་སྐར་གཙོ་ལམ་ཀྱི་དབང་སྐྱར་དུང་ཡང་མཐུག་བསྐྱེལ་པའི་སྐབས་སུ། “ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་”དང་། “རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས།” ཡང་ན་ཀྲུང་གོ་སྤོང་བཟང་པོ་འཛིན་པའི་འཆར་འགོད་གང་དང་གང་ཡིན་རུང་། དེ་དག་ཐམས་ཅད་སྤྱོད་ལུ་གཅིག་གི་(རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ལ་གོ་)སྤོང་གཏམ་ཁོ་ནར་འབྱུང་མི་སྤྱི་དཔེ་མེད།

ཡགོང་ས་ཡུལ་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་དུང་ཕྱུར་བདུན་ཅུ་ཡོད་པ་ཆར་མ་འགྲོ་བ་མིའི་སྤྱ་བྱ་དང་སྤྱོད་ལུ་ལྷ་ལྷ་ཡིན་ཚུལ་དང་མིའི་རིགས་ཀྱི་གོང་བྱ་གཅིག་གྱུར་རང་བཞིན་ཆགས་ཡོད་པ་ཡང་ཡང་བཟུང་སྐྱེལ་མཛད་ཡོད་ཕྱིར། མགོན་པོ་གང་ཉིད་ཀྱིས་རང་གི་དགོངས་གཞི་བསྟན་ཡོད་དེ། “རོས་ཀྱིས་འཛམ་གླིང་ནང་དམག་འཁྲུག་མི་ཡོང་བའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གནས་ཚུལ་གང་དང་གང་ཞིག་ཡིན་ཡང་སྤོང་མོལ་དང་གྲོས་བསྐྱར་བྱས་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།” ཅེས་གསུངས་པའོ། ། “ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་”ལམ་ཡང་ན་“རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ལམ་ལུགས་གཉིས།”གང་ཡིན་རུང་དེ་གཉིས་ཀྱི་མཆོན་བཞིན་པ་ནི་དོན་རྩལ་སྤོང་མོལ་གྱི་སྟོན་སྟེན་མོལ་ཡོང་བར་བྱེད་པ་དང་། ཆོགས་སྤྱི་མི་འདྲ་བ་གང་ཡིན་རུང་འཆམ་མཐུན་མཉམ་གནས་ཡོང་བའི་བྱེད་ཐབས་དེ་ཡིན་པས། འདི་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་ཤེས་རབ་ཅེས་བཞེད་ཀྱང་རུང་། རྒྱ་མམ་སྤྱོད་པ་ཞིག་ལ་སྤྱི་དབང་སྐར་གཙོ་ལམ་ཀྱི་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་སྤྱི་དབང་གི་བསམ་བར་དེ་ནི་ཆབ་སྤྱི་དབང་ཆ་ཆར་མ་དམར་ཤོག་གཅིག་སྤྱོད་ལུ་འཛིན་པའི་དམིགས་ཡུལ་འབྱུང་བར་བྱེད་པའི་བྱེད་ཐབས་ཁོ་ནར་མཐོང་ཡོད་དོ། །

༢༠༡༤ ལོའི་ཟླ་ ༡༢ པར་《ཐའེ་ཐན་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རིག་གཞུང་དུས་དཔེ་》ཤོག་རིམ་ལྔ་པའི་དཔེ་གྲངས་གཉིས་པར་ཐོག་མར་སྤྱོད།

བུར་བལྟའི་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

- 1 王振民主編。2017。《「一國兩制」與基本法：歷史、現實與未來》。（憲法與基本法 研究叢書）。香港：三聯。
- 2 西藏流亡政府。1993。《以事實證明西藏的真相》。印度達蘭薩拉：西藏流亡政府外交 新聞部。
- 3 格勒。1988。〈藏族源于「發羌」的幾點質疑〉。《中國藏學》2：79 - 87。
- 4 達瓦才仁。2019。〈西藏沒有農奴制，和中國簽的是和平協議〉。《風傳媒》<https://reurl.cc/Kjlx-Dj>。2019/05/01。
- 5 鄭崇生。2019。〈美國務卿蓬佩奧：中共的核心問題是不守承諾〉。《自由亞洲電台》，<https://reurl.cc/e8y9nL>
- 6 劉漢城。2019。《用中國的官方權威文獻明證：西藏自古以來就不是中國的一部分》。台北：雪域。
- 7 劉學鈔。2005。《歷代胡族王朝之民族政策》。台北：知書房。
- 8 達瓦才仁。2019。〈西藏抗暴60 週年：流亡一甲子，漫漫自由路〉。《思想坦克》，<https://reurl.cc/pyvmoe>。2019/03/11。

[illegible]

ཉམས་ཞིབ་པ་ཤར་ཙོང་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྔ།

༡༣། །རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་སྒེལ་སྤངས་ཐད་ཆེས་མངོན་པར་གསལ་བའི་བྲང་ཆོས་ཤིག་སྟེ། ལག་ལེན་དུ་གཏང་ན་ཁ་
ཡིས་མི་བཤད་པ་དང་། ཁས་བཤད་ན་ལག་ལེན་དུ་མི་གཏོང་པ་དེ་ཡིན། དེ་ཡང་ལག་ལེན་དུ་གཏང་ཁྱང་ཁ་ཡིས་མི་བཤད་པའི་
སྲིད་བྱུས་དག་ནི། དཔེར་ན་རྒྱལ་བརྒྱུད་འཆར་གཞི་^༡དང་གཉེན་འཆོལ་ཆ་སྟོན་གྱི་སྲིད་བྱུས། བད་བསྟན་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་
ལུགས་སྐུན་མེད་པར་གཏོང་བ། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཅ་མེད་བཟོ་བ་ལ་སོགས་ཁུ་སིམ་མེར་ལག་ལེན་ཁོ་ན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། ཁས་
བཤད་ཁྱང་ལག་ལེན་དུ་མི་གཏོང་པའི་རིགས་ནི་དཔེར་ན། མི་རིགས་ས་ཁུལ་རང་སྐྱོང་དང་། ཆོས་ལུགས་དད་མོས་རང་དབང་
གི་སྲིད་བྱུས། རྒྱུད་གཉེས་སྟོབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས། མི་དམངས་ཀྱིས་རང་བྲིམ་རང་བདག་ཟེར་བའི་ཁྱེད་པོའི་དམངས་གཙོ་ལྷ་བྱ་
ལ་སོགས། ཁ་བཤད་དང་ལག་ལེན་གཉེས་ཆ་ཡོད་པའི་སྲིད་བྱུས་ཉག་གཅིག་དེ་སྟེ། ཆོག་པས་བརྟན་སྡིང་སྤྱང་སྐྱོང་ཟེར་བ་དེ་ཡིན།

དེར་བརྟེན་བདག་གིས་བསྟུན་ན་ད་ལྟ་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་སླེབ་བཞིན་པའི་སྲིད་བྱུས་གང་མང་ཡོད་ཀྱང་དེ་ནམས་
ལས་ཆེས་རྩ་བ་དང་། ཆེས་ཁ་ཆ་དགོས་པ་ཉུག་གི་གཤོང་ལེན་ལྱེད་དགོས་པའི་སྲིད་བྱུས་དག་གི། བར་བསྟུན་ཆོས་ལུགས་ཀྱང་
གོ་ཅན་དུ་བསྒྱུར་བ་དང་། བོད་ཡིག་ཅ་མེད་དང་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་ཁྱབ་གདལ་གཏོང་བ། ཡང་ན་“སྐད་གཉིས་སློབ་གསོ་”ཞེས་པ་དེ་
ཡིན་པ་རེད། གཤམ་དུ་བོད་ནང་གི་སྐད་ཡིག་སློབ་གསོའི་དཀོས་ཡོད་པ་ནས་ཚུལ་སྟོར་རྒྱལ་ཚམས་ཅན་ཏུ་སྒྱུ།

“སྐད་གཉིས་སློབ་གསོ”ཟེར་དུས་ཏ་ལམ་འདིའི་ནང་དོན་གོ་བ་ལེན་མི་ཐུབ་མཁན་ཞིག་མེད། དེ་ནི་སྐད་ཡིག་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་སློབ་གསོ་གནང་རྒྱ་དེ་ཡིན། འདྲམ་སྤོང་ཐོག་སྐད་གཉིས་སློབ་གསོའི་ལམ་ལུགས་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཏ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པ་མ་ཟད། སྐད་གསུམ་སློབ་གསོ། སྐད་བཞི་སློབ་གསོ་ཡང་ཡོད། དཔེར་ན་སུད་སར་ལེན་ཏ་དང་། སིན་ཟུ་ལུ་ལུ་སེམ་བོག་(瑞士、新加坡、卢森堡, Switzerland, Singapore, Luxembourg)སོགས་ཡིན་པ་རེད། མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་སྐད་གཉིས་སློབ་གསོ་ནི་མི་རིགས་ཀྱི་པ་སྐད་གཞིར་བཞག་པའི་ཐོག་སྐད་ཡིག་གཞན་ཞིག་ཁ་བསྐྱེད་ནས་སློབ་གསོ་སྟོན་རྒྱ་དེ་ཡིན་དགོས། འོན་ཀྱང་མོད་ནང་“སྐད་གཉིས་སློབ་གསོ”ཞེས་པར་ནང་དོན་ཅད་དེ་མི་འདྲ་བ་ཡོད། དེ་ཡང་སྐད་གཉིས་ལ་ཁ་གཏམ་ནས་རྒྱ་ནག་གིས་སྤྱི་སྐད་ཁྲབ་གདལ་ལྷགས་ཆེན་བཏང་བ་དང་ཆབས་ཅིག་བོད་ཡིག་སློབ་གསོ་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱས་པ་མ་ཟད། ཐ་ན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ནི་“འབྲས་སྐྱེན”(毒瘤, Tumor)དུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཏེ་ཅད་དེ་མེད་པ་བཙོ་བཞིན་ཡོད། ༢༠༡༩ལོའི་ཟླ་གཉིས་པར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སྤྱི་བདེ་ཐིང་གིས་ཁྲབ་བསྐྱགས་བྱས་པའི་《ཞལ་ཆོགས་སློབས་ལྷགས་

༡ འདི་རྒྱ་བརྒྱད་གསར་སྒྲེལ་ཆེན་པོ་དང་ཐ་དད་ཡིན།

[illegible][illegible]

ཀྱི་ཁྲིམས་འགལ་ཉེས་གསོག་ཁྲངས་སྡེ་ཐེང་འདོན་བྱ་རྒྱུ་ལེ་སྟོར་གྱི་བདེ་ཁབ་»ཅེས་བའི་ནང་པ་སྐད་སྦྱར་སྦྱོར་བྱེད་པ་ནི་ལོག་
སྦྱོར་བསམ་སྒྲོར་གཏན་འཁེལ་བྱས་ནས་སྤྱི་བདེ་ལས་ཁྲངས་ལ་ཐེང་འདོན་བྱ་རྒྱུ་ལེ་སྟོར་བྱ་བཏོན།¹ རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དག་
ཐོག་ནས་མི་རིགས་འབྲེ་མཉམ་དང་སྐད་ཡིག་འབྲེ་མཉམ་གྱི་སྲིད་བྱས་ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་བཤད་ཀྱི་ཡོད་མོད། འོན་
ཀྱང་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ཐོག་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་གཞོན་ཤུགས་དང་ཐ་ན་རྩ་མེད་གཏོང་བཞིན་པ་ནི་མངོན་
གསལ་རེད།

དེར་བཞེན་ཀྱི་ནག་གཞུང་གིས་མི་རིགས་ས་ཁུལ་དུ་སྐུལ་བཞེན་པའི་“སྐད་གཉིས་སློབ་གསོ་”ཞེས་བའི་“ལུག་མགོ་བཀལ་ནས་ཁྲི་ལ་འཛོལ་བ་”ཞེན་རེད། འདིར་གཞུང་ལུགས་ཐོག་བཤད་ན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཡིན། འོན་ཀྱང་ལག་ལེན་བྱོལ་བ་ཡིག་སློབ་གསོ་ཞེན་བྱེད་བཞེན་པ་ནི་མིག་མཐོང་ལག་བྱེན་རེད། བྱང་གོའི་དབང་འཛིན་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་བོད་སྐད་སྐད་ཀྱི་ས་གནས་སོ་སོའི་སློབ་ཆུང་གི་ཁྲིལ་བསྐྱགས་དེ་ནམས་ལས་ཀྱང་ཡོད་ཆད་གསལ་བཤད་བྱེད་ཐུབ་སྟེ། “རྒྱལ་དར་ལ་དགའ་བ་དང་རྒྱལ་སྐྱུ་ལེན་དགོས། སྤྱི་སྐད་ནི་སློབ་པའི་སྐད་ཡིག་ཡིན་པས། སྤྱི་སྐད་བཤད་རོགས། ཆད་ལུན་གྱི་ཡི་གེ་འབྲི་རོགས་”ཞེས་གང་སར་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། འདིའི་ཐོག་ནས་བོད་སྐད་ནི་སློབ་པའི་སྐད་ཡིག་མ་ཡིན་པ་དང་། བོད་ཡིག་ཆད་ལུན་གྱི་ཡི་གེ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་གསལ་སྟོན་བྱས་འདུག བོད་རིགས་ས་ཁུལ་དུ་བྱང་གོའི་དབང་འཛིན་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ད་དུང་ཡིག་ཆ་ཡོངས་བསྐྱགས་བྱས་ནས་གཏན་འཁེབས་གསལ་བོ་བྱས་དོན། “གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དེ་གཏན་འཁེབས་བྱས་པའི་དུས་ཚོད་ནང་མཐོ་རིམ་སློབ་འབྲིང་དང་། དམའ་རིམ་སློབ་འབྲིང་། སློབ་ཆུང་བཅས་ཀྱི་མ་ལག་ནས་རིམ་བཞེན་ཕྱིར་འཐེན་བྱས་ཏེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་སྐད་སྐད་ཡིག་(རྒྱ་ཡིག)གིས་རིམ་བཞེན་ཆབ་བྱས་ནས་བར་བཀལ་ཐོག་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་དུ་སྐད་ཡིག་རྒྱང་པའི་(རྒྱ་ཡིག)སློབ་བྱིད་མ་ལག་ཅིག་ཏུ་འགྱུར་བ་བྱེད་རྒྱུ། མཐར་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་དེ་བཞེན་དེས་མཆོན་པའི་རིག་གནས་སོལ་རྒྱུ་དག་སློབ་བྱའི་སློབ་གསོའི་མ་ལག་བྱིད་ནས་མེད་པ་བཟོ་དགོས་”¹ཞེས་འདྲེས་ཐོན་མེད་པར་བཤད་ཡོད། འདི་ནི་རྒྱ་ནག་གི་དགཞུང་གིས་བཅན་ཤེད་ངང་མི་རིགས་མཆུང་ས་བསྐྱར་གྱི་འཕེལ་རིམ་མཁྱོགས་སུ་གཏོང་བའི་བྱ་ཐབས་ཤིག་ཡིན་པ་རེད། རྒྱ་ནག་དབང་འཛིན་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་དུ་སློབ་བྱའི་ནང་བོད་ཡིག་སློབ་ཆན་རིམ་གྱིས་མེད་པ་བཟོས་པ་མ་ཟད། ཐ་ན་བོད་རིགས་སློབ་མས་གྲུང་གསེང་སྐད་དེ་སློབ་བྱའི་ཕྱི་རོལ་དུ་བོད་ཡིག་གསལ་བ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དེ་ཡང་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་བྱ་སྦྱོང་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ནས་གསལ་བ་བྱིད་བྱེད་པའི་བོད་ཡིག་དག་ཆན་འཛིན་བསྐྱར་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། དཔེར་ན། ༢༠༡༩ ལོའི་ཟླ་ ༡༢ པར་མཆོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་ནང་ཆེན་རྫོང་གིས་《དགོན་སྡེའི་ཁྲིམས་འགལ་གསལ་བ་སྦྱོང་བྱེད་སྟོ་མཆོམས་འཛོགས་བྱ་རྒྱུའི་སྟོར་གྱི་རྩ་བའི་བཅུ་བཞེས་》ཞེས་

3 3074 མེད་ལྷ། 3 མེད་ ༥ ཅིན་པོ་དང་རྩོད་རྩོད་ཀྱི་པའི་མེད་པོ་ས་ལྷེལ་པའི་《ལལ་མོ་ལ་སྟོང་ས་》ལལ་ས་ཀྱི་ཁྱིམ་པའལ་ཅེས་པ་ཤེས་ལུང་ས་ལྷེལ་པ་དངོན་ལུ་རྩོད་རྩོད་

ཡི་ཡན་ལུགས་ཞེས་པར་མེད་པོའི་ཡི་ནང་དོན་ནང་མེད་པོའི་ཡི་ཐམས་ལམ་ཞེས་དོན་ཚན་ཚན་པོ་གཉིས་ཀྱི། དང་པོ་ཡན་ལུགས་པོའི་ཚན་ ༡༩ ཡོད་པ་དང་། གཉིས་པ་
 ཡན་ལུགས་པོའི་ཚན་ ༡ བཅས་ཡོད་པ་ཡས། མང་ཆོག་པས་ལ་དུ་མའེ་ཡས་དང་པོ་པ་སྐད་སྤྱད་སྤྱོད་པོ་མོག་པས་ཡོག་སྤྱོད་ཡི་ཐམས་མེད་ལུ་དཀྱིད་པོ་མེད་པས་པོད་ལུགས་
 ཡི་ཐམས་མེད་པོ་སྤྱོད་སྤྱོད་པས་ཡོག་པས་མེད་པས་མེད་པོའི་ཞེས་པ་དང་པོའི་ཡན་ལུགས་པོའི་ཚན་ ༧ ཡིན།

༡ ལ་ལགས་དེ་ཞེ་ནི་མོ་ཆེ་མི་འི་གསུམ་མེ་ལགས་ལྟེ་ལྷ་གསུམ་ཅེས། <https://highpeakspureearth.com/>多识仁波切-也谈民族教育?lang=zh-hans འི་མཚོ་ས་གཙང་དྲ་བ་ནས། High Peaks Pure Earth

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཅ་མེད་བཟོ་བའི་མི་དབྱུས་ནི་ད་ལྟ་གསར་བ་ལག་བསྟར་བྱེད་འགོ་བཙུགས་
 བ་ཞིག་མིན། ༢༠༠༣ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་མི་དམིགས་ཁང་དང་སློབ་གསོ་ཤུཅུ་བཅས་ནས་“ཁུབ་བརྒྱད་འཆར་གཞི་
 ”ཞེས་བ་གཏན་འབབས་དང་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ། བོད་དང་ཡིན་ཅང་ས་ཁུལ་སོགས་སུ་རྒྱ་ནག་ནང་ལོགས་ས་ཁུལ་གྱི་ཡིག་
 རྒྱལ་ས་མ་འཛོད་བ་དང་ལས་ཀ་མ་རག་བའི་ན་གཞོན་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་དང་མྱེད་ས་ཁུལ་གྱི་དུ་བཏང་། རྒྱ་རིགས་ན་གཞོན་དེ་རྣམས་
 གྱི་ལས་རིགས་གཙོ་བོ་དགེ་ཆེན་དང་སྒྲན་བ་ལ་སོགས་ཡིན་ཞིང་། ཁོ་བ་རྣམས་བོད་ནང་སླེབས་མ་ཐག་བོད་རིགས་གྱི་དགེ་
 ཆེན་རྣམས་ཕྱིར་འབྱུང་བཏང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁ་གཏུག་ས་བོད་རིགས་དགེ་ཆེན་གྱི་སྤྱི་སྐད་སྒྲ་དེ་ཅམ་ཆད་ལྡན་མེད་པས་
 རྒྱ་རིགས་རྣམས་དགེ་ཆེན་བྱས་ན་ལེགས་ཚུལ་བཤད། དེ་ལྟར་ན་“ཁུབ་བརྒྱད་འཆར་གཞི་”ཞེས་བ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་མཆན་
 བ་གཅིག་གོ་གསུམ་ཆོད་ཀྱི་འཆར་གཞི་ཞིག་ཡིན། གཅིག་ནས་རྒྱ་རིགས་བོད་ལ་གནས་སྡོད་བྱེད་ཐུབ། གཉིས་ནས་རྒྱ་རིགས་
 རྣམས་ལ་བོད་ནས་ལས་ཀ་རག་འགོ་བ། གསུམ་ནས་བོད་རིགས་རྣམས་གང་མགྱོགས་རྒྱ་མི་རིགས་སུ་མཚུངས་བསྐྱུར་བྱེད་
 ཐུབ་པ་བཅས་ཡིན།

ཡོད་ཀྱི་དུས་བབ་དྲ་བ་ལ་སོགས་པོད་ཀྱ་གཞིས་ཀྱི་གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ནས་སྤེལ། <https://tibettimes.net/2021/07/17/213955/>

ཆུ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་མཚུངས་བསྐྱར་དང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཅ་མེད་དུ་བཏང་བའི་བྱས་ཤིང་གཞན་ཞིག་ནི་“ནང་སའི་བོད་ལྗོངས་འཛིན་གྲུ” ཞེས་པ་དེ་ཡིན། “ནང་སའི་བོད་ལྗོངས་འཛིན་གྲུ” ཞེས་པ་ནི་ ༡༩༥༥ ལོ་ནས་བཙུགས་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། མིག་སྐར་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་ཞིང་ཆེན་དང་ཁྲོད་ཁྲོད་ཁྲོད་ཁྲོད་ ༡༡ ནང་བོད་ལྗོངས་འཛིན་གྲུ་གཉིས་བའམ་ཡང་ན་བོད་ལྗོངས་ཀྱི་ཁ་ཐོར་འཛིན་གྲུ་གཉིས་བའམ་ཡོད། ཞིང་ཆེན་དང་ཁྲོད་ཁྲོད་ ༡༣ གྱི་ནང་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྲྭ་ ༣༧ དང་ཆེད་ལས་འཛིན་གྲུ་གཉིས་བའམ་ཡོད་པ་དང་། མཐོ་སློབ་ ༣༠༠ ལྷག་ཙམ་གྱིས་བོད་ལྗོངས་འཛིན་གྲུ་འཛིན་སློབ་མ་སྤྱད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། འབྲེལ་ཡོད་གཞི་གྲངས་ལ་གཞིགས་ན། ༡ ནང་སའི་བོད་ལྗོངས་འཛིན་གྲུ་འཛིན་སློབ་བསྐྱེད་འཆར་གཞི་ནི། དམའ་རིམ་སློབ་འབྲིང་གི་སློབ་མ་ ༡༥༠༠ དང་། མཐོ་རིམ་སློབ་འབྲིང་གི་སློབ་མ་ ༣༠༠༠། འབྲིང་རིམ་ལས་རིགས་སློབ་གྲྭ་འཛིན་སློབ་མ་ ༣༠༠༠། སློབ་གྲྭ་འཛིན་སློབ་མ་བསྐྱེད་སྤྱད་ ༣༡༠༠༠ ལྷག་ཡོད་པ་རེད། དེ་དག་ཆང་མ་བོད་ཀྱི་ཆེས་ཕྱུལ་བྱུང་གི་སློབ་མ་ཡིན་ཞིང་། གཞུགས་གཞི་དང་། རིག་སྟོབས། བསམ་སློབ་ཅས་སྤྱོད་པ་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་ཡག་ཤོས་བྱས་ཡིན་པ་རེད། དེ་ལྟར་ལོ་རྒྱུ་ ༣༦ ནང་ནང་སའི་བོད་ལྗོངས་འཛིན་གྲུ་རིམ་ཅིས་བྱས་ན་སློབ་མ་བསྐྱེད་སྤྱད་འབྲུམ་གཅིག་དང་བྱེད་ཀ་ཙམ་ ༡༩༩༠༠༠ ན་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད།

ཐད་ཀར་བཤད་ན། འདི་ནི་གོ་མ་པ་གང་གིས་དམིགས་སུ་སླེབས་ཐུབ་པའི་མི་རིགས་མཚུངས་བསྐྱར་གྱི་ཐབས་ལུགས་ཞིག་རེད། བོད་རིགས་གཞོན་སྡེ་རྣམས་ལ་“སྐད་འཁྱུད་སློབ་གསོ” དང་མཚུངས་བསྐྱར་འདི་ལྟ་བུ་བྱས་པ་བརྒྱུད་བོད་ཀྱི་སློབ་མ་མང་པོ་ཞིག་ཆུ་ནག་ནས་བོད་དུ་བྱིར་ལོག་རྗེས་དུས་ཡུན་རིང་པོར་རང་ཡུལ་དང་རང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་། གོ་མས་སློབ་སྦྱོང་གས་དང་ཁ་བྲལ་བའི་དབང་གིས། ཁོང་ཆོ་བོད་མི་རིགས་དང་ཐད་དེ་མི་འདྲ་བའི་སློབ་ཆ་གས་གསར་པ་ཞིག་དུ་བསྐྱུན་ཅིན་པ་རེད། ཁོང་ཆོ་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་མ་དང་། རིན་ཐང་གི་ལྷ་བ། འཛིན་ཆེན་གྱི་ལྷ་བ། འཆོ་བ་སྐྱེལ་སྐྱེད་སྦྱོང་སྦྱོང་གས་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཆོགས་དང་གཏན་ནས་མཐུན་ཐབས་མེད་པ་དང་། ཐ་ན་ཁྲིམ་ཆང་ནང་དུ་འཇུག་པོ་བརྒྱུད་དཀར་པོར་གྱུར་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་ཆུ་ནག་ནང་ལོགས་སུ་སློབ་སྦྱོང་ལ་སོང་བའི་བོད་རིགས་སློབ་མ་ཁག་གཅིག་གིས་རང་གི་པ་མའི་མིང་ཡང་བོད་སྐད་ཐོག་བརྗོད་མི་ཤེས་པ་ཆགས་འདུག་^༡ སློབ་མ་དེ་དག་ཆུ་ནག་དུ་བཅན་ཤིང་རང་པ་སྐད་དོར་ནས་སྐད་ཡིག་གཉིས་པ་སྦྱོང་དུ་བཅུག་པ་དང་སློབ་མཐར་ཕྱིན་ནས་བོད་དུ་བྱིར་ལོག་རྗེས། ཁོང་ཆོར་སློབ་མ་མི་ཅུང་པ་ཞིག་ཡོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་མཚན་ནི་ཁོ་ཆོས་པ་སྐད་བཤད་པའི་རྒྱས་པ་བརྒྱགས་ཆར་བ་རེད། བཞིན་ལྟོ་སློབ་གས་པ་སྐད་ཅོད་ལེན་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་སླེལ་སྐབས་“པ་སྐད་ནི་ཆེ་སློག་དང་བྱི་སྐད་ནི་ལག་ཆ་ཡིན” ཞེས་བཤད། དེས་གནས་རེད། མི་རིགས་ཤིག་ལ་མཆོན་ན་པ་སྐད་བརྒྱགས་ན་ཆེ་སློག་བརྒྱགས་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པས། འདི་ལས་གལ་འགངས་ཆེ་བ་མེད།

ད་དུང་ནས་ཆུ་ནག་ནང་སའི་བོད་ལྗོངས་འཛིན་གྲུ་འཛིན་སློབ་མ་སློབ་གྲྭ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་པས་ལོ་གསུམ་རེའི་ནང་རང་ཡུལ་དུ་ཐངས་གཅིག་ཡོང་ཐུབ་ཀྱི་མེད། སློབ་གྲྭ་ཁོང་ཆོར་ཆ་སྤྱོད་པའི་ཆུ་རིགས་ཀྱི་ཁྲིམ་ཆང་བཅའ་ཡོད། ཁྲིམ་ཆང་དེ་ཆོར་དེས་པར་དུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁྲོན་ཡོངས་དང་མི་རིགས་ཀྱི་ལྷ་བ་ཅུང་ཆེན་པོ་ཡོད་དགོས་པ་ཡིན་པས། ཆུ་རིགས་ཁྲིམ་ཆང་དེ་རྣམས་

༡ གྲུ་གོ་སློབ་གསོ་དུའི་མི་རིགས་མའི་བསྐྱེད་སྤྱོད་ཅིས་ ༢༠༡༩ ལོ་
 ༡ རོ་དེ་བ་ལས་མཁན་པོ་བསོད་ནམས་དང་རྒྱལ་ཡགས་ཀྱིས་ཆུ་ནག་ནང་ལོགས་ཀྱི་སློབ་ཆེན་ཞིག་གི་སློབ་མར་གསུང་བཤད་གནང་སྐབས་དེ་ལྟར་གསུངས།

མདོར་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཐོད་ཁུལ་དུ་ཐོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙམ་མེད་གཏོང་ཆེད་ཐབས་ཤེས་སྒྲ་ཚོགས་པ་ཏོན་ནས་རང་
 ཉིད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་མངོན་སྲུང་ལྟར་བཞིན་པ་རེད། དེ་ཡང་ཐོག་མར་ནང་སའི་ཐོད་སྡོང་ས་འཛིན་གྲུ་ཟེར་བ་བཅུགས་ནས་ཐོད་
 གྲུག་ནམས་ཀྱི་སྐད་པ་བཟུས། དེ་ནས་བྱལ་བ་རྒྱུད་འཆར་གཞི་བཏང་ནས་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་དགེ་ཆ་ཁོ་ནས་སློབ་ཚན་ཁིད་དུ་བཅུག
 དེར་སར་“སྐད་གཉིས་སློབ་གསོ་”སྲིད་བྱས་ཞེས་མད་དེ་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་ཁོ་ན་བྱལ་གདལ་བཏང་། སྐར་བཅུགས་སློབ་གྲྭ་ནམས་
 སློབ་རྒྱལ་པ་དང་ཡང་ན་གཏོར། ཐོད་ཡིག་གི་དགེ་ཆ་འཛིན་བཟུང་བྱས། ཐ་ན་དགོན་སྡེ་གྲུ་བཅུན་དང་བཅས་སུ་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་
 སློབ་ཚན་ཁིད་པ་ལ་སོགས་ཐབས་པར་རྒྱ་རྒྱུ་སྡོད་གི་སློབ་ས་ཐོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙམ་མེད་གཏོང་བཞིན་པ་རེད། ལྟར་
 ཐབས་འདི་དངོས་གནས་སྐར་འཇར་མན་གྱི་རྒྱ་རི་ཚོགས་པའི་ཚོགས་གཙུག་ཏེལ་པ་ཉིད་ལས་“མི་རིགས་ཤིག་ཙམ་མེད་གཏོང་”

74

དགོས་ན། རྒྱ་མཚན་དེའི་རིག་གནས་གཏོར་བཤིག་གཏོར་དགོས་པ་དང་། དེའི་རིག་གནས་གཏོར་བཤིག་གཏོར་དགོས་ན། རྒྱ་མཚན་དེའི་སྐད་ཡིག་མེད་པར་བཟོ་དགོས་ཞེས་བཤད་པ་ལྟར། ད་ལྟོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་རྒྱལ་གྱི་འཕེལ་རྒྱུ་ཐབས་དངོས་སུ་ལག་ལེན་བྱེད་བཞིན་པ་རེད།

མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་《སྤྱི་དམངས་ཀྱི་ཁེ་དབང་དང་ཆབ་སྲིད་ཁེ་དབང་སྐོར་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཆེད་སྒྲིག་འཇུག་ ༡༩ 》¹ ཀྱི་དོན་ཚན་ ༡༩ ན་ལྟར་རྒྱལ་ཁབ་གང་ཡིན་རུང་མི་རྒྱུད་དང་ཆོས་ལུགས་སེམས་སྦྱོར་ཡིག་གནས་པའི་མི་ཉུང་ཤིང་དེ་དག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་རིག་གནས་དང་། ཆོས་ལུགས་ལ་དད་མོས། སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་པའི་དབང་ཆ་བཅས་ལ་གཞན་གྱིས་ཁས་མི་ལེན་པ་བྱས་མི་ཚོལ། དེ་བཞིན་གྲུབ་གོའི་རྩ་ཁྲིམས་དང་། མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་² སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱིས་རང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་ཉར་སྤྱོད་དང་འཕེལ་རྒྱས་གཏོར་བཤི་དབང་ཆར་བཅུ་འཛོག་དང་འགན་སྲུང་བྱེད་དགོས་པའི་གཏན་འབེབས་ཁ་གསལ་བྱས་ཡོད།

གྲུབ་གོ་ནི་མི་རིགས་མང་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པས། གངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་ཁོང་ཡངས་དང་། གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ལ་ཁོང་ཡངས་བྱེད་དགོས། ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བར་གཞིགས་ན། ཨ་རིའི་ནི་ཁུ་ཡུག་ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་མི་འཁོར་མང་ཤོས་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་རེད་ལ་སྐད་ཡིག་རིགས་ཆས་སྟེ་མང་ཅན་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་ཀྱང་རེད། དེ་གར་རྒྱལ་ཁབ་དང་ས་ཁུལ་ ༤༩ ན་ལྟར་ཡོང་བའི་གནས་སྟོན་ལུ་མི་སྐད་རིགས་མི་འབྲ་བ་ཁག་ ༡༠༠ སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་ཚུལ་འདུག དེ་དང་བསྟུན་ན་བརྗེད་ཉམས་ཆེ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་གྲུབ་གོ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོའི་ཉམས་འགྱུར་ཐོན་ཐུབ་མེད་ལ་དེ་ལས་སྒྲིག་སྟེ་མི་རིགས་གཞན་དག་ལ་ཁོང་ཡངས་མེད་པ་དང་། གཅིག་ལྟར་འཛིན་བྱས་པ་མ་ཟད། ཐད་ཀར་རམ་ཡང་ན་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐོ་ནས་མི་རིགས་གཞན་དག་གི་སྐད་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་རིག་གནས་གཏོར་བཅུག་བཏང་བ་དེ་ནི་དངོས་གནས་ཡིད་སྐྱོ་དགོས་པའི་བྱ་བ་ཞིག་རེད།

བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ནི་ཆེས་ལོ་རྒྱུས་རིང་ཞིང་། འོད་སྟོང་ལྗན་ལ། དེས་ཀྱང་སྤྱི་ཚོགས་འཆམ་མཐུན་དང་། འཛམ་གླིང་ཞི་བདེ། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་སོགས་ལ་ཕན་པས། འདི་ལྟ་བུ་སྐད་ཡིག་ཅིག་རྩ་མེད་བཏང་ན་བོད་མི་རིགས་ཙམ་མ་ཟད། གྲུབ་གྲུ་མི་རིགས་དང་། སྤྱི་རེ་འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་གྲོང་གུན་ཆབས་ཆེན་ཞིག་རེད། ॥

1 རྒྱ་ནག་ནི་སྤྱི་ཆེད་སྒྲིག་འཇུག་དེའི་ཆེད་སྒྲིག་སྒྲིག་འཇུག་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན།

2 ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༥ ལོའི་སྤྱི་ཐོན་འགྱུར་འབེབས་བྱས་པའི་མི་རིགས་ས་ཁུལ་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ལ་ཆད་འཛིན་བྱེད་དགོས།

ཁྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གི་ས་གཞུང་བཟོས་ཀྱི་མོད་ཕྱི་ལ་རྒྱ་དེའི་ཡུ་ཤུཅ་པའི་བཟོས་པའི་ཁྱ་ནག་གྲུ་ས།
མཚོ་ལྗོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཤར་ལ་ཐེག་པ་ཞུང་དུ་ཡེད་པ་《མཚོ་ལྗོན་ལྗོན་པ་ལོ་》དཔེ་མཚོ་ལྷ་ལོད་པ།

ཉམས་ཞིབ་པ་བརྟན་པ་རྒྱུ་ཆེ་བརྟན་དང་། ཉམས་ཞིབ་པ་རིག་སྒྲོན་ཆེ་རིང་བསམ་གྲུབ།

༡༣། །དུས་དེབ་ནི་མི་རིགས་གང་ཞིག་ཡིན་པར་མི་རིགས་དེའི་རིག་གཞུང་ཁྱབ་སྤེལ་གཏོང་བ་དང་། སྐད་ཡིག་གི་ངོ་མོ་སྲུང་
སྒྲིབ་བྱེད་པ། ཚཱ་པ་པོ་སྐྱེད་སྤང་བྱེད་པ། མི་རིགས་དང་མི་རིགས་པར་རིག་གཞུང་གི་བསམ་སྒྲོ་དང་ལྟ་སྟུག་བརྩེ་རེས་བྱེད་པ།
སྒྲིག་པ་པོའི་དགོས་འདུན་སྐྱོང་བ་སོགས། བདོར་ན་མི་རིགས་ཤིག་གི་རིག་གཞུང་གི་སྡེ་ཁྲིད་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཞིག་ཡིན། བོད་
ནང་ལ་མཆོན་ན་པར་དེར་སྐབས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་རིག་གཞུང་དུས་དེབ་དང་ཚཱ་རིག་དུས་དེབ་རེ་རྒྱང་མཆིས་ཀྱང་། དེ་ལས་
ཕར་ཆེ་བ་རྫོང་དང་ཁུལ་རིམ་པའི་དུས་དེབ་ཡིན་པ་ལས། ཁིང་ཆེན་རིམ་པའི་དུས་དེབ་རེ་རྒྱང་ལས་མེད་ཅིང་རྒྱལ་ཁབ་རིམ་
པའི་དུས་དེབ་དེ་བས་ཀྱང་ཉུང་སྟེ། མིག་སྤེལ་བར་དུ་རྒྱ་གཞུང་གིས་ངོས་ལེན་བྱས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རིམ་པའི་སློབ་ཤིང་དུས་དེབ་
ལ་«ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ»གཅིག་བྱ་མ་གཏོགས་མེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ངོས་ལེན་བྱེད་པའི་དུས་དེབ་ཉུང་བའི་ཁར་བོད་ཡིག་
དུས་དེབ་ཕར་པོ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གི་འདྲ་མཉམ་མིན་པའི་འབྲེལ་ཡོད་སྤྱི་བུས་གྱི་དཀའ་ངལ་ལ་འཕྲད་ཡོད་ཕྱིར། དུས་དེབ་འདོན་
སྤེལ་གྱི་ཆད་བཀག་དང་། དབྱེད་ཚཱ་གྱི་བརྫོད་བྲ། ཚཱ་བསྐྱེལ་ཆ་རྒྱུན། ཚཱ་སྒྲིག་པ་གསར་བསྐྱེད་དང་བསྐྱོ་གཞག་ཚཱ་སྒྲིག་
པའི་གནས་རིམ་འཕར་བ་སོགས་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ཚཱ་སྒྲིག་ཁང་དག་ནི་རྒྱ་ཡིག་གི་གཞུང་འབྲེལ་དུས་དེབ་དག་དང་བསྐྱར་ན་
སྤྱི་བུས་གྱི་ངོས་ནས་འདྲ་མཉམ་གྱི་ཏེ་བག་ཆེན་པོ་ཡོད། འདིར་གཙོ་བོ་མཆོ་སྨོན་ཁིང་ཆེན་གྱི་གཞུང་འབྲེལ་རིག་གཞུང་དུས་
དེབ་«མཆོ་སྨོན་སློབ་གསོ»དཔེ་མཆོན་དུ་བཀོད་ནས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ཚཱ་སྒྲིག་དང་བོད་རིགས་ཚཱ་
སྒྲིག་པར་འདྲིན་པའི་འདྲ་མཉམ་མིན་པའི་སྤྱི་བུས་སྐྱོང་ཅུང་ཟད་སྐྱེད་བར་བྱའོ།

༡༥ དུས་དེའི་འདོན་སྤྲེལ་གྱི་དཔེ་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་མིན་པ།

ལྷ་ཡིག་པར་མའི་«མཆོ་སྒོམ་སྒྲིབ་གསལ་»དང་པོད་ཡིག་པར་མའི་«མཆོ་སྒོམ་སྒྲིབ་གསལ་»དུས་དེའི་(གཤམ་དུ་སྒྲིབ་བདེ་བའི་སྒྲིབ་དུ་
 བད་ཀྱང་པོད་ཡིག་ཆོམ་སྒྲིབ་ཁང་དང་ལྷ་ཡིག་ཆོམ་སྒྲིབ་ཁང་ནེས་བརྩོད་ཡོད།)གཉིས་ནི་ཆོམ་སྒྲིབ་ཁང་གཉིས་སུ་སྤྱེ་ཡོད་པ་མ་གཏོགས། མཆོ་
 སྒོམ་ཞིང་ཆེན་སྒྲིབ་གསལ་ཐེན་(ཡང་ན་ཤེས་རིག་རྒྱལ་ཁང་ནེས་གོ་བ་རྒྱངས་ཀྱང་འཕུས།)ཀྱི་བྱའཁོར་ས་ཀྱི་སྤྱེ་ཆོན་གཅིག་གི་དོད་མ་འོག་
 ཡོད། སྒྲིབ་གསལ་ཐེན་ཀྱི་སྒྲིབ་སྒོམ་རྒྱུར་ན་ཆོམ་སྒྲིབ་ཁང་གི་སྤྱེ་ཆོན་ཀྱི་འགན་འཛིན་དང་པོ་པོད་རིགས་དང་གཉིས་པ་དེ་ལྷ་
 རིགས་ཡིན་དགོས་མོད། འོན་ཀྱང་པོད་ཡིག་ཆོམ་སྒྲིབ་ཁང་གི་འགན་འཛིན་ཀྱི་གནས་རིམ་དེ་ལས་སྒྲིབ་པ་ཆགས་ཡོད།

ཟུ་ཡིག་པར་མའི་《མཆོ་སྟོན་སྟོབ་གསོ་》དུས་དེའི་དང་པོ་ད་ཡིག་པར་མའི་《མཆོ་སྟོན་སྟོབ་གསོ་》དུས་དེའི་གཉིས་
གསར་དུ་འདོན་སྤེལ་བྱས་པའི་དུས་སྐབས་ནི་གཅིག་ཡིན་པས། དུས་དེའི་ཤེས་ཀྱི་ལྷན་པ་དང་ཅིའི་སྤྱི་གཞི་ལྷན་པ་མཐའ་དག་

ཀྲུང་ཡུན་རིང་གི་ཚུན་ནས་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན། ལོ་རེ་རེར་དུས་བཅད་ལྟར་འདོན་སྤེལ་བྱེད་ཐེངས་དང་། དཀར་
 ཆག་གི་སྤྲིག་གཞི། འོག་ངོས་མང་ཅུང་། ཚུལ་སྤྱད་ཀྱི་ཆ་རྒྱུ། དབྱེད་ཚུལ་གྱི་བརྗོད་བྲུ། དུས་དེབ་ཀྱི་ཨང་རྟགས། ཚུལ་སྤྲིག་གི་
 བརྒྱུད་རིམ་སོགས་པལ་ཆེ་བ་གཅིག་འདྲ་ཡིན། སྤྱི་ཆད་ཀྱི་སྐབས་ལ་མཆོན་ན། ལོ་རབས་བརྒྱུད་ཅུ་དང་དགུ་བཅུའི་གྲུ་ཡངས་
 སྤྱིད་བྱས་ཀྱི་སྐབས་སུ་བོད་ཡིག་ཚུལ་སྤྲིག་ཁང་གི་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཀྱི་གངས་ཀ་དེ་ད་ལྟའི་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་ལས་ལྷན་
 གསུམ་གྱིས་མང་སྐད། རིམ་གྱིས་སྤྱིད་བྱས་རེ་སྤྱད་ཏེ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་འབེལ་རྒྱས་སུ་གཏོང་
 བའི་རང་དབང་མང་པོ་ཞིག་བཀག་སྡོམ་བྱས་ཤིང་། བོད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་སྤྱིད་སྟོ་ཆེ་བའི་ཡུལ་མང་པོར་འབྲེལ་ཡོད་སྤྱིད་བྱས་
 ལག་བསྟར་བྱས་པས། ཚུལ་སྤྲིག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་ཕྱོགས་གང་ཅིའི་སྤྲིག་སྟོལ་དང་ལམ་ལུགས་ལ་འཕྲོད་པས་ལོ་རེ་འདོན་སྤེལ་འགྲུལ་
 བ་བྱུང་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། སྤྱི་ཆད་རྒྱ་ཡིག་ཚུལ་སྤྲིག་ཁང་དང་བོད་ཡིག་ཚུལ་སྤྲིག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་ལོ་རེ་རེའི་འདོན་སྤེལ་བྱེད་
 ཐེངས་གཅིག་འདྲ་ཡིན་མོད། སྤྱིས་སུ་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ནི་ལོ་གཅིག་གི་ནང་འདོན་ཐེངས་དྲུག་ལས་འབྲེམས་སྟེལ་བྱས་མི་
 ཆོག་པའི་སྤྲིག་སྟོལ་གྱིས་གཙུག་སྟེལ་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ཡིག་དུས་དེབ་ནི་དེ་ལས་སྟོག་སྟེ་རེར་འདོན་ཐེངས་གཅིག་རེ་
 འབྲེམས་སྟེལ་བྱས་ཆོག་ཅིང་། སྤར་ནང་བཞུགས་ལོ་རེར་འདོན་ཐེངས་བཅུ་གཉིས་འབྲེམས་སྟེལ་བྱ་ཆོག་པ་ལ་འཕོ་འགྲུར་ཅི་ཡང་
 མ་བཏང་བར་སོར་འཕྲོག་བྱས་ཡོད་པས་འདོན་སྤེལ་གྱི་གངས་ཀ་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ལས་ལྷན་གཅིག་གིས་མང་། མཆོ་སྤྱོད་
 ཞིང་ཆེན་སྤྱིད་གཞུང་གིས་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ཀྱི་འདོན་ཐེངས་ཆོད་འཛིན་བྱས་ཏེ་ཅུང་འཕྲི་བྱས་པ་འདིས་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་
 མི་སྣའི་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་དང་གངས་ཀ་ཡང་ཞོར་དུ་ཅུང་འཕྲི་བྱས་ཡོད་པ་མཛོན་གསལ་ཡིན།

༡༥ ཚུལ་སྤྲིག་བསྟར་བའི་ཆ་རྒྱུ་དང་ཚུལ་སྤྲིག་དབྱེད་འདེམས་ཀྱི་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་མིན་པ།

《མཆོ་སྤྱོད་སྟོབ་གསོ་》དུས་དེབ་ལ་མཆོན་ན། བོད་ཡིག་པར་མ་དང་རྒྱ་ཡིག་པར་མ་གང་ཡིན་ཅུང་དུས་དེབ་གཉིས་ཀྱི་ཁ་
 ཕྱོགས་ནི་གཅིག་འདྲ་སྟེ་ཤེས་ཡོན་སྟོབ་གསོའི་སྐོར་ཡིན་པས། ཚུལ་སྤྱད་ཀྱི་བརྗོད་བྲུ་ཡང་ཤེས་ཡོན་སྟོབ་གསོའི་སྐོར་རྒྱུར་རྒྱུར་
 ཡིན། ཚུལ་སྤྲིག་ཁང་གི་སྤྲིག་སྟོལ་ལྟར་ན། ཚུལ་སྤྲིག་དུས་དེབ་སྟེང་བསྐྱར་བའི་དབྱེད་ཚུལ་གྱི་བརྗོད་བྲུ་ལེགས་ཤིང་དུས་དེབ་
 ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་འཆར་པ་ཡིན་ཆེ། ཚུལ་སྤྲིག་སྟོབ་གསོ་ཐང་དང་གོ་ས་ལ་བསྟོས་པ་མེད་པར་ལེགས་འདེམས་ཀྱི་ཅ་དོན་ལྟར་ཐད་
 ཀར་དུས་དེབ་སྟེང་འགོད་ཆོག་གི་ཡོད། འོན་ཀྱང་མཆོ་སྤྱོད་ཞིང་ཆེན་སྟོབ་གསོ་ཐིག་གྱི་རྒྱ་རིགས་འགོ་བློད་ཆོས་བཏོན་པའི་སྤྱི་
 བྱ་ལྟར་ན། བོད་ཡིག་པར་མའི་དུས་དེབ་སྟེང་བསྐྱར་བའི་དབྱེད་ཚུལ་གྱི་བརྗོད་བྲུ་དེ་བོད་ཀྱི་ནང་པའི་ཆོས་ལུགས་དང་འབྲེལ་མི་
 ཆོག་པ་དང་། བོད་རང་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལྟ་བྱའི་ལ་འབྲེལ་མི་ཆོག་པར་མ་ཐད། དབྱེད་ཚུལ་གྱི་བརྗོད་བྲུ་ཏང་གི་སྟོབ་གསོའི་ལམ་
 ལུགས་སྟོག་ཤིང་དུ་འཛིན་དགོས་ཚུལ་དང་། རབ་ཡིན་ན་ཚུལ་སྤྲིག་སྟོབ་གསོ་ཏང་ཡོན་(དམར་ཞོག་གི་ཁོངས་མི)ཞིག་ཡིན་དགོས་ཚུལ་
 བྱེད་ཀྱིས་བརྗོད་ཡོད། ཅ་དོན་དེ་འདྲ་ཞིག་འབྲེལ་ཡོད་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཡིག་ཐོག་ཏུ་གཏན་འཁེབས་བྱས་མེད་ཀྱང་། སྤྱི་བྱ་ནན་
 བོད་སྟོབ་གསོ་ཐིག་གྱི་རྒྱ་རིགས་འགོ་བློད་ཆོས་དག་ཐོག་ནས་འཛིན་སྐྱོལ་དང་བཅས་བཤད་པ་ཡིན་པས། བོད་ཡིག་པར་
 མའི་ཚུལ་སྤྲིག་ཁང་གིས་འདྲ་མཉམ་མིན་པ་ཤེས་བཞིན་དུ་གོང་རིམ་འགོ་བློད་ཀྱི་བཀའ་གསུང་དེ་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ངོ་ཚྏ་མེད་
 པའི་ཐོག་ནས་དང་ལེན་ཏུ་དགོས་ཡོད། རྒྱ་མཆོན་དེས་བོད་ཁུལ་གྱི་ཚུལ་སྤྲིག་སྟོབ་གསོ་མང་པོས་བསྐྱར་བའི་དབྱེད་ཚུལ་མང་དག་ཅིག་

བརྗོད་བྱ་དང་སྤྱི་ལོ་གསལ་གྱི་འཕེལ་འགྲོ་དང་དབང་དུ་སྤྱོད་ཀྱི་དང་དབང་མེད་སྤྱབ་ས། འཛམ་གླིང་ཚུལ་པ་པོ་གཞན་
དང་འབྲ་བར་ཚུལ་པ་པོ་ཞིག་ལ་ཡོད་ཆོག་ཆོག་གི་དང་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་དེ་བོད་ནང་གི་ཚུལ་པ་པོས་འོངས་སྤྱོད་ཀྱི་དུས་ཀྱི་
མེད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ཡིག་པར་མའི་《མཆོ་སྤྱོད་སྤྱོད་གསལ་》དུས་དེ་བ་ལ་ཆ་སྤྱོད་འདི་དག་གི་ཆ་དང་བཀག་ཅི་ཡང་མེད། ལྷན་ཚུལ་
འདིས་རྒྱ་ཡིག་དུས་དེ་བ་དང་བོད་ཡིག་དུས་དེ་བ་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་འཕེལ་འགྲོ་སྤྱོད་ཀྱི་འཕེལ་གྱི་འཕེལ་གྱི་
ཀྱི་བར་སྤོང་དང་གོ་ས་ལ་ཉེ་བཅས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་རྟོགས་བྱུང།

ད་དུང་དུས་དེ་བ་ལྟེང་བསྐྱར་བའི་ཚེས་ཡིག་དབྱེད་འདེམས་སྐབས་ཀྱང་ཐོག་མར་ཚེས་སྟེན་པས་ཚེས་ཡིག་རེ་རེ་ལ་
 ཞིབ་བཞེར་བྱས་ཏེ་ལེགས་འདེམས་ཀྱི་རིམ་པ་བརྒྱད་ཙམ་ཞེས། མཐའ་མའི་བདམས་ཐག་གཅོད་པའི་དབང་ཆ་ཡོངས་རྫོགས་
 གྱི་ཁྱབ་ཚེས་སྟེན་པ་ལ་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་བོད་ཡིག་དུས་དེ་བ་ཀྱི་འདོན་ཐེངས་རེ་རེའི་སྟེང་བདམས་ཐེན་པའི་ཚེས་ཀྱི་ཁ་བྱང་
 ཐོག་མར་རྒྱ་ཡིག་ལ་བསྐྱར་ཏེ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱ་མི་དབང་འཛིན་པ་གང་ཞིག་ལ་སྤྱད་ནས་ཆབ་སྲིད་སློང་གྱི་གནད་དོན་ཡོད་མེད་
 སོགས་ལ་ཞིབ་བཞེར་བྱེད་དུ་འཇུག་དགོས། དེ་མིན་ཚེས་སྟེན་པ་དང་གྱི་ཁྱབ་ཚེས་ས་ཐད་ཀར་བདམས་ཐག་བཅད་ནས་དུས་
 དེ་བ་སྟེང་འཕོད་རྒྱུ་ལྟོག་པ་ཞིག་གཏན་ནས་མིན། སྟེན་སྟོན་འདི་ཡང་རྒྱ་བོད་ཚེས་སྟེན་ཁང་གཉིས་ཀྱིས་འབྲམ་མཉམ་སྟོན་
 བཅེ་སྤྱང་བྱ་དགོས་པའི་སྟེན་སྟོན་ཞིག་མིན་པར། བོད་ཡིག་དུས་དེ་བ་ཚེས་སྟེན་ཁང་གཅིག་པར་དམིགས་ནས་གཏན་འབེབས་
 གུས་པའི་ལུགས་མཐུན་མིན་པའི་སྟེན་སྟོན་ཞིག་ཡིན།

༣ ། ཚཱ་མཁྱིལ་ཁང་གཉིས་ཀྱི་པས་བྱེད་མི་སྤྱི་པས་ཀའི་གནས་རིམ་འཕར་ཚུལ་འདྲ་མཉམ་མིན་གྱི་

ཕྱིར་བཏང་དུ། རྒྱ་ནག་ཏུ་དུས་དེའི་ཚེས་ཕྱིག་ཁང་ཞིག་ལ་མཆོའན་ན། ཚེས་ཕྱིག་ཁང་གི་ལས་ཁྲུང་མི་སྣའི་གནས་ཤིང་མ་དེ་གཙོ་མོ་
ལོ་རྒྱུ་འི་རིམ་ལ་མཐོ་དམན་གྱི་ངོས་ནས་འཕར་དགོས་ཡོད། རྒྱ་ཡིག་དང་། བོད་ཡིག། ཨོག་ཡིག་སོགས་སྐད་ཡིག་གང་གི་དུས་
དེའི་ཡིན་ཡང་འདི་ནི་རྒྱ་ནག་གི་དུས་དེའི་ཡོངས་ཀྱི་ཕྱི་འཕྲིན་ཕྱི་ལྟུང་ཆགས་ཡོད། དུས་དེའི་ཚེས་ཕྱིག་ཁང་གི་གནས་ཤིང་ལ་
དཔེ་ན། གཙོ་ཕྱིག་ལ་དང་། གཙོ་ཕྱིག་ལ་གཞོན་ལ། ལྷན་ཆེན་ལོ་རྒྱུ་ལ། ལྷན་ཆེན་ལོ་རྒྱུ་ལ་གཞོན་ལ། ལྷན་ཆེན་ཚེས་ཕྱིག་ལ།
ཚེས་ཕྱིག་ལ་བཅས་ཀྱི་ལས་ཀའི་གནས་ཤིང་(职称)ཡོད།

ལས་ཀའི་གནས་ཤིང་ཡང་མཆོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་སྟོན་གསེ་ཐོན་གྱི་སྤྲིག་སྟོན་ལས་ཕྱགས་ལྟར་ལས་ཁུངས་ནང་ཁྲུ་
ནས་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་རྒྱ་བོད་ཡིག་རྒྱུར་གྱི་གཅིག་རྒྱུར་རྒྱགས་གཞི་ལ་ཞུགས་ཏེ་རྒྱགས་རྒྱུར་དེས་ཅན་ཡོན་དགོས་པ་
དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཤིང་པའི་སྟོན་ཞིང་དུས་དེབ་(核心刊物)སྟེང་ཆེད་ལས་ངོས་ཐད་ནས་རྒྱ་ཡིག་གི་དབྱུང་ཚོམ་དེས་ཅན་ཞིག་
སྟེན་དགོས་པ། ལས་ཞུགས་གྱི་དུས་ཡུན་དེས་ཅན་འགོར་དགོས་པ། ལས་བྱེད་མི་རྣམས་ཡོན་ཆ་དང་སྟོན་ཐོན་དཔང་ཡིག་
དེས་ཅན་སྟོན་དགོས་པ། གཞན་མི་སྟེར་གྱི་ཡོ་རེ་རེའི་ལས་བསྟོམས་སྟན་ཞུའི་གནས་ཚུལ་ལ་གོང་ཤིང་འགན་འཛིན་དག་ནས་
གཞེངས་བསྟོད་ཐོབ་པའི་མཆོན་རྟགས་འཁོད་ཡོད་པ། དུས་རྒྱན་གྱི་བའི་ཁྱོད་ཏང་ལ་སྟག་བསམ་དཀར་བའི་ནམ་འགྱུར་དང་
བྱུང་འགྱུར་གཞེངས་སུ་ཐོན་པ་སོགས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་དུ་མ་ཞིག་ཆང་དགོས་ཡོད། བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ཚོམ་སྤྲིག་ཁང་གི་ལས་བྱེད་
མི་སྣ་དག་ལ་མཆོན་ན་པལ་ཆེ་གོས་ལོན་རྒྱུ་ལ་ཡིན་ཏེ། མདོར་ན་བྱ་བར་ཞུགས་པའི་དུས་ཡུན་རིང་པོ་འགོར་ཡོད་པས་དགོས་

དེས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་དག་ཏུ་ལས་སྤྱོད་མོན་ས་ཆར་ཡོད་ན་ཡང་། ལས་བྱེད་པ་ལ་ཆེ་བའི་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་དུས་ལྟར་འཕར་མ་ཐུབ་
 བར་སྤར་བཞིན་ལྷག་ཡོད། དེ་བས་《མཆོ་སྤོན་སློབ་གསོ་》བོད་ཡིག་ཙོམ་སྤྲིག་ཁང་ལ་ཁུས་ཆེན་ལོ་རྒྱ་བ་གཅིག་མ་གཏོགས།
 གཞན་དག་ཆར་མས་ཁུས་ཆེན་ལོ་རྒྱ་བ་གཞོན་པའི་གནས་རིམ་གཅིག་ལུ་ལས་རག་མེད། གནས་རིམ་འཕར་བའི་ཆ་རྒྱུན་འདར་
 དེས་པ་ཞིག་ཡོད་ན་ཡང་ལས་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱ་མི་འགན་འཛིན་དག་གིས་དུས་ནས་རྒྱུན་གནས་རིམ་འཕར་བའི་དུས་ཆོད་ཕྱིར་བཤེལ་
 བྱེད་པ་སོགས་ཐབས་ཅི་རིགས་ཀྱི་སློན་སྤྱོད་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་རྣམས་གནས་རིམ་འཕར་བར་ལུགས་མ་ཐུན་མིན་པའི་བཀག་
 རྒྱ་མང་པོ་བཟོས་ཡོད། འོན་ཀྱང་《མཆོ་སྤོན་སློབ་གསོ་》རྒྱ་ཡིག་ཙོམ་སྤྲིག་ཁང་གི་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་རྣམས་དེ་ལས་སྤྲེག་
 རྩེ་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་འཕར་རྒྱ་ནི་ལས་སྤྱོད་བོར་ཆགས་ཡོད་པར་མ་ཟད། ལོ་རེ་བཞིན་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་འཕར་བའི་མི་
 འཕོར་བཤོ་བཤའ་རྒྱག་དུས་ཀྱང་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཅུང་ཅུང་ཡིན། དཔེར་ན། རྒྱ་ཡིག་ཙོམ་སྤྲིག་ཁང་གི་ལས་བྱེད་མང་པོ་
 ཞིག་ཁུས་ཆེན་ལོ་རྒྱ་བ་དང་ཁུས་ཆེན་ཙོམ་སྤྲིག་པ་སོགས་ཀྱི་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་དུ་སྤྱོད་མོན་ས་འཕར་ཐོན་ཡོད་ན་ཡང་། ཆ་
 རྒྱུན་དེ་དག་ཡོངས་སུ་ཆར་བའི་བོད་ཡིག་ཙོམ་སྤྲིག་ཁང་གི་ཙོམ་སྤྲིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་ད་དུང་ཁུས་ཆེན་ལོ་རྒྱ་བ་གཞོན་པ་དང་
 ཡང་ན་ཁུས་ཆེན་ཙོམ་སྤྲིག་པ་གཞོན་པའི་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་མ་གཏོགས་རག་མེད་པར་རྗེས་ལུས་ཐེབས་ཡོད། ཕྱིར་ན་ཡང་
 ལས་ཀའི་གནས་རིམ་འཕར་བའི་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་མིན་པའི་སྤང་ཚུལ་འདི་ནི་བོད་ཡིག་དུས་དེ་གི་ཙོམ་སྤྲིག་ཁང་གཅིག་
 ལུ་མ་ཡིན་པར། གཞན་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་བོད་རིགས་དགེ་ཆེན་དང་། བོད་ཀྱི་ཞིང་འཕྲོག་གཞི་རིམ་གྱི་སློབ་གྲྭ་རྒྱུང་འབྲིང་གི་བོད་
 རིགས་དགེ་ཆེན། དེ་མིན་སྤྱི་དགའུང་དང་། སྤོན་ཁང་སོགས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ལས་ཁུངས་གཞན་དག་ནང་གི་བོད་རིགས་ལས་
 བྱེད་ཆར་མ་དག་འང་ལ་འདི་ལ་འཕྲད་ཀྱི་ཡོད། ལས་ཀའི་གནས་རིམ་འཕར་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོས་ཤོར་རིམ་
 སྤྱི་དགའུང་གི་དཔོན་པོ་དང་འགན་འཛིན་མཐོ་ཤོས་ལ་རྒྱ་དངོས་ཀྱི་སློབ་ཚན་མང་པོ་བཟང་ས་ཏེ་གནས་རིམ་རིན་གྱིས་ཉོ་བའི་
 སྤང་ཚུལ་ཡང་མང་དུ་མཆིས་ཀྱང་། འདིར་རེ་རེ་བཞིན་ཞིབ་གསལ་བརྗོད་མེད།

རྒྱ་ནག་གི་ལས་ཁྲེད་མི་སྣ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། ལས་ཁྲེད་སོ་སོའི་ལས་ཀའི་གནས་འི་མ་འཕར་རྒྱ་ནི་གསལ་ཆེ་ཤོས་
 སུ་མཐོང་གི་ཡོད། ལས་འཇགས་གང་དང་གང་ཞིག་གཉིས་ཀྱི་ཡོད་ན་འདྲ་། ལས་ཁྲེད་སོ་སོའི་སྒྲ་རེའི་སྒྲ་སོགས་ཀྱང་ལས་ཀའི་
 གནས་འི་མ་འཕར་མཐོང་མཐའ་བྱས་ཏེ་སྤོང་གི་ཡོད་སྟབས། ཏུས་དེ་བ་ཙུམ་སྤྲིག་ཁང་ལ་ཆ་བཞག་ན། ལྷས་ཆེན་ལོ་རྒྱ་བའམ་ཡང་
 བ་གཙུག་སྤྲིག་པའི་གནས་འི་མ་ཡོད་ཆེ། སྒྲ་རེར་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་སྒྲ་སོགས་རྒྱ་སྒྲོར་ ༡༠༠༠ ནས་ ༢༠༠༠ བར་ཡིན་པ་
 དང་། ལྷས་ཆེན་ལོ་རྒྱ་བ་གཞོན་བའམ་ཡང་ན་ཙུམ་སྤྲིག་པའི་གནས་འི་མ་ཅན་ཡིན་ཆེ་སྒྲ་རེར་རྒྱ་སྒྲོར་ ༤༠༠༠ ལས་མས་ལས་
 འབབ་ཀྱི་མེད། གནས་འི་མ་མི་འདྲ་བས་སྒྲ་སོགས་སྤྲད་པའི་མང་ཁུང་ལ་འདྲ་ཏེ་བག་མཆིས། སྒྲ་སོགས་ནི་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་
 འཕུ་ཙུམ་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་དང་ལས་ལུགས་གཞིར་བཟུང་སྟེ་ལས་འཇགས་སོ་སོའི་ཚོར་སྤྲིད་ཁང་གི་སྤྲིག་གཞིའི་གཏན་འབེབས་
 ལྟར་སྤོང་གི་ཡོད་པས། སྒྲ་སོགས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཐོད་འཇགས་ལས་ཁྲེད་ནམས་ལུགས་མཐུན་མིན་པའི་ལྟ་སྟངས་ལ་འཕྲད་ཚུལ་ཅུང་
 ཟད་ཅུང་། འོན་ཀྱང་དེ་ལྟ་བུའི་ལྟ་སྟངས་གཞན་ཞིག་ལ་འཕྲད་ཀྱི་ཡོད་པ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་སྟོན་དུས་ཆེན་དང་། ལྷ་གཅིག་དུས་
 ཆེན། དཔྱིད་གསར་དུས་ཆེན། དགོ་རྒྱུན་དུས་ཆེན་སོགས་ཀྱི་དུས་ཆེན་སྐབས་སུ་ལས་ཁུངས་སོ་སོའི་ལས་ཁྲེད་མི་སྣ་ཚང་
 མར་སྒྲ་སོགས་ཀྱི་ཁ་སྤོན་ཡོངས་ཁྲབ་དུ་སྤོང་གི་ཡོད་མོད། ཁ་གསལ་གྱི་སོགས་དེའལ་དེ་ཡང་འདྲ་མཉམ་ཞིག་གཏན་ནས་མིན་

པ། དཔེར་ན། རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་ཚོར་ཕོགས་དངུལ་ཆིག་སྟོང་གི་ཁ་གསལ་བསྐྱད་ཡོད་ཆེ། བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཚོར་དེའི་བྱེད་
ཀ་ལས་སྟོང་གི་མེད་པ་ལྟ་བུ་རེད། དེ་འདྲའི་དཔེ་མཆོན་སྟོར་ཞིག་བརྗོད་རྒྱུ་ཡོད་ཀྱང་འདིར་ཞིབ་གསལ་སྟེང་མེད།

༤༽ ལས་བྱེད་གསར་བསྐྱེད་སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་ལུགས་འདྲ་མཉམ་མེད་པ།

རྒྱ་ཡིག་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་དང་བོད་ཡིག་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་གཉིས་ལ་ལས་བྱེད་གསར་བ་བསྐྱེད་ལེན་བྱེད་སྐབས་གོང་རིམ་ནས་གཏན་
འབེབས་བྱས་པའི་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་དང་སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་ལུགས་ཀྱང་མི་མཐུན་ཏེ། སྤྱིར་བཏང་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་གི་ལས་བྱེད་
ཀན་པ་རྣམས་བྱ་བའི་ལས་གནས་ནས་ལས་འཁུར་ངལ་གསོ་བྱེད་རྒྱུར་ལོ་བཞི་ལྷ་ལས་ལྷག་མེད་པའི་སྟོན་ཚུན་ནས་ལས་བྱེད་
གསར་བ་བསྐྱེད་ལེན་བྱས་ཏེ་སྟེང་སྟེང་བྱ་དགོས་ཡོད། དེ་མཚུངས་སུ་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་གི་ལས་ཀའི་འགན་འཁུར་ཁག་གི་གོ་གནས་
ཀྱང་རིམ་བུ་བཞེད་དུ་ལས་བྱེད་གཞོན་པ་ལ་ཅིས་སྟོང་བྱ་དགོས། འོན་ཀྱང་། ལས་ཁུངས་ཀྱི་གོང་རིམ་སྤྱི་ཚན་ནས་ལས་བྱེད་
གསར་བསྐྱེད་སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་ལས་བོད་ཡིག་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་གིས་ངེས་པར་དུ་ཆ་རྒྱུན་འདི་ལྟར་
དགོས་པ་གཞི་རྒྱུ་ལ་བརྒྱུད་སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་བཅི་སྟེང་ནན་པོ་བྱ་དགོས། (༡) རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ལས་རིགས་ལས་ཁུངས་ཀྱི་
གཅིག་གྱུར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་(全国事业单位统考)ལ་ཞུགས་ཏེ་རྒྱལ་སྐྱེས་སྤྱི་ཚན་འོན་དགོས། སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་འདི་བོད་ཡིག་ཙོམ་
སྤྱི་ཁབ་གཅིག་ལྷ་མ་ཡིན་པར་རྒྱ་ཡིག་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་གིས་ཀྱང་བཅི་སྟེང་བྱ་དགོས། (༢) གསར་བསྐྱེད་ལས་བྱེད་ལ་ངེས་པར་
དུ་སྟོབ་གསོ་རིག་པའི་ཆེད་ལས་ཀྱི་འབྲུམ་རམས་པའི་བསྐྱབ་པ་མཐར་སོན་པའི་ལག་འཁུར་དགོས། ཆ་རྒྱུན་འདི་ནི་བོད་ཡིག་
ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་གཅིག་ལྷ་མ་ཡིན་པའི་ཐལ་བྲགས་པའི་སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་ཞིག་ཡིན། དེའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་བོད་ནང་གི་མི་རིགས་སྟོབ་ཆེན་
ཁག་ཏུ་བོད་ཀྱི་སྟོབ་གསོ་རིག་པའི་ཆེད་ལས་ཀྱི་སྤྱི་ཚན་གཅིག་ཀྱང་མེད་ན་ཆེད་ལས་དེའི་ཐད་ཀྱི་འབྲུམ་རམས་པའི་བསྐྱབ་པ་
མཐར་སོན་པ་ལྟ་བུ་སྟོན། ཡོད་པ་ནི་རྒྱ་ཡིག་གི་སྟོབ་གསོ་རིག་པའི་ཆེད་ལས་འབའ་ཞིག་ཡིན་ལ། དེ་བས་བོད་རིགས་སྟོབ་མ་
ཚོའི་ཁྲོད་ན་རྒྱ་ཡིག་གི་སྟོབ་གསོ་རིག་པའི་ཆེད་ལས་སྟོང་མཁན་ཉུང་ཉུང་ཡིན་ཞིང་ཆེད་ལས་དེའི་འབྲུམ་རམས་པར་རྒྱལ་སྐྱེས་
འཕྲོད་མཁན་ནི་དེ་བས་ཀྱང་ཉེན་མེད་སྐྱར་མ་ལྟ་བུ་ཡིན། དེས་ན་བོད་ཡིག་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་གི་ལས་བྱེད་གསར་བསྐྱེད་སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་
ལམ་ལུགས་ལ་སྟོབ་གསོ་རིག་པའི་ཆེད་ལས་ཀྱི་འབྲུམ་རམས་པ་དགོས་ཚུལ་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་བཏོན་པ་དེ་དོན་གྱིས་ལས་བྱེད་གསར་
བ་བསྐྱེད་པར་བཀག་འཁོག་བྱེད་པའི་གྲོག་གཡོའི་བྱེད་ཐབས་ཤིག་ཡིན། (༣) གསར་བསྐྱེད་བྱས་པའི་ལས་བྱེད་དེ་ངེས་པར་དུ་
གྲང་ཁན་ཏང་ཡོན་ནང་ཞུགས་ཡོད་ཅིང་ཏང་ལ་ལྷག་བསམ་དཀར་བ་ཞིག་ཡིན་དགོས་ཚུལ་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་བཏོན་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་
རིགས་སྟོབ་མ་ཚོའི་ནང་ན་གྲང་གཞོན་ཚོགས་པའི་(共青团员)ཚོགས་མི་ཡིན་པ་དེ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་ཏང་ཡོན་ཡིན་
པ་མང་པོ་མེད། (༤) ལས་བྱེད་གསར་བསྐྱེད་གོ་རིམ་དེ་དེ་བཞིན་བརྒྱུད་ཆར་དུས་ཐ་མ་ལས་ཁུངས་ནས་དག་རྒྱལ་སྐྱེས་དང་ཡིག་
རྒྱལ་སྐྱེས་ལེན་དགོས། ཡིག་རྒྱལ་སྐྱེས་ནི་རྒྱ་བོད་ལོ་རྒྱུད་སྟོར་གྱི་རྒྱ་ཆ་ངེས་ཅན་ཞིག་བསྐྱར་དགོས་རྒྱུ་དང་། དག་རྒྱལ་སྐྱེས་
ལས་ཁུངས་ཀྱི་འགན་འཁུར་མཐོ་ཤིས་དག་གིས་ཏང་གི་སྟོབ་གསོ་དང་དེའི་ངོས་ནས་ཐད་ཀྱི་ཤེས་བྱ་སོགས་འདྲི་བར་བྱེད། དོན་ངོ་
མར་དག་རྒྱལ་སྐྱེས་འདི་གསར་བསྐྱེད་བྱས་པའི་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་དེས་ཏང་ལ་བརྒྱུད་པའི་བསམ་སྟོན་ལྟར་ལ་ཉམས་ཆོད་
ལེན་རྒྱུ་དེ་རེད། གོང་དུ་བརྗོད་པའི་ལས་བྱེད་གསར་བསྐྱེད་སྤྱི་མཐུན་སྤྱི་ལམ་ལུགས་འདི་དག་གི་ཆ་ནས་རྒྱ་བོད་ཙོམ་སྤྱི་ཁབ་

གཉིས་ཀྱི་ལས་བྱེད་གསར་བསྐྱེའི་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་མིན་པ་ཞིན་ཏུ་མངོན་གསལ་ཆགས་ཡོད།

༥ ། མོད་ཡིག་དུས་དེའི་ཀྱི་མགོ་བརྗོད་དང་རྒྱུ་བ་ཤོག་ཕྱི་ནང་གི་རྒྱུ་བ་བསྒྲགས་ནང་དོན་ལང་མཉམ་མིན་གྱི་

རྩོམ་ཆན་དུས་ཡུན་རིང་གི་ཚུན་ནས་ < <མཆོ་སྡོན་སློབ་གསོ་> > དུས་དེ་བ་ཀྱི་མགོ་བརྩོན་དུ་བོད་ཀྱི་སྡོན་སྡོན་མཁས་པས་
 མཛད་པའི་ལེགས་པ་ཤད་དང་བསྐྱབ་བྱ་སྤྱིར་བསྐྱས་སོགས་འགོད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། དེ་མཚུངས་སུ་འདོན་ཐེངས་རེ་རེའི་དུས་དེ་བ་
 ཀྱི་རྒྱ་བ་ཤོག་སྤྱི་ནང་དུ་བཀོད་པའི་བྲིལ་བསྐྱགས་ཀྱི་བརྩོན་བྱ་ཡང་བོད་ཀྱི་སློབ་བྱ་རྒྱུར་འཕྲིར་ཆེ་གསུམ་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་
 གསོའི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་དེ་མེན་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་པ་གྲགས་ཅན་སོགས་རོ་སྤོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་རིམ་བས་
 རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ ༢༠༡༠ ལོར་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དུས་ཡུན་རིང་པོའི་སློབ་གསོ་བཅས་སྐྱུར་དང་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བའི་འཆར་
 འགོད་ཀྱི་ཙག་ནད་ ༢༠༡༠-༢༠༢༠ ་། (《国家中长期教育改革和发展规划纲要(2020—2030年)》)
 ཅས་པ་སྡེལ་བ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བའི་ཁོར་ཡུག་གྲུ་དོག་པོ་ཆགས་པའི་སྤིང་བྱས་ལག་བསྟར་བྱས་
 སྟབས། བོད་ཡིག་རྩོམ་སྤྲིག་ཁང་གི་དུས་དེ་བ་ཀྱི་མགོ་བརྩོན་དང་རྒྱ་བ་ཤོག་སྤྱི་ནང་དུ་སྡེལ་བའི་བྲིལ་བསྐྱགས་ཀྱི་བརྩོན་བྱ་བཅས་
 ལའང་རེས་པར་དུ་འཁྱུར་བ་གཏོང་དགོས་པའི་སྤིང་བྱས་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད། སྐབས་དེ་ནས་བཟུང་འདོན་ཐེངས་རེ་རེའི་དུས་
 དེ་བ་ཀྱི་མགོ་བརྩོན་ཆང་མ་ཐོག་མར་ཞིང་ཆེན་སློབ་གསོ་ཐོན་ཀྱི་རྒྱ་རིགས་འགན་འཛིན་དང་པོ་ནས་བདམས་ཐག་བཅད་རྗེས།
 བོད་ཡིག་རྩོམ་སྤྲིག་བ་ཆོས་མགོ་བརྩོན་དེ་བོད་ཡིག་དུ་བསྐྱུར་ནས་སྤྱིར་འགན་འཛིན་ལ་སྤྱིས་ཀའི་ཆ་ནས་གནད་དོན་ཡོད་མེད་
 སོགས་ལ་ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་དུ་འཇུག་དགོས། དེ་ཡང་མགོ་བརྩོན་དེ་དག་ནི་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་ཏང་སྤྱི་བྱ་བ་ཁོ་ནར་འབྲེལ་
 བའི་བརྩོན་དོན་འབབ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་རང་རེའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་འཕེལ་རྒྱས་དང་གནས་བབ་སོགས་མཆོན་ཆོག་
 པའི་མགོ་བརྩོན་ཅིག་གཏན་ནས་མིན། ཉན་རྒྱུན་ཡིན་ན་མགོ་བརྩོན་དེ་མཆོ་སྡོན་ཞིང་ཆེན་སློབ་གསོ་ཐོན་ཏང་གི་ཙ་འཇུགས་ཀྱི་
 རྩུཅུ་ཅིམས་དམར་ཤོག་བྱང་ཆེ་དང་། ཡང་ན་ཞིང་ཆེན་སྤིང་གཞུང་གི་འབྲེལ་ཡོད་དཔོན་རིགས་སོགས་ཀྱིས་སློབ་གསོའི་སྐྱོར་
 ཀྱི་གཏམ་བཤད་གནང་བ་ལས་ཁོལ་དུ་བྱུང་ནས་འགོད་པ་ལས། བོད་རིགས་མཁས་ཅན་དང་། བོད་རིགས་སློབ་གསོ་བ། བོད་
 རིགས་དགེ་ཆན་ཆེན་མོ། བོད་རིགས་མགོ་ཁྲིད་སོགས་སུ་ཞིག་ལའང་དུས་དེ་བ་ཀྱི་མགོ་བརྩོན་འཕྲི་བའི་དབང་ཆ་མེད།

གཞན་གྱི་པ་ཤོག་གི་ཕྱི་ནང་དུ་བཞོད་པའི་པར་རིས་ཀྱང་ལས་ཁུངས་གཞུང་ནས་འདོན་སྤྲོད་བྱས་པ་དེ་ཐེངས་སྤྱོད་གཏོང་
 པ་ལས་ཐོད་ཡིག་ཙུང་ལྷན་ཁང་ལ་པར་རིས་འདེམས་པའི་དབང་ཆ་མེད། པར་རིས་མང་ཆེ་ཤོས་ནི་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ཏང་གི་
 ལྷན་འཛུགས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དང་ཏང་མིང་གྲུ་བ་ལེགས་པར་སྐྱབ་དགོས་ཚུལ་གྱི་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་
 པའི་པར་རིས་རྒྱང་རྒྱང་ཡིན་ལ། པར་རིས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤེད་ཀྱང་ལས་ཁུངས་ཨ་མ་ནས་རྒྱ་རིགས་གསར་འགོད་པ་ཚོས་ཐོས་པ་
 རི་མ་རི་བཞིན་དུ་ཐོད་ཡིག་ཐོག་པར་སྐྱར་བྱ་དགོས་ཡོད། མགོ་བཤེད་བསྐྱར་དུས་ཀྱང་ཆོག་སྒྲོར་མང་པོ་ཞིག་ཐོད་རང་གི་ཆོག་
 སྒྲོར་སྤེལ་སྤངས་དང་བརྟེན་ཕྱགས་སྤར་བསྐྱར་མི་ཆོག་པར་དེས་པར་དུ་ཐད་སྐྱར་གཙོར་བསྐྱར་སྟེ་ར་མགོ་ཕྱག་གཟུགས་
 སྐྱར་བ་བཞིན་བསྐྱར་དགོས་པ་དེ་གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆ་སྐྱར་སྤངས་སྤྱད་ཆགས་ཡོད། ཡང་ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་
 བ། མགོ་བཤེད་དེ་དག་ནི་ཐོད་ཡིག་དུས་དེ་བ་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་ལ་འཆམ་ཞིང་སྟོག་པ་ལོས་སྟོག་འདོད་པའི་བཤེད་དོན་ཞིག་མ་ཡིན་

ལ། བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་འབེལ་རྒྱས་དང་གནས་བབ་སོགས་བརྗོད་པ་ཞིག་དེ་བས་ཀྱང་མིན། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ཡིག་པར་མའི་དུས་དེའི་མགོ་བརྗོད་དང་རྒྱབ་ཤོག་ཕྱི་ནང་དུ་བཀོད་པའི་བྲིམ་བསྐྱགས་ཀྱི་བརྗོད་བྱ་སོགས་ལ་ཆད་བཀག་ཅི་ཡང་མེད་པར་མ་ཟད། བོད་རིམ་འགོ་ཁྲིད་ལའང་ཆོག་མཆན་ལྷ་མི་དགོས་པར་རྒྱ་ཡིག་པར་མའི་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་རང་ནས་ཐག་གཅོད་བྱས་ཆོག་གི་ཡོད་པས་འདི་ཡང་འདྲ་མཉམ་མིན།

༦༥ དུས་དེའི་ཕྱི་རྒྱུ་འཛོལ་བྱེད་པ་དང་ཚོམ་ཡོན་བསྐྱུ་བའི་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་མིན་པ།

སྤྱིར་བཏང་དུ། རྒྱ་ནག་ཏུ་གཞུང་འབེལ་གྱི་དུས་དེའི་ཅིག་ཡིན་ཆེ། རིག་གཞུང་དུས་དེའི་ཚོམ་རིག་དུས་དེའི་གང་དང་གང་ཡིན་ཡང་ཚོམ་པ་པོའི་དབྱུང་ཚོམ་བདམས་བཀོལ་བྱུང་ཐེས་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་ཚོམ་ཡོན་བསྐྱུ་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཚོམ་ཡོན་བསྐྱུ་བ་དེ་ཡང་དུས་དེའི་སོ་སོའི་རིམ་བུ་དང་ངོ་བོ་མི་འདྲ་སྤྱིར་ལུགས་མ་ཐུན་ཡིན་མིན་ཅི་རིགས་མཆིས།

རྒྱ་ཡིག་པར་མའི་ < <མཆོ་སྤྱོན་སློབ་གསོ་> > ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་དུས་ལུན་རིང་གི་ཚུན་ནས་འདོན་ཐེངས་རེ་རེའི་དུས་དེའི་སྤྱིང་བཀོད་པའི་དབྱུང་ཚོམ་རེ་རེའི་ཚོམ་པ་པོའི་ལག་ནས་ཚོམ་ཡོན་བསྐྱུ་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བསྐྱུ་སྐྱེས་དེ་ཡང་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གི་སྤྱི་ལོ་ལྟར་འབེབས་ལྟར་པལ་ཆེར་ཤོག་ལྟེ་གཅིག་ལ་རྒྱ་སྟོར་ ༥༠༠ ཡས་མས་ཡིན། ད་དུང་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་ནང་ཁུལ་ན་སྒྲོག་གཡོའི་བྱེད་ཐབས་ཤིག་ཡོད་པ་ནི་རྒྱ་རིགས་ཚོམ་སྒྲིག་པ་ཆོས་རང་གི་ཁེ་ཕན་དེས་ཅན་ཞིག་གཞི་རྩར་བཟུང་སྟེ་གཤམ་སྤྱོད་ཚོམ་པ་པོ་ངོ་ཅན་རྒྱ་སྟོབས་ཅན་ཞིག་ཡིན་ཆེ་དབྱུང་ཚོམ་གྱི་སྤྱི་ལོ་ལྟར་ལེགས་སུ་གཏོང་རྒྱུའི་ཐད་ནས་ཚོམ་པ་པོ་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། སྤྱི་ལོ་ལྟར་ལེགས་ཆེ་དུས་དེའི་སྤྱིང་འགོད་པའི་ཆ་རྒྱུན་མི་ཡོང་། མ་འོངས་ན་ལས་ཁུངས་ཀྱི་འབེལ་ཡོད་འགན་འཁུར་དག་ནས་བདམས་ཐག་བཅད་པའི་ཚོམ་ཡིག་ལ་ཞིབ་དབྱུང་བྱེད་སྐབས་དཀར་ཆག་ལས་ཡང་བསྐྱར་འདོར་སྤྱོད་པའི་ཉེན་ཁ་ཡོད། ཉེན་ཁ་དེ་རིགས་འདོན་ཐེངས་རེ་རེའི་ཚོམ་སྒྲིག་པས་འགན་འཁུར་དགོས། འོན་ཀྱང་བོད་ཡིག་པར་མའི་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་ལ་མཛོན་སྒྲོག་གི་ལས་ཀ་སྤྱི་ལོ་ལྟར་འདི་འདྲ་གཏན་ནས་མེད། དེ་ལས་ལྗོགས་སྟེ་བོད་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་ལོ་རེ་དུས་དེའི་དབྱུང་རེ་འདོན་སྤེལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལས་ནང་གསེས་དེའི་བཞེ་པའི་སྤྱིང་ཆེད་དམིགས་ཀྱིས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ཞིབ་འཇུག་སློབ་མ་དང་བོད་ཞིང་འབྲོག་གཞི་རིམ་གྱི་ཆུང་འབྲིང་སློབ་གྲྭའི་དགེ་ཆུན་ཆོའི་དབྱུང་ཚོམ་འགོད་ཀྱི་ཡོད། དུས་དེའི་སྤྱིང་བསྐྱུར་བའི་དབྱུང་ཚོམ་གྱི་སྤྱི་ལོ་ལྟར་ཆ་རྒྱུན་ཐད་ནས་ཀྱང་ཆུན་ཐད་ནས་ཀྱང་ལྟོས་བཅས་ཀྱིས་གྲུ་ཡངས་མང་པོ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ཆོར་དམིགས་བསལ་འདི་འདྲ་ཞིག་སྤྱོད་དགོས་པའི་རྒྱ་མཆན་ཡང་། < <མཆོ་སྤྱོན་སློབ་གསོ་> > བོད་ཡིག་པར་མ་ནི་ཞིང་ཆེན་རིམ་པའི་གཞུང་འབེལ་གྱི་ལྟེ་གནད་དམ་སྟོག་ཤིང་གི་དུས་དེའི་ཡིན་པ་དང་། དེའི་ཁར་དབྱུང་ཚོམ་གྱི་སྤྱི་ལོ་ལྟར་ཆ་ནས་ཀྱང་ཆ་རྒྱུན་དེས་ཅན་ཞིག་ཆེད་དགོས་པ་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུན་དབང་གིས། ལྟོས་བཅས་ཀྱིས་བཤད་ན། བོད་ཀྱི་གཞི་རིམ་ཚོམ་པ་པོ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ < <མཆོ་སྤྱོན་སློབ་གསོ་> > དུས་དེའི་སྤྱིང་ཉམས་པར་དབྱུང་ཚོམ་སྤེལ་བྱུང་གི་མེད། འོན་ཀྱང་ཁོ་ཆོར་དམིགས་བསལ་འདི་འདྲ་ཞིག་མ་སྤྱད་ཆེ། ལོ་རེ་རེའི་ལས་བྱེད་དང་དགེ་ཆུན་སོ་སོའི་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་འཕར་དུས་ཆ་རྒྱུན་དེས་ཅན་ཞིག་ཆེད་དགོས་པའི་ནང་གསེས་གཅིག་ནི་ཞིང་ཆེན་རིམ་པའི་བོད་ཡིག་དུས་དེའི་སྤྱིང་རིག་གཞུང་དབྱུང་ཚོམ་ཞིག་སྤེལ་བྱུང་དགོས་པ་དེ་ཡིན། དེ་ལྟེ་དབང་གིས་ལས་ཀའི་གནས་རིམ་འཕར་སྐབས་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་མང་པོ་ཞིག་ལ་གྲོང་རྒྱུ་

གི་ཡོད་ལ། ཁེ་སྲན་རྒྱ་མཐུན་ནི་ཆུ་རིགས་ལས་བྱེད་དང་ཆུ་རིགས་དགེ་ལྡན་དག་ཡིན།

ཡིན་ཡང་བོད་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་ལ་ཚཱ་པ་པོའི་ལག་ནས་ཚཱ་ཡོན་བསྐྱ་བའི་དབང་ཆ་མེད། བོད་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གིས་ད་དུང་འདོན་ཐེངས་རེ་རེའི་དུས་དེབ་སྤྲོད་བཀོད་ཅིན་པའི་ཚཱ་པ་པོ་རྣམས་ལ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་སྤྱི་ཁོལ་ལས་ལུགས་ལྟར་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཀྱི་སྤྱི་ཁོལ་ལས་ལུགས་དམན་ཕྱེ་ནས་ཚཱ་པ་པོ་རེ་རེ་ལ་ཐོབ་ཏུ་ཤིང་ཚཱ་ཡོན་གང་འཆམ་རེ་དུས་ལྟར་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད། ཆུ་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་དང་བོད་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་ཚཱ་ཡོན་བསྐྱ་བའི་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་མིན་པ་འདི་ཡང་མདོར་ན་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་འོས་སྤྲོད་ཁང་གི་དོ་བོ་ཅུང་ཟད་མི་འདྲ་བ་དེའི་དབང་གིས་ཡིན་ཏེ། ཆུ་བོད་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ལས་ཁུངས་གཅིག་དང་སྡེ་ཆེན་གཅིག་ཡིན་ཡང་དོ་བོ་མི་འདྲ་བར་ཆུ་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་དེ་ཁེ་ལས་ལས་ཁུངས་(企业单位)ལྟ་བུར་བསྒྱུར་ཡོད་ཅིང་། བོད་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་ནི་ལས་རིགས་ལས་ཁུངས་(事业单位)ཀྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ། གལ་སྲིད་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་དོ་བོ་ཐ་དད་དུ་སྤྱེ་བ་འདིའི་འབྲུང་ཆ་དང་རང་དབང་མང་པོ་ཞིག་སྤྱི་ཁོལ་འདྲ་མཉམ་མིན་པ་སྤྲོད་དགོས་ཆེ་ཞིག་འདྲ་མང་པོ་ཡོད་ལྟ་བུ། བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཆེ་ལ་འདིའི་དོས་ཐད་ནས་འདྲ་མཉམ་མིན་པའི་གནས་ལུགས་འཆད་རྒྱུའི་སྒྲིབ་བརྒྱུད་ཀྱི་རང་དབང་མེད།

ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་དོ་བོ་ཅུང་ཟད་མི་འདྲ་ཆུང་ལ་དེ་འདིར་ཞིབ་གསལ་དུ་བཤད་ན་ཡིག་ཆོགས་མང་བར་དོགས་པས་སྤྲོད་རྒྱུ་མིན། གང་ལྟར་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་འོས་སྤྲོད་ཁང་དང་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་པ་སོ་སོར་དགར་ཡོད་པ་དེས་མི་རིགས་དཔྱེ་འབྲེད་ཀྱི་རྣམ་འགྲུར་མདོན་གསལ་དུ་བསྐྱོད་ཡོད་པ་ཉ་གོ་བྱུ་། དེ་མཆུངས་སུ་ཆུ་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གིས་འདོན་ཐེངས་རེ་རེར་དུས་དེབ་ཉིས་སྟོང་ས་ཡས་མས་དཔར་སྐྱུན་འགྲེམས་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། ཆུ་ཡོངས་ཀྱི་ཞིན་ཏུ་དཔེ་ཁང་(新华书店)སོ་སོ་ནས་མངགས་ཏེ་བྱེད་པ་དང་འགྲེམས་ཆོང་བྱས་ཆོག་པའི་དབང་ཆ་ཡང་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ནི་ཞིང་ལྗོངས་ལྗོངས་བོད་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཁག་དང་སློབ་གསོའི་ཁོངས་གཏོགས་སྡེ་ཁག་དག་ལ་རིན་མེད་དུ་བསྐྱར་ཀྱི་ཡོད་པ་ལས་བཅོང་ཆོག་གི་མེད། བཅོང་མི་ཆོག་པའི་ཆུ་མཆན་ཡང་ཆུ་ནག་གིས་འདྲ་མཉམ་མ་ཡིན་པའི་འགྲེམ་ཡོད་སྤྲོད་བྱས་ལག་བསྐྱར་བྱས་པའི་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་དོ་བོ་ཅུང་ཟད་མི་མཐུན་པ་དེར་ཐུག་ཡོད།

པ་༽ ཆུ་བོད་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་ཁམས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་འདྲ་མཉམ་མིན་པ།

སྤྱི་ཆད་ཆུ་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་དང་བོད་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་འཛིན་གཅིག་ཡིན་ཏེ་སོ་སོས་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བཞིན་པའི་ཕྱོགས་གང་ཅིའི་སྤྱི་ཁམས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་ཡང་འདྲ་མཉམ་ཡིན། དེའི་ཕྱིས་སུ་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གི་ལས་ཁུངས་ཨ་མ་ནས་ཆུ་བོད་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ལ་བཟུང་བའི་ལྟ་སྤྱོད་འདྲ་མཉམ་མ་ཡོང་བའི་དབང་གིས་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་དོ་བོ་ལ་ཅུང་ཟད་འགྲུར་བ་ཐེབས་ཏེ་ཆུ་ཡིག་པར་མའི་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གི་དོ་བོ་ཁེ་ལས་ལ་བསྐྱར་བྱུང་། གནད་འདིས་ཆུ་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་ལ་རང་དབང་ཅན་ཀྱི་འོས་སྤྲོད་ཁང་ཡོད་པས། ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་ནང་ཁུལ་གྱི་མ་དདུལ་འགྲོ་སོང་ཆོང་མའི་བདག་དབང་ཡོད་ཆད་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་རང་ཉིད་ལ་ཡོད་པ་མཆོན། འོན་ཀྱང་བོད་ཡིག་ཚཱ་སྤྱི་ཁག་ཁང་གི་དོ་བོར་འགྲུར་བ་མ་བཟང་བར་སྤྱི་ཁོལ་ལས་ལུགས་མང་པོ་ཞིག་གསར་སྤྲོད་བྱས་ཏེ་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་རྣམས་སྤར་ལས་རང་དབང་གུ་དོག་པའི་གནས་སུ་ཆུད་ཅིང་། གཞུང་ལས་

ཁང་གི་ཕྱོགས་གང་ཅིའི་སྒྲིག་ཆས་ཀྱང་རྒྱ་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་ལས་ཏུ་ཅང་ཞན། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་ཁབ་རིམ་བ་དང་། ཞིང་ཆེན་
རིམ་བ། ལྷན་རིམ་བ། རྫོང་རིམ་བ། རྫོང་རྒྱལ་རིམ་བ་སོགས་ལས་རིགས་ལས་ཁུངས་ (事业单位) དང་སྲིད་འཛིན་ལས་
ཁུངས་ (行政单位) ཡིན་ཕྱིན་ཆང་མའི་སྒྲིག་ཆས་དང་མཐུན་ཆུན་ཆ་ཆང་ས་གནས་སོ་སོའི་སྲིད་གཞུང་གི་སྤྱིའི་མཁོ་སྐྱབ་
ལས་ལུགས་ (政府采购) ལྟར་སྲོད་ཀྱི་ཡོད། <<མཆོ་སྡོན་སྲོབ་གསོ་>> དུས་དེ་བ་ཀྱི་རྒྱ་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་དང་བོད་ཡིག་
ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་སྒྲིག་ཆས་ཀྱི་ཆ་ཆུན་བསྐྱར་ན། རྒྱ་བོད་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་སྒྲིག་ཆས་ཏེ་དཔེར་ན། མདུན་ཅོག་
དང་། རྫོག་ལྷན། དཔེ་སློམ། རྒྱབ་སྟེགས་སོགས་ཕྱོགས་གང་ཅིའི་སྒྲིག་ཆས་ལ་བཟང་ངན་གྱི་ཏེ་བག་ཆེན་པོ་ཡོད། བོད་ཡིག་
ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གི་སྒྲིག་ཆས་མཐའ་དག་ནི་ལོ་རབས་དགུ་བཅུའི་ནང་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གིས་སྤྱིའི་མཁོ་སྐྱབ་ལས་ལུགས་ལྟར་
མཁོ་འདོན་བྱས་པ་ལ་སྟུག་ཡིན་ཞིང་། ལོ་ངོ་ཉི་ཤུ་ལས་མས་ཤིག་ལ་བེད་སྲོད་བཏང་སྟེ་ལོ་གངས་དུ་མ་བཟའ་བས་སྒྲིག་ཆས་
ནམས་སྟིང་པ་སྟིང་རྒྱང་ཆགས་ཏེ་ལ་ལ་བེད་མེད་དུ་སྟུག་ཡོད། ༢༠༡༤ ལོར་བོད་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་བེད་མེད་ཀྱི་སྒྲིག་ཆས་
མང་པོ་ཞིག་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་ལ་ཅིས་སྲོད་བྱས་པར། སྒྲིག་ཆས་སྟིང་པ་དག་གི་ཁོད་ན་སྡོན་ཆད་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་
སྐབས་སུ་རྒྱ་མི་དམར་སྤྱང་དམག་གིས་བེད་སྲོད་གཏོང་བ་ཆེས་མང་བའི་ལུགས་ཀྱི་པོར་བའི་སྟེང་ན་མའོ་ཅེ་རྩུ་གི་མགོ་བར་རི་
མོ་ཡོད་པ་དང་། ད་དུང་རིག་གསར་སྐབས་ངལ་ཚོལ་མི་དམངས་ཀྱིས་ཡོངས་ཁྲབ་དུ་བརྗོད་པའི་མི་དམངས་ལ་ཞབས་འདེགས་
ཞུ་ཟེར་བའི་ཡིག་འབྲུ་དེ་དག་ཀྱང་ཡོད་ཅིང་། ལུགས་པོར་སྟེང་ན་ལས་ཁུངས་ཀྱི་སྡེ་ཆེན་གང་དང་གཞུང་ལས་ཁང་གང་གི་ཡིན་
མིན་གྱི་བདག་པོའི་མིང་ཡང་བྲིས་འདུག་པ་དེ་འདྲའི་ལུགས་པོར་མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་ད་དུང་ལས་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་བསྐྱ་ཉར་ཁང་
དུ་ཉར་འདུག དཔལ་འབྱོར་སྟོན་འཛིག་གིས་འཕེལ་རྒྱས་ཕྱིན་ཡོད་པའི་དེར་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་གསར་པའི་རྒྱས་སྒྲོས་ཆེ་བའི་དུས་
སྐབས་འདིར་སྤར་རིག་གསར་སྐབས་ཀྱི་ཅ་ལག་དངོས་རྩས་ཤིག་དེར་སྐབས་ད་དུང་གཞུང་འབེལ་ལས་ཁུངས་ཤིག་ན་མཐོང་རྒྱ་
ཡོད་པ་འདིས་བོད་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གི་སྒྲིག་ཆས་གསར་དུ་བརྗེ་བསྐྱར་དང་སྒྲིག་ཆས་ཀྱི་རིམ་བ་འཕར་སྐྱབ་མེད་པ་གསལ་
པོར་རྟོགས་སུ་བ། ༢༠༡༤ ལོར་བོད་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་ཞིང་ཆེན་སྲིད་གཞུང་ལ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་སྒྲིག་ཆས་གསར་དུ་བརྗེ་
བསྐྱར་བྱ་དགོས་པའི་སྟུན་ཞུ་ཟེངས་དུ་མང་ཞུས་པ་ན། མཐར་བོད་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་ལ་རྫོག་ལྷན་གསར་བ་སྒྲོར་ཞིག་གསར་
དུ་མཁོ་སྐྱབ་བྱས་ཆོག་པའི་ཆོག་མཆན་ཐོབ་པ་ཙམ་ལས་གཞན་གཞུང་སྐྱབ་ཅོག་ཅེ་དང་། དཔེ་སློམ་གསར་བ་སོགས་མཁོ་སྐྱབ་
བྱེད་དུ་མ་བཅུག་པར་ལས་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱ་རིགས་འགན་འཛིན་མཐོ་ཤོས་དག་གིས་བེད་སྲོད་བཏང་སྟེ་གསར་དུ་བརྗེ་པོ་བརྒྱབ་
པའི་སྒྲིག་ཆས་སྟིང་པ་ནམས་སྤྱད་སོང་བས། བོད་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་གི་ལས་བྱེད་ནམས་འུ་སྟུག་སྟེ་མ་མཐའ་ཡང་མེད་པ་ལས་
དགའ་སྟུམ་ནས་སྒྲིག་ཆས་སྟིང་པ་དེ་ནམས་དང་ལེན་བྱས་ཡོད། གཞན་ད་དུང་མཆོ་སྡོན་ཞིང་ཆེན་སྲོབ་གསོ་ཐོན་གྱི་སྡེ་ཆེན་རེ་
རེར་གཞུང་འཁོར་ཆེ་རྒྱང་འགའ་རེ་མཁོ་འདོན་བྱས་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། ལས་བྱེད་དམྱུས་མ་ནམས་པར་སྟེལ་རྩེར་ལེན་བྱེད་པའི་
གཞུང་འཁོར་ཆེ་བ་དང་། སྡེ་ཆེན་གྱི་འགན་འཛིན་དག་ལ་ཆེད་དམིགས་ཀྱིས་བེད་སྲོད་གཏོང་བའི་གཞུང་འཁོར་རྩིག་པོ་རྒྱང་བའི་
རིགས་སོགས་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་། བོད་ཡིག་ཚོམ་སྒྲིག་ཁང་ལ་གཞུང་འཁོར་གཅིག་ལས་མཁོ་འདོན་བྱས་མེད་ཅིང་། གཅིག་པོ་དེ་
ཡང་སྡེ་ཆེན་གཞན་གྱི་གཞུང་འཁོར་དག་ལ་བསྐྱར་བས་རྩུང་ཟད་ཐེབས་ཆག་ཅིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། ལོ་གངས་དུ་མ་བཟའ་ཐོན་
ཏེ་རྟོག་རྒྱབ་སྐྱབ་སྤྱད་པ་ཞིག་དང་འདྲ་པོ་འདུག།

ལས་ཁུངས་ཀྱི་འགོ་འཛིན་དང་པོ་དང་འགོ་འཛིན་གཉིས་པའི་དཔེ་རིགས་མཐོ་ཤོས་ལྷན་པས་པལ་ཆེར་པོ་བྱེད་ཀའི་
ནང་བཟེ་པོ་བརྒྱབ་སྟེ་འགན་འཛིན་གསར་པ་བསྐོ་གཞག་གེད་ཀྱི་ཡོང། སྤར་གྱི་འགོ་འཛིན་གྱི་གོ་གནས་སུ་འགོ་འཛིན་གསར་
པ་ཞིག་བསྐོ་གཞག་བྱས་ཆེས་འགོ་འཛིན་གསར་པ་དེས་གཞུང་ལས་ཁང་གི་སྡིག་ཆས་ཆ་ཆང་གསར་དུ་མཁོ་སྦྱབ་གེད་ཅིང་ཐ་
ན་རྒྱུངས་འཁོར་ཀྱང་རྒྱ་དུལ་ཁྱི་ལྟ་བུ་ཡས་མས་ཀྱི་རྒྱུངས་འཁོར་ཆེག་པོ་དེ་དེ་གསར་དུ་བཟེ་པོ་རྒྱག་འོང། གཞུང་འབེལ་
ལས་ཁུངས་ཤིག་ལ་འགོ་འཛིན་མཐོ་ཤོས་གསར་པ་ཞིག་བསྐོ་གཞག་བྱས་ཆེས་མ་སྦྱར་རྒྱེན་གསར་པ་ཆ་ཆང་མཁོ་འདོན་གེད་
པ་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་འབེལ་ལས་ཁུངས་ཆང་མའི་གཅིག་གྱུར་གྱི་འགོ་སྤྱངས་ལྟ་བུར་ཆགས་ཡོད་ནའང། པལ་ཆེ་ཤོས་ཀྱིས་
སོ་སོའི་གོ་གནས་ཀྱི་དབང་ལུགས་པེད་སྟོང་བཏང་སྟེ་སྤྱོད་མེད་པ་དག་གེད་པའི་སྐོག་ཟ་དུལ་སུངས་ཀྱི་དན་གོ་མས་འདི་རྒྱ་
ནག་གི་འགོ་ཁྲིད་མཐོ་ཤོས་པལ་ཆེར་པོ་དང་པལ་ནའང་ཐལ་ཆེ་མི་འགོ་སྦྱས། མདོར་ན། རྒྱ་ཡིག་ཙམ་སྡིག་ཁང་དང་བོད་ཡིག་
ཙམ་སྡིག་ཁང་གཉིས་ཀྱི་སྡིག་ཆས་མཐའ་དག་ལ་སྦྱས་ཀ་བཟང་དན་དང་གསར་རྟིང་གི་ཉེ་བཅའ་མཆིས་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར། བོད་
ཡིག་ཙམ་སྡིག་ཁང་གིས་བོད་རིམ་ལ་སྡིག་ཆས་གསར་པ་མཁོ་སྦྱབ་གེད་པའི་སྦྱར་ཁྱུ་བཏང་ན་བོད་རིམ་ལས་ཁུངས་ནས་དེ་ལ་
དོ་སྦྱར་མི་གེད་པར་རྒྱ་རྒྱུ་ཆོག་པས་ལ་ཁག་དཀྱིས་ཉེ་ཕྱིར་འབྱུངས་གེད་པ་དེ་ཡིན། འདི་ཡང་མཐར་དེད་ན་མི་རིགས་དཔེ་
འབྱེད་བྱས་ཉེ་སྡིག་ཆས་ཀྱི་མ་སྦྱར་རྒྱུར་བ་བྱང་སྟོམས་མིན་ཞིང་སྡིག་ཆས་འདྲ་མཉམ་སྟོས་ལོངས་སྟོང་གེད་པའི་དབང་ཆ་
འདྲ་མཉམ་མིན་པ་དེ་ཡིན།

༡༥ རྒྱ་བོད་ལས་བྱེད་ཚོས་དང་མེན་བྱེད་མི་འདོད་པའི་ཉར་སྤྱིད་དེ་ལ་བསྐྱགས་ཀྱི་སློབ་ཁྲིད།

མཆོ་ཕྱོད་ཞིང་ཆེན་སྐོབ་གསེ་ཐོན་ལ་སྡེ་ཆོན་མང་པོ་ཡོད་པ་ལས་བོད་ཡིག་སྡེ་ཆོན་ནི་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་ཙུམ་སྤྲིག་ཁང་གཅིག་
དུ་མ་ཡིན་པར། གཞན་ད་དུང་མཆོ་ཕྱོད་ཞིང་ཆེན་བསྐབ་གཞི་ཙུམ་སྐྱུར་ཁང་དང་། མི་རིགས་སྐད་ཡིག་གཞུང་ལས་ཁང་སོགས་
སྡེ་ཆོན་ཁ་ཤས་ཀྱང་ཡོད། སྡེ་ཆོན་དེ་དག་གི་ནང་ནམས་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཁ་ཤས་ཡོད་ལ་གོ་གནས་མཐོ་ཤོས་པལ་ཆེ་བ་
བོད་ཡིག་གི་ཡིག་རྟོག་གཅིག་ཀྱང་མི་ཤེས་པའི་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོས་བརྩུང་ཡོད། སྡེ་ཆོན་གང་ཡིན་ཡང་རྒྱ་རིགས་ལས་
བྱེད་ཆོ་ལོ་རེ་གཉིས་འདས་རྗེས་གོ་གནས་རྗེ་མཐོ་ནས་རྗེ་མཐོར་འབྱོ་སྤྱིད་ལ་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོས་མི་ལོ་དུ་མར་དགའ་
ལས་བརྒྱབ་ཀྱང་གོ་གནས་འཕར་བའི་གོ་སྐབས་རྒྱ་རྒྱ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ཡིན། ཁྱད་པར་འདི་ཡང་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོའི་
འཛོན་ལུས་ཀྱིས་སྐྱབ་སྐྱབ་པ་ཞིག་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོས་སྐྱབ་མ་ལུས་པ་གཏོན་ནས་མིན་ཡང་། མཐར་དེད་ན་རྒྱ་བོད་ལས་
བྱེད་གཉིས་ཀྱིས་ཡོངས་སྤྱོད་བྱས་ཆོག་པའི་རང་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་འདྲ་མཉམ་མིན་པ་དེ་ཡིན།

དེ་མཚུངས་སུ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་སྡེ་ཁོར་མོ་མོའི་བོད་རིགས་ལས་ཁྱེད་ཚོས་ལས་ཁུངས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཉིན་རེར་ཉར་
 མིང་བྱ་བའི་སྐོར་ཀྱི་ཐད་གཏོང་བ་སློབ་སྦྱོར་བྱ་དགོས་ཡོད། དེ་ནི་ལས་ཁྱེད་རེ་རེའི་མིང་འབོད་ཡང་རྟགས་(ID)ཀྱིས་ཉར་མིང་
 འི་ལ་བརྒྱགས་ཏུ་ཆེ་གས་ནས་མིང་འབོད་ཀྱི་དགོས་ལ་མིང་འབོད་བྱས་རྗེས་ཉིན་རེར་དུས་ཚོད་གཅིག་རེར་ངེས་པར་དུ་ཉར་
 མིང་འི་ལ་བརྒྱགས་སྐོར་ཀྱི་སློབ་ཁིང་དེར་ཉན་དགོས་ཀྱི་ཡོད། གས་མིང་དུས་ཚོད་ལྟར་མ་ཉན་ཆེ་ལས་ཁྱེད་སུ་ཞིག་གིས་ལས་
 གཏོ་ལ་ཁྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མོ་མོའི་ཡང་རྟགས་བརྒྱད་ནས་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་སྐབས། ཉར་མིང་འི་ལ་བརྒྱགས་ཀྱི་སློབ་ཁིང་དེའི་ཉིན་རེའི་

དུས་ཚོད་ནི་སློབ་ཁྲིམས་ཀྱི་འོག་སྤངས་འཛིན་ཤིང་གི་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་བས་སློབ་ཁྲིམས་དེར་མ་ཉན་ན་ཉེས་ཆད་སྤེལ་
གཙང་ཤིང་པ་སློབ་མ་དགོས་པ་ཞིག་རེད། སློབ་ཁྲིམས་ཀྱི་ནང་དོན་ནི་ཞི་ཅིན་མེད་གིས་སྤྱད་ཁབ་སྤྱོད་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོངས་
པ་སློབ་ཤིང་དུ་འཛིན་དགོས་པའི་དུས་རབས་གསར་པའི་སྤྱོད་ཁབ་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཉར་ཤིང་བྱེད་
བསྐྱུགས་སྤྱོད་འབད་ཞིག་ཡིན། དོན་དངོས་ལྟ་བུ་ནི་སྤྱོད་ཁབ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ལས་ཀ་སྤྱད་མཁན་ཡོད་དོའོག་གིས་སྤྱོད་ཁབ་དམར་
ཤོག་གི་སྤྱིག་ཁྲིམས་འཛིན་སྤྱད་དང་དམར་ཤོག་གི་ལང་སྤོགས་ལ་སྤྱད་བསམ་བརྟན་པོ་ཡོད་དགོས་སྟེ་ལ་སོགས། མདོར་ན་སྤྱོད་
ཁབ་དམར་ཤོག་ལ་སྤྱད་གཏོང་བྱེད་མི་ཉན་པའི་བསམ་སྤྱོད་སློབ་གསོ་སྤྱོད་བཞིན་པ་དེ་རེད། སློབ་ཁྲིམས་དེར་བོད་རིགས་ལས་
བྱེད་ཆེས་སློབ་ཅི་དགོས་ཏེ། སྤྱོད་ཁབ་ལས་བྱེད་ཆོས་ཀྱི་ཉན་པེར་ལས་ཀའི་ཁྲོད་ནས་སྤྱོད་ཁབ་ཀྱི་ལུས་ཀྱི་ལོད་ན་འདྲ། བཅའ་ཁྲིམས་
ཀྱི་གཞི་ནས་སྤྱོད་ཁབ་དམར་ཤོག་དང་ལེན་མི་བྱེད་རང་བྱེད་དུ་གྱུར་ཡོད།

༩༽ ཚུམ་སྒྲིག་ཁང་གི་ཤེད་རིགས་ལས་ཁྲེད་རྣམས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དམ་བསྟུགས་ཀྱི་ལྷ་རྟེན་ལོག་ཡོང།

མཆོ་སྒྲོན་ཞིང་ཆེན་སྒྲོབ་གསོ་ཐོན་གྱི་ཐོད་ཡིག་སྟེ་ཆོན་གྱི་ཐོད་རིགས་ལས་བྱེད་རྣམས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཆེ་ཤོས་ནི་དུས་ནས་
རྒྱན་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དམ་བསྐྱགས་གཞོན་ལུགས་སྣ་ཆོགས་ལ་འབྲུད་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་ཡིན། ལས་ཁུངས་ནང་ཁུལ་གྱི་སླློག་སྒྲུབ་ལས་
ལུགས་ལས་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད་པ་དཔེར་ན། ཉང་དང་ཆོས་ལུགས་གཉིས་ཅ་དད་ཡིན་ཟེར་བ་བཞིན། རྒྱ་ནག་གྲང་ཁན་
ཉང་གི་བྱ་བ་སྐྱབ་མཁན་ཞིག་ཡིན་ཕྱིན་ཆང་མས་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་པ་བྱས་མི་ཆོག་པའི་དམ་བསྐྱགས་བྱས་ཡོད། དེ་བས་
ཐོད་རིགས་ལས་བྱེད་རྣམས་ཀྱིས་བྱ་བའི་ལས་གནས་སུ་ཡོད་སྐབས་ཁ་བཏོན་འདོན་པ་དང་། རྟེན་དང་ལག་མགོར་སྲེང་བ་གྲོན་
པ། གཞུང་ལས་ཁང་དུ་ཐང་ཀ་བཤམས་པ། གཞུང་སྐབ་ཅོག་ཅེ་ཐོག་ཏུ་ཁ་བཏོན་དཔེ་ཆ་དང་ཡང་ན་ཆོས་དཔེ་སོགས་བཞག་མི་
ཆོག་པའི་སླློག་ཁྲིམས་ནན་མོ་བཙན་ཡོད། གཞན་སླློག་ལམ་དེ་བས་ཀྱང་ནན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ཐོད་རིགས་ལས་བྱེད་རྣམས་
ཐོད་ནང་གི་དགོན་པ་གང་ལའང་མཇལ་སྟོར་དུ་འགྲོ་མི་ཆོག་པའི་བཅན་སྟོན་གྱི་ཁྲིམས་བཙན་ཡོད་པ་དེ་ཡིན། དེར་སྐབས་རྒྱ་
ནག་གིས་ཐོད་ནང་གི་དགོན་པ་ཆེ་ཆུང་ཆང་མའི་ནང་དུ་ཞིབ་ཆོགས་དོ་ནན་པའི་ཆོན་ཅལ་གྱི་བརྟན་མིག་གང་སར་སླློག་འཛོག་
བྱས་ཡོད་པ་དང་ད་དུང་གསང་ཉལ་པ་མང་པོ་བཏང་ཡོད་པས། གཤམ་སྲིད་ཐོད་ཡིག་ཙོང་སླློག་གི་ལས་བྱེད་རྣམས་དགོན་པ་གང་
དུང་ཞིག་ལ་མཇལ་སྟོར་དུ་ཕྱིན་ཆེ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་སླློག་ཁྲིམས་ལ་འགལ་སྲིད་པ་གོར་མ་ཆག་ན། ཆོས་ལུགས་དད་མོས་ཀྱི་རང་
དབང་མེད་པ་འདི་ཐོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོའི་སེམས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཆེ་ཤོས་སུ་གྱུར་ཡོད།

(༡) བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཆོའི་བ་རྒྱའི་སྟོག་བཤེར་གྱི་རྗེས་བྱམ་འདེད་བ།

གཞུང་ལས་ཁང་དུ་ཤོད་རིགས་ལས་ཁྱེད་རེ་རེར་གཞུང་ལས་སྒྲུབ་པར་ཤེད་སྟོན་གཏོང་བའི་སློབ་གླེང་རེ་རེ་ཡོད། ལས་ཁྱེད་སོ་སོའི་སློབ་གླེང་གི་བསྒྲིག་ཡང་རྟགས་(IP)ཀྱང་མི་འདྲ། ཡང་རྟགས་དེས་སོ་སོ་དུ་བར་ཁྱེད་ལས་པའི་རྗེས་ལུས་མཐའ་དག་གཅིག་ཀྱང་མ་ལུས་པར་ཅིས་སྟོན་ཁྱེད་ལུབ་གི་ཡོད། དེ་བས་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ལྷན་ཁག་གཞུང་ལས་ཁང་གིས་ནམ་མཁུན་ལས་ཁྱེད་

ཆང་མའི་ཉིན་རེ་རེ་དུ་བར་ཞུགས་པའི་གནས་ཚུལ་ཆང་མར་སློབ་ཀྱིས་སྤངས་འཛིན་གྱི་ཡོད། དཔེར་ན། ལས་བྱེད་སོ་
སའི་སློབ་འཁྱོད་ནང་ཡིག་ཆ་གང་དང་ཅི་ཞིག་པར་གཏོང་ཚུར་ལེན་གྱི་ཡོད་པ་དང་། དུ་བའི་མ་ལག་ཐོག་དུ་ཆོག་པ་གང་
ཞིག་སློབ་པ་ལེར་གྱི་ཡོད་པ། རགས་ལྟའི་སློབ་ཆས་(浏览器)གང་ཞིག་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བཞིན་ཡོད་པ། མི་སྲུ་ཞིག་ལ་
འབྲེལ་འདྲིས་གྱི་ཡོད་པ། བ་ཐོག་ནས་རྒྱ་ཆ་གང་དང་ཅི་ཞིག་པར་ལེན་གྱི་ཡོད་པ། བརྒྱན་དང་པར་རིས་ཅི་ཞིག་ལ་ལྟ་
གྱིན་ཡོད་པ་སོགས་ལ་ལྟ་ཞིག་ནན་པོ་གྱི་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་རྒྱ་ནག་ཏུ་དུ་བའི་མ་ལག་གི་སློབ་ཁྲིམས་ཤིན་ཏུ་དམ་པོ་ཡིན་
ཏེ། IPབགག་སྒྲོམ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ISPབརྒྱུད་ཁོངས་སློབ་སྦྱང་གྱི་ཡོད་པ། ཅིས་འཁོར་སློབ་གྱི་སྦྱང་པའི་སྤྱི་མོ་སློབ་སྤྱི་
སྤྱི་ཁྲུང་དེ་ཁྲུང་ཁོངས་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཆོད་འཛིན་བྱས་ཏེ་ཆོར་པ་སྤྱིན་པའི་ཐ་སྤྱད་དང་ཆོག་སྤྱིར་སོགས་བྱུང་བ་འབྲེལ་མར་
འཛིན་ཆགས་གྱི་པ་སོགས་ཆན་རིག་རང་བཞིན་གྱིས་བཀག་སྒྲོམ་ནན་པོ་བྱས་ཡོད། གལ་སྲིད་རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་ཕྱི་
འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་སོགས་དུ་ཆོག་པ་དང་གསར་འགྱུར་དེས་ཅན་ཞིག་གི་དུ་བར་འཇུག་དགོས་ན། གསར་བའི་སློབ་སྤྱིར་སྤྱི་
ལམ་དེས་ཅན་ཞིག་གིས་དུ་བའི་ཞིབ་བཤེར་ཐོད་བཞུལ་གྱི་ཡོད་པ། འོན་ཀྱང་ཐོད་བཞུལ་གྱིས་གཏོར་ན་དུ་བར་འཇུག་མཁན་
གྱི་ཐོབ་ཐང་ཐོད་པར་མཛོན་སྤྱི་ཡོད་པས་སྤྱི་ཁྲུང་ཁྲིམས་ཀྱི་ཉིན་ཁ་ཆ་ཐོ་འཕྲོག་འོང་བ་གཏོན་མི་ཟ། དེ་བས་ཐོད་རིགས་ལས་
གྱི་ཆོས་ཐོད་དོན་སྤྱིར་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་གསར་འགྱུར་དང་གནས་ཚུལ་མཐོང་ཐོས་འབྱུང་བྱུང་རྒྱ་ལྟོགས་ལ་འཛིན་ཆང་
དང་། ཨ་ལི་ཡའི་རང་དབང་རྒྱུ་འཛིན་ཁང་། འོར་མེ་ཐོད་ཀྱི་རྒྱུ་འཛིན་ཁང་། བཅན་བྱོལ་ཐོད་མིའི་སྤྱི་ཁྲུང་གསར་གྱི་གསར་
འགྱུར་སོགས་གསར་ལམ་ཁག་གཅིག་ལའང་དུས་རྒྱུན་པར་ལྟ་ཞིག་གང་ཡང་གྱི་ཐོབ་ཀྱི་མེད་ཅིང་། དེ་མཆུངས་སུ་འཛིན་སྤྱིར་
གི་འབྲེལ་འདྲི་སྤྱིར་ཡོངས་ཁྲུང་ཏུ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བ་ཆེས་མང་བའི་འབྲེལ་སྤྱིར་(Twitter)དང་། རོ་དེ་བ་(facebook)དང་། ཡུ་
ཏུ་བ་(YouTube)དང་། འཛམ་ས་འཛིན་(WhatsApp)སོགས་ཀྱི་བྱ་རྒྱུ་ཡང་དམ་བསྐྱུགས་བྱས་ཏེ་ཅ་བ་ནས་བེད་སྤྱོད་གཏོང་
ཐབས་མེད། གུ་གལ་(google)དུ་བའི་མ་ལག་གི་གྱི་ཏུས་མང་པོ་ཞིག་རྒྱུན་ལྟར་ལྟ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མི་ཐུབ་པར་སྤངས་
འཛིན་བྱས་ཡོད་པས་རྒྱ་ནག་སླམ་ས་ནང་ཁུལ་ནས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་ཆོར་པ་སྤྱིན་པའི་གནས་ཚུལ་དང་ཡང་ན་རྒྱ་ནག་རང་
གི་སྲིད་དབང་སྤྱིར་གཅོད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དང་ཁེ་སྤྱོད་པའི་གསར་འགྱུར་གང་ལའང་ལྟ་ཞིག་གྱི་མེད་པ་དེས།
རྒྱ་ནག་གི་གསར་འགྱོད་པ་མང་པོས་ཁོ་ཆོར་གནས་ཚུལ་བཅར་འདྲིའི་རང་དབང་དང་གནས་ཚུལ་འགྱོད་པའི་སྤྱི་བཞིན་གྱི་རང་
དབང་མེད་པ་གསལ་པོ་ཆོག་པ་ཡོད་ནའང་། གྲུང་ཁྲུང་གི་སྲིད་དབང་སྤྱིར་གཅོད་ཀྱི་གཞུག་རྒྱུ་ཆེ་བའི་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱིས་
གཞུག་བྱས་པས་འབངས་མི་སེར་ཆང་མ་ཐུན་ནག་གི་སྲིད་དབང་ལམ་ལུགས་འོག་ཡོད་ན་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ནམས་སློབ་
ཅི་དགོས། རྒྱ་མཆན་དེ་དག་གི་དབང་གིས་ཐོད་རིགས་ལས་གྱི་རྒྱུ་འཛིན་སྤྱིར་ལས་གནས་སུ་ཡོད་སྐབས་དང་སོ་སོའི་བྱིས་
དུ་བའི་བེད་སྤྱོད་གཏོང་དུས་ཀྱང་ཐོད་དོན་སྤྱིར་གྱི་གནས་ཚུལ་དང་རྒྱུ་འཛིན་གསར་འགྱུར་ཅི་ཡང་ཅ་བ་ནས་མཐོས་ཐོས་ཡོང་
ཐུབ་ཀྱི་མེད། གལ་སྲིད་བ་ཐོག་ནས་ཐོད་སྤྱིར་གྱི་གསར་འགྱུར་ཁག་དེ་དག་གི་དུ་ཆོག་པ་ཞུགས་ན་རྒྱ་ནག་དུ་བའི་ཉིན་ཁྲིམས་
པས་འབྲེལ་མར་གནས་ཐིག་གཏན་འཁེལ་གྱི་ཐུབ་པས་ཉིས་ཁྲིམས་འཁུར་དགོས་ཡོད། ॥

ཐོད་ནང་མེས་པོ་མོ་འཁྱིལ་གྱི་ལྷ་གཙུང་སྟུན་ཐོ།

ཉམས་ཞིབ་པ་སྐར་མ་བསྟན་འཛིན།

༡༣། གླིང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་ལ་འཛིན་པའི་ཤེས་ཡོན་སྤེས་བྱས་ཐོག་འགྱུར་བ་དེ་ཅུ་མེད་ལ། ད་བར་འགྱུར་བ་བཏང་
 བ་(ཁྲིམས་ཐོག་)བཅའ་ཁྲིམས་ནང་ཁ་གསལ་གང་ཡང་མེད། པོད་རྒྱ་ནག་གིས་བཅན་བཟུང་བྱས་པ་ནས་བཟུང་གླིང་ཤེས་ཡོན་
 ཐོག་འགྱུར་བ་གང་ཅུ་ཕྱིན་ཡོད་ལ། དེར་དུས་གྱི་ཤེས་ཡོན་ཐོག་ལམ་གསར་པ་ཞིག་བཏོད་ཡོད། སྐར་པོད་ནང་ཤེས་ཡོན་
 དགོས་མཁོ་ཁོ་ནའི་ཆེད་སློབ་གྲ་ཁ་ཤས་ཤིག་ལས་མེད། པོད་གྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་པལ་ཆེ་བ་དགོན་སྡེའི་ཁག་ནས་ཤེས་ཡོན་
 སློབ་གསོའི་འགན་འཁུར་གྱི་ཡོད། ༡༩༥༩ ལོར་པོད་རྒྱ་ནག་གིས་བཅན་བཟུང་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་མའི་ཡུགས་སྲོལ་ལ་འགྱུར་
 བ་ཡུགས་ཆེན་པོ་ཕྱིན་པ་ཡིད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འཕྲོ་ཁྲིད་ཚོས་པོད་ནང་ཤེས་ཡོན་སློབ་རྒྱུར་དང་ཐོག་ལྟངས་འཛིན་གྱི་སླད་དུ་
 པོད་སྤྱུག་ཅུང་ཤས་ཤིག་ལ་རྒྱའི་ཡིག་སློབ་འགོ་བཙུགས་ཡོད། མའོ་ཅི་ཏུར་གི་མིད་བྱས་འོག་པོད་ནང་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་
 གཙོ་བོ་དམར་ཤོག་དང་གླི་ཚོགས་ཡིང་ཡུགས་གྱི་བསམ་ཆོའི་སློབ་གསོ་སྤེལ་རྒྱུར་ཡུགས་བརྒྱབ་ཡོད། པོད་ནང་སློབ་སྤྱུག་ཚོར་
 སློབ་ཁྲིད་ཀྱིད་རྒྱའི་རྒྱ་ཆ་པལ་ཆེ་བ་རྒྱ་ཡིག་ནས་པོད་རྒྱུར་བྱས་པ་ཤིས་ལྟར་ཡིག།

སྤྱིར་རྒྱ་ནག་ནང་ཤེས་ཡོན་གྱི་སྤྱི་བླ་ཁག་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་དང་པོ་རྒྱ་ནག་གིས་དཔལ་འཕྱོར་ཡང་རྒྱས་ཆེད་
 སློབ་སྦྱོང་སྦྱོང་གི་ཡོད་པ་དང་། གཉིས་པ་རྒྱ་ནག་གིས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཞེས་འཛོད་པའི་སློབ་སྦྱོང་སྦྱོང་བ་དེ་ཉར་དང་མེས་
 རྒྱལ་ལ་དགའ་ཞེན་དགོས་པའི་དམར་ཤོག་གི་ལྷ་ལྷུང་ལྷགས་ཆེན་པོ་སླེབས་ཆེད་དུ་ཡོན་པ། བོད་ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཤེས་ཡོན་
 དང་སྐད་ཡིག་སྤྱི་བླ་སྣ་ལས་སྐད་ཡིག་ཅ་བརྒྱུ་འགྱོ་རྒྱུ་འཛིན་ཅེན་ཁ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཡོད། བོད་འདི་རྒྱ་ནག་དམར་གཞུང་གིས་
 བཅོན་བཟུང་བྱས་པའི་རྗེས་རྒྱ་རིགས་མང་དག་ཅིག་བོད་ནང་གནས་སློབ་བྱས་པར་རྒྱ་གཞུང་ནས་མཐུན་འཛུར་དང་རྒྱ་སྦྱོར་
 མང་དག་བྱས་པར་བརྟེན་མི་འཛོར་ཕོན་ཆེན་བོད་དུ་གནས་སློབ་བྱས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཤེས་ཡོན་སྤྱི་བླ་གསར་པའི་
 འོག་དེར་དུས་གྱི་སློབ་གྲྭ་མང་དག་ཅིག་གསར་སྐྱབས་བྱས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཅ་ཁྲིམས་ནང་རྒྱ་སྐད་འདི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་
 གྱི་སྤྱི་སྐད་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་པར་བརྟེན། སློབ་གྲྭ་ཁག་ལ་རྒྱ་སྐད་དང་རྒྱ་ཡིག་ངེས་པར་དུ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་ཡོད། གངས་
 ཉུང་མི་རིགས་ཟེར་བའི་ཁྲིམས་གྱི་འོག་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོང་སླེབ་གསུམ་བྱེད་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་ཀྱང་། སྤྱིར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་
 སྤྱི་བླ་འོག་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཁོར་ཡུག་མེད་པ་བཙོས་ཡོད།

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་ཁྲིད་ནང་འཛིན་རིམ་དཔལ་འཛིན་བར་སློབ་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། སྤྱི་ཚུགས་ནང་བོད་སློབ་བྱེད་སའི་ཁོར་
ཡུག་ཅིག་གཏོན་ནས་མེད། ད་ལྟ་བོད་ནང་འབྲང་བཞིན་བའི་ཤེས་ཡོན་དང་སྐད་ཡིག་གི་མྱོང་རྒྱས་ཁག་ནི་“བོད་དོན་ལས་འགུལ་
བརྩེ་གནས་ཁང་”ནས་བཏོན་བའི་སྙན་སྲིད་ནང་བོད་རྒྱལ་འབྲུམ་བརྒྱུད་ཅུ་རེ་ཉིད་ཀྱི་སྐད་དང་ཆོས་རིག་གཞུང་པ་མ་ཆང་མ་
ལས་ཁ་གྲུལ་ནས་ཡུན་རིང་སློབ་བྲལ་གཅིག་གི་ནང་རྒྱ་རྒྱུ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཕྱགས་རྒྱལ་བཞིན་བའི་དཀའ་ངལ་འབྲང་

༡༠༠༥ མའི་ས་ཁྱི་ཁྱི་ཆོལ་ཆེན་མའི་རྩེ་ས་སུ་རྒྱ་ནག་ནང་སྤིང་བྱས་ཀྱི་ཐོག་བཟོ་སྒྲིང་ཤུགས་ཆེན་པོ་བྱང་བ་ནས་
བྱངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དང་ངོས་འཛིན་མང་དག་ཡོད་པའི་རྒྱ་མཆོན་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་ལྟ་བུའི་ངོ་ཆོལ་བྱང་བར་ངོས་
འཛིན་བྱེད་མཁན་ཁག་གཅིག་དང་། གཞན་རང་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་ཉུང་ཤུགས་པའི་སྤུན་ཁྱིམ་ཡིན་པ་ངོས་འཛིན་ཞུ་མཁན་
གཞན་ཞིག་བཙུགས་ནས་སྡེ་ཆོན་ཁག་གཉིས་སུ་བྱེད་ཡོད། གང་ཡིན་རུང་ད་ལྟ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འགོ་བློན་ཆོས་ལག་བསྟར་བྱེད་
བཞིན་པའི་མྱེད་ལྷ་རུ་སི་ཡིས་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་སྐད་ཡིག་དང་ཤེས་ཡོན་ཀྱི་སྤིང་བྱས་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད།

ཕྱོད་ལྔ་པ།

འཛིན་རིམ་དང་པོ་ནས་སྟག་པ།

བོད་ནང་འཛིན་རིམ་དང་པོ་ནས་བྱུག་པའི་བར་ཤེས་ཡོན་སྤྱིད་བྱས་ནང་སྐད་གཉིས་སྟོབ་གསེའི་ཤེས་ཡོན་སྤྱིད་བྱས་གསར་
 གཏོད་བྱས་ཡོད་པ་དང་། སྐད་གཉིས་ཤེས་ཡོན་སྤྱིད་བྱས་ནི་རྒྱ་སྐད་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་ཤེས་ཡོན་འཁྲིད་ཐབས་དང་པོ་དང་།
 བོད་ཡིག་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་འཁྲིད་ཐབས་གཉིས་པ་ཡིན། རྒྱ་སྐད་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་འཁྲིད་ཐབས་ནང་བོད་ཡིག་སྟོབ་ཚན་མ་
 གཏོགས་གཞན་སྟོབ་ཚན་ཚང་མ་རྒྱ་སྐད་ནང་སྟོབ་ཁྲིད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བོད་སྐད་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་འཁྲིད་ཐབས་ནང་རྒྱ་སྐད་མ་
 གཏོགས་གཞན་ཁྲིད་བྱ་ཚང་མ་བོད་ཡིག་ནང་འཁྲིད་ཀྱི་ཡོད། ཤེས་ཡོན་སྤྱིད་བྱས་འདིར་སྤྱིར་འཛམ་གླིང་ཤེས་ཡོན་སྤྱིད་བྱས་
 བ་སྟོན་ཆ་མེད་ཀྱང་། སྟོབ་ཚན་འཁྲིད་ཡུལ་གྱི་སྟོབ་ལུག་དང་། དགེ་ཆལ། སྟོབ་ཚན་འཁྲིད་རྒྱའི་མཐུན་རྒྱུན་སོགས་སྐད་ཡིག་
 བཀའ་འབྲུག་གིས་འཁྲིད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། དེ་ནམས་སྤྱི་སྟོམས་ཀྱིས་སྒྲ་འཛོམས་ཡོད་ན་སྟོན་ཆ་མེད་པར་མཐོང་། འོན་ཀྱང་བོད་
 བ་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་སྤྱིད་བྱས་དེ་བོད་སྐུག་དང་བོད་སྐུག་གི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མ་ས་ནམས་ནས་འཁྲིད་ཐབས་དང་
 པོ་རྒྱ་ཡིག་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་སྟོབ་བྲུ་ཁག་ལ་འདོད་མོས་ཆེ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་མཚན་ནི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་ལས་ཀ་དང་
 བོ་སྐབས་སྤྱི་ཡོངས་ནས་བོད་ནང་ཁོར་ཡུག་མེད་པའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས་ཡིན།

གཙོ་པོ་པོད་ནང་བརྒྱ་ཆའི་དགུ་བརྒྱ་ཡས་མས་ཀྱི་སློབ་གྲུའི་ནང་གཞི་རིམ་གོང་མའི་སློབ་སྤྱཁ་རྣམས་ལ་རྒྱ་ཡིག་དང་རྒྱ་ཡིག་གི་ཚོགས་རྣམས་སློབ་ཆེན་གཞན་རྣམས་སློབ་ཁྱིད་ཁྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྟབས། སྤྱི་ར་པོད་ཀྱི་སྤྲད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་གོམས་གཤིས་ཚུས་པོགས་ཀྱི་གོ་སྤྲེལ་སྤྲད་པ་ཞིག་ཡིན།

ལྷོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཐོད་ནང་ཁང་ས་ཁུང་མི་རིགས་མེད་པའི་མཚོ་སློབ་རྒྱར་འཇུགས་བྱས་ཡོད་ནའང་། ཐོད་ཡིག་རང་སློབ་
 མྱོང་ཁྲེད་པ་དང་ཐོད་ཡིག་ཚོག་ནས་སློབ་ཆེན་གཞན་མྱོང་རྒྱ་ནི་ཉིན་མའི་རྒྱར་མ་རྒྱར་དཀོན་པོ་ཆགས་ཡོད། ཁང་ས་ཁུང་མི་
 རིགས་ཀྱི་མཚོ་སློབ་ཁག་ནང་ཐོད་རིག་པའི་ལྷེ་གནས་ཡོད་ཁྱང་། སློབ་བྱུག་དང་དགོ་གན་གྱི་ཁང་ས་འཁོར་ནི་ལྷེ་ཆེན་གཞན་དང་
 བརྒྱར་ན་ཁིན་ཏུ་ནས་ཁུང་ཁུང་ཡིན།

མེད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྤེལ་བའི་ཤེས་ཡོན་གྱི་སྤྱིད་བྱས་ནི་མི་རིགས་ཙུ་བརྒྱལ་གཏོང་བའི་དམིགས་ཤུལ་གཙོ་བོ་ཞིག་
ཡིན་ལ། ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱིས་འགོ་བཟུང་བའི་གཞུང་དེའི་འོག་མོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་སྤྱིད་བྱས་ཐོག་སྤར་ལས་སྟག་པའི་དམ་བསྒྲགས་
ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད། དཔེར་ན། ལོ་དགུའི་འོས་འགན་སློབ་གསོའི་ལམ་ལུགས་（九年义务教育）ལ་ཁ་གཡར་ནས་
དཔོན་སྡེའི་ཁག་གི་ཟུ་སྟག་ཙུ་དཔོན་སྡེར་ཞུགས་མི་ཚོག་པར་འོས་འགན་སློབ་གསོ་མ་རྒྱེགས་པར་དུ་སློབ་སྤར་གཏོང་གི་ཡོད་
པ་དང་། གྱིས་པ་མུང་མུང་ནས་པ་མ་དང་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་ཐམས་ཅད་ནས་ཁ་བྲལ་དུ་བཅུག་ནས་ཞག་སྟོད་སློབ་མའི་འོ་མའི་
ཐོག་ཟླ་གཅིག་རེར་སློབ་སྡེའི་རྫོང་ནང་བཅུག་ནས་མི་རིགས་ཙུ་བརྒྱལ་གཏོང་རྒྱའི་ཤེས་ཡོན་གྱི་སྤྱིད་བྱས་མོད་ནང་སྤེལ་དང་
སྤེལ་བཞིན་པ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉམས་ཞིབ་སྟེ་གནས་ཁང་མང་དག་ཅིག་ནས་སྟུན་ཐོ་བཏོན་ཡོད།

ད་ལྟའི་སྲིད་བླུས་ལྷ་མ་ཐུང་ནས་ལག་བསྟར་བྱས་ནས་ལོ་ལག་ཤང་ན། བོད་ནང་གི་བོད་མིར་ཤ་དང་རྩས་པ་མ་
གཏོགས་ནང་བསམ་སྒྲུབ་འདུ་ཤེས་དང་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་ཆོས་དང་བཅས་པ་ཐམས་ཅད་སྐུ་འགྱུར་གྱི་འོ་བོར་ཆགས་སྐྱར་
ཐེ་ཆོམ་མེད། འདིའི་རིགས་ཀྱི་ཤེས་ལོན་སྲིད་བླུས་ནི་སྤྱིར་སྐྱེ་བྱུ་ནག་སྤྱི་ཡོངས་དང་བོད་སྐུ་ལ་འང་མི་དགོས་པ་དང་བན་པ་མེད་
པ་ཞིག་ཡིན་རྩས་སྐྱེ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གལ་ཆེར་བརྩིས་ནས་སྲིད་བླུས་འདི་རིགས་འགྱུར་པ་གཏོང་
སྐྱར་འབད་བཅོལ་བྱེད་དགོས་པ་ཤིན་ཏུ་ནས་ཀྱང་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། །

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ས་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་དང་ཆོས་དད་རང་དབང་ལ་བརྒྱབ་བཞི་དམ་བསྒྲགས་སྤྱིད་བྱས།

ཉམས་ཞིབ་པ་པན་ལོག་པ།

༢༠༡༩ | ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ལོ་མཇུག་ཙམ་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ས་བོད་ཁམས་བྲག་མགོ་འོ་ནང་སྐྱེ་བཞུགས་དང་མ་ཉི་འཁོར་ལོ་
བྲག་མགོ་བཅས་གཏོར་སྐྱོན་བཏང་བའི་གནས་ཚུལ་ཕྱིར་བསྒྲགས་བྱུང་ཡོད། ལོ་སྔོན་མའི་ལོ་མཇུག་ཙམ་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ས་
བྲག་མགོ་འོ་ནང་བསྐྱུད་མར་སྐྱོན་བཏང་། རྒྱ་ལ་བ་བྱམས་པ། ལུ་རུ་རིན་པོ་ཆེ་འོ་སྐྱེ་བཞུགས་བཅས་གཏོར་བཞིག་བཏང་ཡོད།
དུས་མཚུངས་སུ་བྲག་མགོ་དགོན་པའི་འཛིན་སྐྱོང་འོག་ཡོད་པའི་དགེ་ལྡན་ནང་བསྐྱེད་སྐྱོབ་བྲལ་ཡིག་ཆ་ཆད་ལྡན་མེད་པར་བསྐྱུད་
ནས་སྐོ་བརྒྱབ་བཅུག་པ་དང་། སྐོབ་སྐྱུག་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་ཞིག་སྐོབ་བྲལ་ནས་ཕྱིར་འབྱུང་བཏང་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ས་གཏོར་བཞིག་བཏང་བའི་སྐྱེ་བཞུགས་ནང་། བྲག་མགོ་དགའ་ལྡན་རབ་བཏན་རྒྱལ་སྤྱིར་དགོན་
པའི་ཉེ་འཁྲིལ་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་ལ་བ་བྱམས་པའི་སྐྱེ་བཞུགས་དེར་མཐོ་ཆད་ལ་ཐོག་བཅུགས་ ༣ དང་། ཆ་ནང་དགོན་པའི་ལུ་རུ་རིན་སྐྱེ་
བཞུགས་དེར་མཐོ་ཆད་ལ་སྤྱིད་ ༢༤ ལྷག་ཡང་བྲག་མགོ་དགོན་པའི་ཉེ་འདབས་སུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་བཞུགས་དེར་མཐོ་ཆད་སྤྱིད་
༤༤ ལྷག་ཡོད། སྐྱེ་བཞུགས་དེ་ཆོ་ཆད་མ་ས་གནས་མང་ཆོགས་ཀྱིས་འབྲེ་བྲོན་བཏང་ནས་གསར་བཞེངས་བྱས་པ་དང་ས་གནས་
བོད་རིགས་ཆོས་དད་བཀུར་དང་ཕྱག་མཆོད་བྱེད་པའི་སྐྱེ་བཞུགས་གལ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད།

དེ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ལོ་ ༡ ཆོས་འཁོར་གཏོར་བཞིག་བཏང་བའི་སྐྱེ་བཞུགས་ཀྱི་པར་དང་བཞུགས་ཐུང་སོགས་ཀྱི་ལ་
བསྒྲགས་དང་། ཕྱི་ལོགས་སུ་ཡོད་པའི་བོད་མིར་གནས་ཚུལ་མཐོ་སྤྱོད་བྱས་པའི་ཉེས་མིང་འོག་ བྲག་མགོ་དགོན་པའི་
དགེ་འདུན་པ་བསྐྱེད་འཛིན་ཉེ་མ་དང་། བཟ་ཤིས་རྫོ་རྩེ། ལྷ་མོ་དབྱངས་ཅན། ཆེ་རིང་བསམ་འགྲུབ་གཙོས་བོད་མི་བཅུ་གངས་ཤིག་
འཛིན་བཟུང་བྱས་ནས་བྲག་མགོ་འོ་ནང་ཡོད་པའི་སྐོབ་གསོ་སྐྱུར་བཏོད་ཁང་ཞིག་ཏུ་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢ ལོ་འཁོར་སྤར་ཡང་། ཆབ་མདོ་བྲག་གཡལ་བ་རྫོང་ཁོངས་ཀྱི་བོད་མི་ཨ་བཟང་ལགས་དང་། རྩོར་མཆོ།
རྩོ་ཁ་བཅས་གསེར་རྩ་རྒྱུད་སྤར་དུ་མཆོད་མཇུག་གནང་ནས་ཕྱིར་ལེབས་སྐྱབས། བྲག་མགོ་རྫོང་ཉེན་རྒྱལ་པས་ཁོང་ཆོའི་ཁ་
པར་ནང་དུ་གཏོར་བཞིག་བཏང་བའི་སྐྱོན་བཏང་རྒྱལ་བ་བྱམས་པའི་སྐྱེ་བཞུགས་ཀྱི་པར་རིས་སོགས་སྤྱད་འཕྲིན་རྒྱལ་ལོགས་སུ་
བཞག་ཡོད་ཚུལ་བརྗོད་ནས་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་དུ་རྒྱ་ཁག་ནང་གནས་ཚུལ་འཆོལ་ཞིབ་བྱས་པར། ལོ་སྔོན་མའི་ཕྱི་ལོ་ ༡༠ པའི་ནང་རྒྱ་མི་
ཁང་ཏུང་ཅུང་（王东升）དང་ཉིང་ཅན་ཀོང་（邓建光）གཉིས་བྲག་མགོ་རྫོང་གི་འགོ་བློན་དང་འགོ་བློན་གཞིན་པར་བསྐོ་
གཞག་བྱས་ཤིས། རྒྱ་བ་གཅིག་མ་སོང་བར་ཁོ་གཉིས་ཀྱིས་“མེ་གསོད་བཟོད་ལམ་ནི་ཆེ་སྟོག་བཟོད་ལམ”ཞེས་པའི་མེ་སྐྱོན་
སྔོན་འགོག་བཟོད་ལམ་གསར་སྐྱུན་བྱེད་པ། ཁྲིམས་འགལ་ཐོག་མ་ཆ་བེད་སྤྱོད་བྱས་པར་དོ་དམ་ནན་པོ་བྱེད་པ་ཟེར་བའི་མིང་
འོག་ནས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྐྱེད་སྐྱུར་བཞུགས་ཀྱི་ཀྱོང་འགོ་ཆུགས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་དུ་རྒྱ་ཁག་ནང་གནས་ཚུལ་འཁོད་པར། ཐེངས་འདིར་ཉིང་ཅན་ཀོང་གི་བྲང་འགོའི་ས་ཆ་གང་སར་

བསྐྱོད་ནས་སྤྲིག་སྒྲིལ་དང་འགལ་བའི་ཨར་ལས་འཇུགས་སྐྱུན་ ༥༣ ཞིག་ཞིབ་བཤེར་བྱས་ཡོད་ཟེད། དེར་བརྟེན་མ་འོངས་
པར་བྲག་མགོའི་ནང་གཏོར་སྐྱོན་དེ་ལས་མང་བ་འབྱུང་ངེས་རེད། ཡང་ས་གནས་མི་དམངས་ཀྱིས་གནས་ཚུལ་དོ་སྐྱོད་བྱས་པར།
རྒྱ་གཞུང་གིས་གཏོར་བཤེག་བྱས་པའི་སྐྱབ་རྩུན་དེ་ཆོ་མེ་སྐྱོན་སྐྱོན་འགོག་བཟོད་ལས་གསར་སྐྱུན་ལས་གཞིའི་ནས་ལས་ཐག་
རིང་པོའི་སར་ཡོད་པས་ལས་གཞིར་འགོག་རྒྱུ་གང་ཡང་བཟོས་མེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་འཇུགས་སྐྱུན་ཁ་ལ་འབྱེར་ནས་ཁོ་ཆོའི་
འདོད་པ་བཞེན་ནང་པའི་སྐྱབ་རྩུན་བཟོ་བཟོད་གཏོར་བཤེག་བྱས་པ་ཞིག་ཆགས་འདུག།

དེ་ཡང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལྷ་ ༢ ཆེས་ ༡ ནས་བཟུང་ལག་གཏར་བྱེད་བཞེན་པའི་«ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་
སྒྲིལ་ཡིག་» དོན་ཆན་ ༣༢ ནང་ཆོས་ལུགས་བྱེད་སྒྲིའི་ཡུལ། མཐོངས་ཡངས་སྐྱབ་རྩུན་ཆེ་རིགས་ཀྱི་འཇུགས་
སྐྱུན་ས་ཁོངས་མེད་སྐྱོད་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་འཆར་གཞི་དང་མཐུན་པ། འད་ཁྱོང་འཆར་གཞི་དང་ཨར་ལས་འཇུགས་སྐྱུན།
རིག་དངོས་བདག་གཅེས་སོགས་ ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་ཁྲིམས་སྒྲིལ་དང་མཐུན་དགོས། མདོར་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཇུགས་
སྐྱུན་དང་འཆར་འགོད་ཨར་དང་པོར་འཛོག་དགོས་པ། དེ་དང་མི་མཐུན་ཆེ་རང་འདོད་ཀྱི་གཏོར་བཤེག་བྱེད་ཆོག་པ་མངོན་
གསལ་རེད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཇུགས་སྐྱུན་ལ་ཁ་གཡར་ནས་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་ལ་གཏོར་སྐྱོན་བྱས་པ་ཞིག་དང་།
ཁྲིམས་སྤྲིག་དེ་ཆོ་རྒྱ་ནག་གི་ཆོས་ལུགས་ བྲག་གཞོན་ཀྱི་རྒྱབ་རྟེན་ཆགས་ཡོད། དོན་དངོས་ཐོག་རྒྱ་གཞུང་གི་སྐྱོད་ཚུལ་དེ་
ཁྲིམས་མེད་ལུགས་མེད་རེད།

ད་མེད་ས་བྲག་འགོའི་ནང་དག་ལྷན་ནང་བསྐྱུན་སྒྲོབ་གྲར་ཡིག་ཆ་ཆད་ལྷན་མེད་པར་བསྐྱུད་ནས་སྒོ་བརྒྱབ་བཅུག་ཡོད།
འོན་ཀྱང་ས་གནས་མི་དམངས་ཀྱིས་འབྲེལ་བཟོད་གཞུང་བར། གཏོར་བཤེག་བྱས་པའི་སྐྱབ་རྩུན་དང་ནང་བསྐྱུན་སྒྲོབ་
གྲར་ཡིག་ཆ་ཆད་ལྷན་ཡོད་པ་དང་། ཡང་ཆ་ནང་དགོན་པའི་གྲུ་བུའི་སྐྱབ་རྩུན་ཆེན་པོ་དེ་ཅ་གཏོར་བཟང་བའི་སྐབས་སུ་ཆ་ནང་
དགོན་པ་ཡང་གཏོར་བཤེག་གཏོར་རྩིས་བྱས་ཡོད། མཐའ་མར་ཆ་ནང་དགོན་པར་ཁྲིམས་མཐུན་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཡོད་པར་བརྟེན་
དགོན་པ་གཏོར་བཤེག་གཏོར་བྱས་མེད།

ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྐྱུན་ཐོག་ཁྲིམས་སྤྲིག་མང་པོ་ཞིག་བཟོས་ནས་ཁྲིམས་སྐྱོང་ཁ་ལ་འབྱེར་ཏེ་ཁྲིམས་འགལ་
བྱ་བ་མང་པོ་བརྩམས་པ་དང་། ཁྲིམས་ཁར་འབྱེར་ནས་བོད་ནང་ཆོས་དད་རང་མོས་གཏོར་སྐྱོན་གཏོར་བ། མ་འོངས་པར་རྒྱ་གཞུང་གིས་
འབྲེལ་བཟོད་བྱེད་པའི་ཁྲིམས་འགལ་མིང་འོག་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་དང་ལྷ་ཁང་དེ་ཆོའི་གནས་སྐྱུངས་ཏེ་ཅང་ཇ་བྲག་ཆགས་ངེས་རེད།
རིག་གནས་གསར་བཟུང་སྤྲིལ་ཀྱི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ནང་། ཀུན་གཟིགས་པཌ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་གཙོས་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཆེན་ཁག་དང་བོད་མི་
དམངས་ནས་འབད་བརྩོན་བྱས་པ་བརྒྱུད་བོད་ནང་དགོན་སྡེ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ཉམས་གསོ་དང་གསར་རྒྱག་བྱས་ཡོད། དེའི་ནང་
ནས་ལྷག་པར་ཁམས་དང་ཨ་མདོའི་ས་ཆའི་ནང་ཉམས་གསོ་དང་གསར་རྒྱག་བྱས་པའི་དགོན་སྡེ་དང་ལྷ་ཁང་མང་ཆེ་བ་ཞིག་ལ་
རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་ཆོག་མཆན་རག་མེད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་འབྲེལ་ཡོད་ཁྲིམས་སྤྲིག་ལྟར་ན་དགོན་སྡེ་དང་ལྷ་ཁང་དེ་ཆོ་ཁྲིམས་
འགལ་ཐོག་གནས་པ་ཆགས་ཡོད།

བྲག་མགོ་རྫོང་གནས་སའི་དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ནང་ལ་དཔེར་མཆོན་ན། རྒྱ་གཞུང་ནས་བཙན་
འཇུག་པ་བྱས་སྐྱོན་དཀར་མཛེས་ནང་སྒོ་བ་གཉེར་སྐྱོད་པའི་དགོན་སྡེ་གངས་ ༤༠༤ ཡོད། ད་ལྟའི་སྐབས་ཉམས་གསོ་བྱས་པའི་

དགོན་གྲངས་ ༤༣ ལས་མེད། དེའི་ནང་ལ་ཡང་རྒྱ་གཞུང་ནས་ཁྲིམས་ཐོག་ཆོག་མཆན་སྤྲད་པ་ ༤ ལས་མེད། དགོན་གྲངས་ ༡༥ ཞིག་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་མིང་འོག་ནས་གནས་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཡིག་ཆ་ཆད་ལྷན་ཡོད་པའི་དགོན་སྡེ་ལ་ཡང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁྲིམས་སྒྲིག་གོ་ལོག་བརྒྱབ་ནས་གཏོར་བཤེག་གི་བྱེད་པའི་དུས་འདིར། མ་འོངས་པར་དཀར་མཛེས་ནང་རྒྱ་གཞུང་ནས་ཁྲིམས་ཐོག་ཆོག་མཆན་ཐོབ་མེད་པའི་དགོན་གྲངས་ ༡༥ དེ་ཆོའི་གནས་སྐྱད་ཅང་ཇ་བྲག་ཆགས་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོར་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཆན་ ༣༤ པར་ཆོས་དད་རང་མོས་ཡིན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོར་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཆན་ ༡༡ ནང་དུ་ཡང་ “མི་རིགས་སྤྱི་དམངས་ཀྱི་ཆོས་དད་རང་དབང་འགན་སྲུང་བྱེད་དགོས་” ཞེས་འགོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་རྒྱ་གཞུང་ནས་ཀུན་གཟིགས་པ་ཤ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་སྐུའི་ཡང་སྲིད་དོས་འཛིན་ཐད་ཆོད་འཛིན་བྱས་པ་དང་། ལྷག་པར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༦ ནས་བཟུང་རྒྱལ་གཅིས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་སློབ་གསོ་སྤེལ་ཆེས། ཆོས་ཕྱོགས་ལ་དམ་བསྒྲགས་བྱེད་འགོ་བཙུགས། དུས་མཚུངས་ཡུལ་འགྲོང་ས་མཆོག་ལ་མཆན་སློད་བྱེད་འགོ་བཙུགས་ཡོད།

ལྷག་པར་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ བོད་ས་ཡོངས་ལ་ས་ཁྱེ་ཞི་ཆོས་བྱུང་བ་དང་། ༢༠༠༤ ལོར་རྒྱ་བ་གཏེན་དགོན་པའི་དགེ་འདུན་པ་བཟུང་ལྷག་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲིག་གནང་འགོ་བཙུགས་ཆེས། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གཙུག་པོ་པའི་ཁམས་དང་ཨ་མདོའི་ས་ཆའི་ནང་དུ་ཡང་དམ་བསྒྲགས་བྱེད་ཀྱིས་ཆེ་བྱུགས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ནས་བཟུང་བྱ་མིག་ཅན་གྱི་དོད་མ་དང་དགོན་པ་བཅའ་སྤྱོད་ལས་བྱེད་བཏང་ནས་དགོན་པའི་ཆོས་ཕྱོགས་ བྱེད་སློང་དང་གྲ་མང་གི་ཟས་གོས་འགྲོ་སྤྱོད་བཞི་ཕྱོགས་ཡོངས་ནས་དམ་བྲག་ཀྱིས་ཆེན་བྱས་པ། སལ་ཆེར་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ཅམ་ནས་བྱེད་སྐྱད་དེ་ཆོ་ཁམས་དང་ཨ་མདོའི་ས་ཆའི་ནང་དུ་ཡང་སྤེལ་འདུག།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ རྒྱ་གཞུང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཇགས་རྒྱལ་ཤེས་པོ་བཏོན་ནས་མིའི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྐྱོང་གི་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཇགས་ལ་གཞོན་འཆེ་བྱེད་པ། འདུ་ཤེས་འཛིན་སྐྱོང་གི་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཇགས་ཀྱི་མཐོ་ཆད་དུ་ཡང་འདེགས་བྱས་ཡོད། དེ་ཆེས་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་ལ་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཇགས་གཞོན་འཆེ་བྱེད་པའི་ཉེས་མིང་འོག་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་ཡོད། ཐག་ཉེ་ཤོས་ཞིག་ནི་སྤྱི་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཆོ་ལགས་སུ་ཉེས་མིང་དེའི་འོག་ལོ་བཅུ་འཛམ་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་ཡོད།

ཞི་ཅིན་ཕིང་སྤྱི་བས་ཆེས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་མ་ཟད། ལྷག་པར་ཁམས་དང་ཨ་མདོའི་ས་ཆའི་ནང་ཡང་ཡུལ་འགྲོང་ས་མཆོག་གི་སྤྱི་བར་ཉར་མི་ཆོག་པ་དང་། ཉར་མཁན་ཆོར་ཉེས་པ་སྤྱོད་པའི་དུས་ཤིག་ཤར་ཡོད། ནང་པའི་སྤྱི་བར་ཉར་དང་གྲ་ཤེས་མ་ཉེ་འཁོར་ལོ་སོགས་གཏོར་བཤེག་གཏོང་བ། གྲ་བ་དགོན་པ་ནས་འཕྱིར་འབྱུང་བྱས་པ། ཁྲིམ་ཆད་ནང་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཉར་མི་ཆོག་པ་དང་ཆོས་ཕྱོགས་བྱེད་སློང་ནང་ཞུགས་མི་ཆོག་པ། མི་དམངས་པན་ཆུན་ཐེར་འདོན་བྱེད་དགོས་པ་སོགས།

ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱིས་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་ཆོས་ཕྱོགས་སྲིད་བྱས་དེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོར་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༡༤ པར་དོག་རོལ་བཏང་སྟེ། རིག་གནས་གསར་བཞེ་བྱིར་ལོག་བྱས་པ་ལྟར་ཆགས་ཡོད། ॥

Section II: English Articles

India-China Conflict in the Indo-Tibet Border: A Strategic Perspective

Tsewang Dorji
Research Fellow

Introduction

The India-China military stand-off at the Indo-Tibet border region from early May 2020 to late January 2021 is regarded as the longest and deadliest military confrontation since 1962. China's military aggressions across borders of India, Nepal and Bhutan created geopolitical instability in Tibet and the South Asian region.

China is building a massive dual-use infrastructure developments across the Indo-Tibet border regions for ensuring stability and securing the Chinese notion of national unity and development. In 2017, China released its plan for the "Construction of Villages of Moderate Prosperity in Border Areas, 2017-2020." The objective of this plan is guided by Xi Jinping's governing strategy for Tibet: "[To] govern the country well we must first govern the frontiers well, and to govern the frontiers well we must first ensure the stability of Tibet."

Since 2017, China has constructed more than 628 border defense villages in Tibet's border regions which share borders with India, Nepal and Bhutan. These newly-built border defense villages are strategically designed to serve as border watch posts for Chinese military. And at the same time, it assists Chinese border patrols for limiting cross-border Tibetan migrations.

This paper is mainly focused on the background of India-China conflicts over the Indo-Tibet border from a strategic point of view.

India-China Conflict over the Indo-Tibet Border in the Himalaya

India and China became two largest neighboring countries in Asia after China's invasion of Tibet in 1950. Soon after the complete invasion of Tibet, China started cartographic aggression towards India and the Himalayan regions. The disappearance of Tibet as a strategic buffer between India and China triggered geo-strategic tensions in the Himalaya and South Asia.

China's military aggressions in India, Bhutan and Nepal are strategically designed by the Chinese communist leaders' perception that Tibet is the palm (of a hand) and the Himalayan regions are the five-fingers. China considers Tibet as the palm and Ladakh, Nepal, Sikkim, Bhutan and Arunachal Pradesh as the five-fingers. This expansionist strategic design (plan) is perceived by the Chinese strategists to its claim over Tibet and its neighboring countries.

In the early 20th century, British India adopted its forward policy towards Tibet to expand her market options, and at the same time, the British desired to establish Tibet as a strategic buffer against the Czarist Russia and China. The British successfully attempted to make Tibet a buffer state between Russia, China and British India in 1903.

Subsequently, Chinese nationalists viewed the British invasion of Tibet as a security threat to China in its own backyard. Then, the British left India in 1947. The Communist Party of China meanwhile established the People's Republic of China (PRC) on October 1, 1949, and soon after, China invaded Tibet. Subsequently, centuries old a strategic buffer between India and China disappeared. After China's occupation of Tibet, the first ever Sino-Indian military face-off was seen at the world's highest border point – the Himalayas in 1950s.

Since then, thousands of Chinese military incursions have taken place across the Indian Himalayan borders. By invading Tibet, China asserted Tibet as a treasure in its strategic assets to speed up its expansionist policies towards the Himalaya and South Asia. In addition, China's militarization of the Tibetan plateau creates security tensions in Asia.

China sees Tibet as a strategic passage to extend China's geopolitical ambitions in South Asia. Mao Zedong, the founding father of the PRC, and a firm believer of Sun Tzu's strategic doctrine – “the Art of War”, strategized Tibet as the palm of China to expand its sphere of influence in South Asia. Mao Zedong invaded and occupied Tibet in order to bring the “five-fingers” of the Himalayan regions under Chinese sphere of influence.

Today, India shares its 3,488 km borders with Chinese occupied Tibet. Despite having 22 rounds of border talks between Special Representatives of India and China for resolving border conflicts, India-China dispute over the Indo-Tibet border has still remained unsettled.

Neville Maxwell, the author of *India's China War*, illustrated the nature of the Sino-Indian conflicts in these words: “The border dispute between India and China stands exactly where it did when it first emerged half a century ago. There have been no negotiations, just numerous rounds of ‘fruitless talks.’ Each side maintains claims of large tracts of the other's territory”.¹

Conclusion

Around six decades earlier, George Ginsburgs and Michael Mathos aptly summed up the geostrategic importance of Tibet in the following words: “He who holds Tibet dominates the Himalaya piedmont; he who dominates the Himalaya piedmont threatens the Indian subcontinent; and he who threatens the Indian subcontinent may well have all of South Asia within his reach and, with it, all of Asia.”²

By examining current Chinese strategic calculation and military preparedness in Tibet and the Himalaya, China attempts to hold a strategic advantage in Asia by building border defense villages in Tibet. Beijing has constructed 628 border defense villages in Tibet's border regions for the last five years. It helps China to reaffirms its claims on the disputed territories along the Indo-Tibet border regions. Therefore, Chinese constructions of border defense villages are strategically designed as a new great game, which pose a geopolitical ramification towards India, Nepal and Bhutan.

(Endnotes)

1 Neville Maxwell, “Why the Sino-Indian Border Dispute is Still Unresolved after 50 Years: A Recapitulation”, China Report-47 (2), 71.

2 George Ginsburgs and Michael Mathos, *Communist China and Tibet: The First Dozen Year* (Netherlands: Springer-Science + Business Media Dordrecht, 1964), 210.

Overview of Chinese Digital Eco System

Tenzin Dalha

Research Fellow

In the age of rapid technological advancement, as the news outlets in China increasingly go digital, and as television goes mobile, the digital ecosystem has become one of the major concerns to the Chinese leadership and its rule. As part of its political propaganda, Beijing has been setting different communication strategies to control the outflow of news by instrumentalizing and implementing stringent laws to dominate international cyberspace. Through the implementation of three recent laws – the Cybersecurity Law, Data Security Law (DSL), and Personal Information Protection Law (PIPL) – China has taken a range of measures that restrict cross-border data flows and enforce data localization.

The Chinese cybersecurity law was enacted by the Standing Committee of the National People's Congress on November 7, 2013, and it came into effect on June 1, 2017. The law is widely seen to be in line with the 12th Five-Year Plan (2011-2015) which aims to promote domestic industries such as cloud computing and big data processing. The 14th Five-Year Plan aims to centralize and control China through a digital ecosystem. As outlined in the 14th FYP:

We will welcome the digital age, activate the potential of data factors of production, promote the construction of a cyber powerhouse, accelerate the construction of the digital economy, digital society, and digital government, and leverage digital transformations to drive overall changes in production methods, lifestyle, and governance.

The legislation passed by China's largely rubber-stamp parliament accelerates the damage it could do to global trade and services. The law requires companies to store all data within China and it also includes contentious requirements to pass the security review, within China's stated goal to achieve "cyber sovereignty." The idea is that the state should be permitted to govern, monitor, and control data flow in their digital ecosystem.

The law forces the foreign companies operating within China to either invest in domestic server infrastructure following the law or partner with service providers such as Tencent, or Alibaba, thus saving capital expenditure costs for the foreign companies. The law is seen as a boon to domestic companies and has been criticized by the international community as creating unfair competition against international technology companies such as Microsoft and Google.

Since the law came into practice, many foreign technology companies have already complied with the law. Apple has established a data center for Chinese users in a contractual arrangement with the state-owned firm in Guizhou with \$1 Billion in partnership. The Company has close ties to the Chinese government and transferred the operation and source of iCloud data to China.

In July 2017, Apple pulled out 60 VPN services from its AppStore in China. Meanwhile, online services, such as Skype refused to store their data locally and were thereby delisted from China's domestic app stores. Since, China is home to Apple's manufacturing services, Apple and other com-

panies who are investing in China need to place human rights over profit-making.

The requirement for data localization in article 37 of the Cyber Security Law is also seen as a move by Beijing to instrumentalize Chinese laws to prosecute entities and individuals who are viewed by the Chinese government as in violation of its laws. Critics have concluded that the law exemplifies the practice of digital totalitarianism by the Chinese Communist Party (CCP).

Xi Jinping's Web of Laws

Since President Xi Jinping took the reign of China in 2013, he was instrumental in creating mass surveillance in cyberspace by cracking down on online activities which are deemed to be politically sensitive. Xi would also upend and reform the Chinese internet governance to gain greater control over cyberspace than his predecessors. He also oversaw the creation and expansion of the Great Firewall.

Hence it is not a surprise when President Xi Jinping himself emphasized the link between the two concepts: “Without cybersecurity, there is no national security.” With the rising power of the Cyberspace Administration of China (CAC), the country's internet regulator, China has strictly extended its iron grip and tightened control over the flow of information.

The Data Security Law (DSL)

On August 20, 2021, the Standing Committee of the National People's Congress of the People's Republic of China (PRC) passed the Personal Information Protection Law (PIPL), which came into effect on November 1, 2021. This Law curbs what information companies can gather and sets the standard for how it must be stored. It triggered concerns among foreign business companies and civil societies.

Before the implementation of the Data Security Law, there are more than 56 million LinkedIn members in China, which makes it lucrative and the third-biggest market after the United States and India. Because of the DSL, the company felt “a considerably more difficult operating environment and higher regulatory requirement.” Following this, the tech giant LinkedIn decided to withdraw despite China's lucrative market.

Yahoo, one of the foremost search engines entered the Chinese market in the year 1998. It was a roller coaster ride for them to operate in China. On 15 Feb 2006, Yahoo, Microsoft, Cisco, and Google were criticized in the US Congressional hearing for yielding to pressure from China for censoring their content. On 7 September 2005, Yahoo is charged with supplying sensitive information to the Chinese authorities which led to the jailing of journalist Shi Tao. The recent timing of Yahoo pulling out from China, coincided with the implementation of China's new data protection law on 1 Nov 2021, marking an important milestone in China's effort to create stricter guidelines on the Chinese digital ecosystem.

The new law intrudes upon individuals' rights to freedom of expression, opinion, privacy, and access to information. It also forces individuals' to self-censor and restricts sharing images or videos that are perceived by the Chinese authorities as politically subversive. The law too limits the conditions

where companies can gather personal information and set rules for how it is being used. DSL also stipulates that the companies operating in the country must hand over their data if requested. For instance, one of the largest companies, Alibaba was fined a record of \$2.8 billion after an anti-monopoly probe found that it has abused its market dominance. Other than heavy fines, the laws have also raised concerns among both foreign and domestic companies that they would have to hand over intellectual property rights or open a backdoor channel to operate in China's market. The law is widely criticized for limiting freedom of speech. For example, the law explicitly requires most online services operating in China to collect and verify the identity of their users, and, when required to, surrender such information to law enforcement without a warrant. For instance, article 33 states that:

When institutions engaged in data transaction intermediary services provide services, they shall require the party providing the data to explain the source of the data, examine and verify the identities of both parties to the transactions, and retain verification and transaction records.

Digital activists have argued that this policy dissuades people from freely expressing their thoughts online, thus it further stifles free expression and reduces them to a sitting duck.

Passang (name changed) who spoke on the condition of anonymity, has recently arrived from Tibet. He expressed his fear and said: "I was more afraid that these data security laws will also be practiced extensively in Tibet. Under the authority of the newly-appointed party secretary of the so-called Tibet Autonomous Region, Wang Zunzheng, the Chinese authorities frequently advise Tibetans not to engage in any anti-social activities including contacting their family members and acquaintances outside Tibet. I have personally witnessed many Tibetans detained under vague and fictitious charges such as 'leaking state secrets' and 'inciting separatism.' Tibetans are jailed and interrogated with no apparent evidence of any wrongdoing."

Tibetans are subjected to arbitrary arrests, detention, and torture for exercising their rights to freedom of expression in cyberspace. Since the law applies to data handling activities in China as well as those outside China, which will result in more scrutiny of data protection and direct suppression of freedom of expression and rights to privacy.

Digital Totalitarianism: How does CSL directly impact Tibet?

China's intensive use of high-tech surveillance, including artificial intelligence (AI) and espionage method has further stifled the voices of the Tibetan people, leading to self-censorship. Under Xi's authoritarian rule, through the manipulation of a series of new laws, Beijing continues to subdue freedom of expression and infringe directly upon individuals' privacy and daily lives.

A senior Tibetan journalist, who wants to remain anonymous said: "The implementation of cyber security law makes it difficult for gathering any information from Tibet, especially getting information from the capital of Tibet, Lhasa. This has become almost impossible. The Chinese police consider monks to be troublemakers. Monasteries are kept under strict vigilance, the Tibetan monks are forced to install surreptitious monitoring apps on their smartphones. The dubious logic given by the authorities was that the app is meant to alert in case of accidental fire. But in reality, it is intended to monitor their daily conversations. He further explained that "we need to find different avenues to pass the messages of the Tibetan people from Tibet to tell the world about the increasing suppression under the Chinese regime."

Many Tibetans are arrested knowingly or unknowingly. In March 2018, Woechung Gyatso, a Tibetan Monk was arrested and severely interrogated, and detained in Qinghai on suspicion of sharing politically sensitive content on social media and is being held at an undisclosed location.

In a recent notice, the Chinese authorities in the “Tibet Autonomous Region” announced criminal prosecutions against individuals who use online communication as a tool to engage in activities against the Chinese Communist regime. The general public is ordered to report any rumours circulating on social media and those who are involved in spreading them. On 18 January 2021, a Tibetan named Tse was arrested for spreading rumors on the WeChat group about Coronavirus. Another notice on 24 November, 2020 was also publicly posted about a week ago, which said that the authorities would “strike hard” against offenders as “per law.”

Sharing the photographs, teachings, and talks of the Dalai Lama is viewed by Chinese authorities as illegal and this has resulted in Tibetans being arrested in Tibet. For instance, the Chinese authorities have arrested several Tibetans from Karze (Tibet) for celebrating the 86th birthday of the Dalai Lama.

Through their extensive propaganda machinery, China claims that Tibetans enjoy the freedom of expression and freedom of religious belief in Tibet. The Chinese government has steadfastly maintained a complete crackdown on any expression of reverence to the Dalai Lama, and even the possession of his picture is criminalized.

On December 2021, China released a new regulation titled “Measures for the Administration of Internet Religious Information Services.” This regulation further banned all foreign organisations and individuals from spreading religious content online in China. Article 14 of the new regulations states that “Use of religion to incite subversion of state sovereignty to oppose the leadership of the Communist Party, to undermine the Socialist System, national and ethnic unity, and social stability or to advocate extremism, terrorism ethnic separatism, and religious fanaticism.” Even before the release of the new regulation the destruction of 99-foot Buddha status has started on 12 December, 2021.

Recently, a Chinese court in Tibet sentenced writer and educator Go Sherab Gyatso to a 10-year prison sentence. He was known for his outspoken advocacy and activism toward the protection and preservation of Tibet’s environment, religion, language, and culture.

To fulfil his dream of retaining power, Xi has been instrumentalizing laws in the pursuit of digital totalitarianism and has been implementing a series of sophisticated strategies to further control the already suppressed society. By doing this, general secretary Xi Jinping is destroying the dreams of common Chinese people and it will also further tarnish China’s nosediving image exacerbated by pandemic. To achieve a truly healthy “Digital ecosystem,” Chinese leaders may review the CSL and related laws, and implement a stand-alone data protection law that adequately safeguards people’s rights and also give a space to breathe for foreign and domestic companies. China also needs to reconsider policies related to data localization, not just to enhance the security of the internet and preserve human rights, but also to ensure society’s overall mental health and progress in the long run. Because to fulfil China’s dream, China may first need to fulfil the common Chinese peoples’ dreams and also the dreams of Tibetans, Uyghurs, and Southern Mongolian people.

China drives to increase its mining industry in Tibet

Dhondup Wangmo

Research Fellow

Before China invaded Tibet, natural minerals resources were found abundantly in Tibet, and Tibetans were engaged in small-scale mining which was never meant for overexploitation and economic benefits. Minerals resources like copper, lithium, and gold have now been one of the main sources of China's rapid economic development. In Tibetan cultural belief, mountains were the places where deities reside and are hence known for their sanctity.

With China's invasion of Tibet in 1949, mineral resources in Tibet especially rare earth metals have severely overexploited for the country's economic growth and neglected the precautionary measures in conserving the fragile ecosystem. Tibetan Plateau which stands at 4,500 meters above sea level and refers to as the "Roof of the world" has become more vulnerable than ever to environmental change.

Tibetan nomads who always practiced co-existence with nature, and a pristine ecology have now become a strategic resource reserve for China's economic development. Currently, the proven copper reserves in Tibet account for more than half of China's copper reserves making Tibet, an important strategic reserve base for copper resources in China.

The large-scale copper deposits of China are concentrated in the southern part of the Tibetan plateau such as the Gyama copper polymetallic deposit, Yulong Copper mine, and now Qulong copper polymetallic mine is a new reserve base for China. At the same time, the initiation of the Gormo-Lhasa railroad in Tibet has extensively reduced the cost of transportation and import dependency from other countries.

On 7th June 2020, Zijin mining announced to acquire of 50.1% equity interest in Tibet Julong Copper which is the largest porphyry copper project in China, and on 26, December Zijin Mining Group Co., Ltd announced:

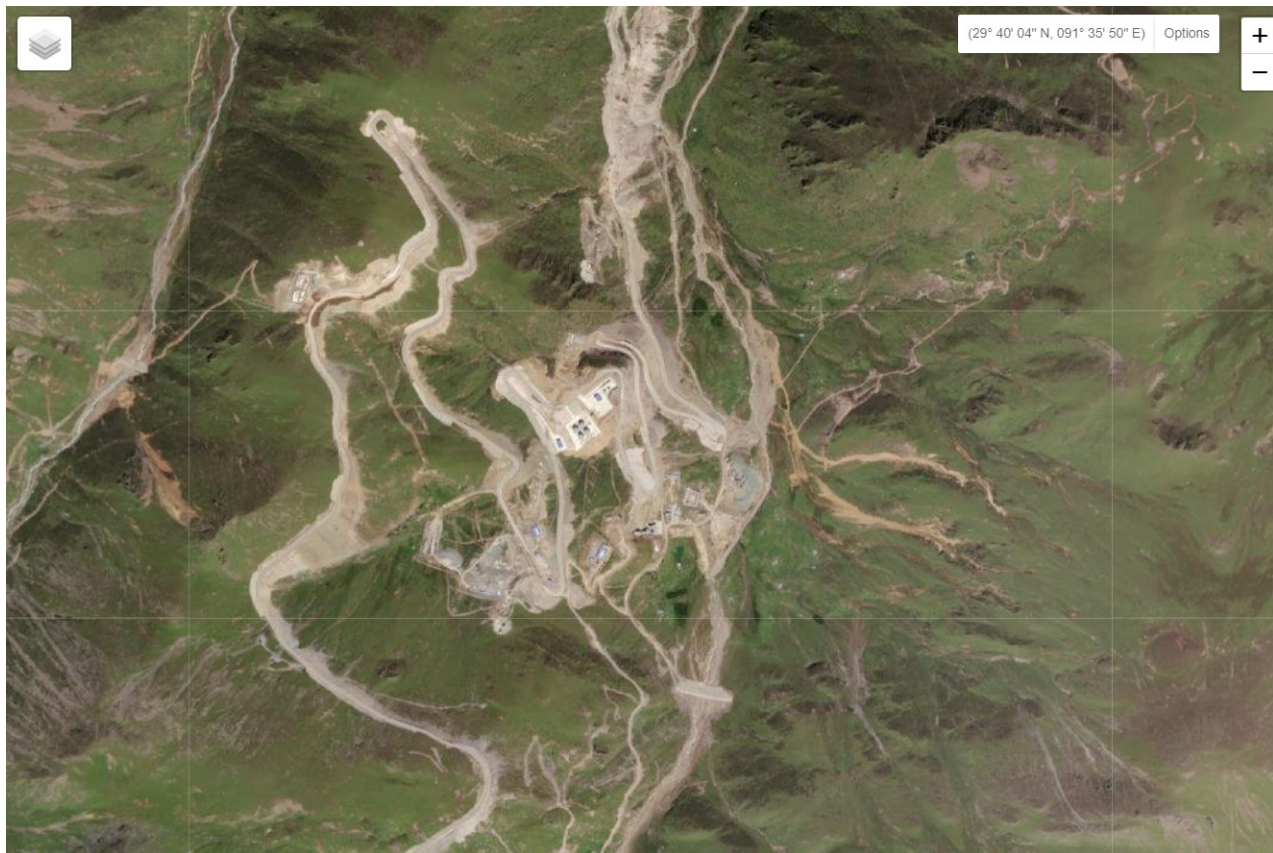
"The completion of construction and commencement of phase I production of Julong Copper in Tibet. It has reserves of the copper metal volume of 10.72 million tonnes and an associated molybdenum metal volume of 570 thousand tonnes."

Not only that, but the company also plans to implement *the second and third phases and is expected to achieve an annual ore mining scale of about 200 million tons, the largest copper mine in the world if the relevant government will approve.*

Zijin Mining Group Co., Ltd is a multinational mining group principally engaged in exploring and mining gold, copper, and other mineral resources. Julong mines own the three mining rights: Qulong Copper and Polymetallic mine, the Rongmucuola Copper and Polymetallic mine, and the Zhibula Copper mine in Tibet. The Qulong Polymetallic and Copper mine and other two deposits are located

in the Meldrogongkar, Lhasa, Tibet.

According to the basic information of the project released by the company, the Qulong Copper and Polymetallic Mine and the Rongmucuola Copper and Polymetallic are a complete porphyry-type copper deposit while the zhibula Copper and Polymetallic Mine is a skarn copper deposit. According to field resources reserve volume reports, the three mines have 7.9576 million tonnes of copper metal volume aggregately and 370.6 thousand tonnes of associated molybdenum metal volume in total.

This map shows the location of the Qulong Copper and Polymetallic mine – USGS Earth Explorer

In the name of a major policy implemented by the Chinese government, nomads' relocation was and is forcefully practiced without the concern of Tibetan nomads to be prioritized. The company had mentioned that the exploration areas are mainly Tibetans engaging in agriculture and livestock industry. All the farmers and herdsman in the mining areas (the Qulong Mine, the Zhibula mine, the Rongmucuola mine and tailings storage) have been relocated to the locality of the government of Gyama village, the report suggests. But the company also claims to provide food and subsidies to farmers and their families. However, Tibetans were constantly overlooked once a mining operation and exploration process finished. Besides that, since the area that contains the mineral deposit is owned by Tibetans, environmental justice should be served to Tibetans.

I. The Company reported

The residents in the exploration are mainly Tibetans engaging in the agriculture and livestock in-

dustry. All the farmers and herders in the mining areas (Qulong mine, the Zhibula mine, the Rongmuocuola mine, and tailings storage) have been relocated to the locality of the government of Gyama Village

Provides farmland and food subsidies and pasture subsidies for farmers and herdsmen, subsidies to the families of farmers and herdsmen with living and production subsidies and fuel fees pays new rural social pension insurance and cooperative medical insurance for farmer and herdsmen

Julong currently employs 1360 workers 61% which are Tibetans. The project will offer more than 5000 jobs after it restarted production

Tibetans have no right to protect against the ecocide on Tibetan Plateau. On the contrary, Tibetan environmentalists who spoke about it and further intended to stop China from causing environmental damages were directly imprisoned. There are many Tibetans who were imprisoned for raising their voices in safeguarding Tibet's environment. According the environmental researcher, "Tibetans almost always are fearful of speaking plainly about mining, knowing that beatings, long prison sentences, and torture are commonly official responses to speaking frankly from experience. "

Furthermore, this mining location is on the south bank of the Lhasa River, the tributary of the Yarlung Tsangpo (Brahmaputra)River. The Yarlung Tsangpo is one of the main rivers flowing out of Tibet into different downstream nations. Even the 110kV high-voltage double-circuit transmission lines have been connected to the mining area, providing security of electricity supply for mining development. Rivers flowing from the Tibetan Plateau are pure and uncontaminated before the Chinese invasion. However, rampant industrial mining operated in Tibet has unfortunately contaminated and reduced water quality.

In 2020, China Western Mining announced the production of the Phase II Yulong Copper mine in Chamdo prefecture of Tibet. Yulong copper mine is the largest copper mine in China and the second-largest in Asia. According to Statista, China is the third-largest producer of copper with 1.7 million metric tons from mines in 2020 increasing from 1.6 million metric tons in 2019. The Chinese government is spreading the extreme mining industry in Tibet and it will be more intense shortly. Unregulated mining and poor environmental impact assessment measures will be hugely problematic to Tibet's environment.

Gabriel Lafitte in his book, *Spoiling Tibet*, he writes that instead of making Tibetan wealthy and involving them in a new mineral economy, the grand narrative of "development" by China had alienated the Tibetans by rampant, indiscriminate, gold rush mining of streambeds all over Tibet and it further intends to continue. Chinese government claims of the increasing mining industry to develop the living standard of Tibetans is causing a more social and environmental impact on the ground.

Conclusion

Copper is usually found in the earth's crust with other chemicals like Sulfur. With a long and heavy process, refined copper will be purified. However, there is a high risk of water contamination and air pollution during this long process. Despite environmental destruction, mining in Tibet has become an important process for wealth-generating for China. China forcefully practices mining activities in Tibet without prioritizing the rights and concerns of the local Tibetans. The UN Climate Change Conference

COP26 in Glasgow highlighted the important role of indigenous communities' knowledge in sustaining the environment. Since Tibetan nomads have a substantial understanding of sustaining fragile ecology, they need to be involved in ecosystem management planning along with the Chinese government before proceeding with mining and other environmental activities.

II. China's dominance over the BEVs and Tibet's Environment

Tibetan salt lake is rich in minerals resources, Tsaidam Basin alone contains 33 salt lakes. Tibetans were predominantly nomads, herders, and farmers. Mining was never a permanent occupation for Tibetans and exploitation of minerals as digging the underground soil was usually unfollowed due to their religious belief in sacred landscape. In Tibetan cultural belief, lakes and mountains were always considered sacred and protected. However, the Chinese invasion of Tibet in the name of development has unusually expanded the mining industry and has adversely deteriorated Tibet's ecology.

The salt lakes of Tibet are the primary source of Lithium derivation in China. Minerals exploitation has not only threatened Tibet's ecology but culturally and traditionally as well. At present, Tibet's environment is at a higher risk of destruction due to large-scale exploitation of minerals, including Lithium, extensively used in manufacturing Li-ion batteries in the global energy transition.

According to Tianqi Lithium, 1H 2021 result, announcement made on Aug 8, 2021, says that Tibetan mineral Development Co., Ltd is planning to implement a battery-grade Lithium carbonate Li_2CO_3 project with an annual output of 12,000 tons of Li_2CO_3 to be operated in 2023 from Chaka salt lake (Ch: Zabuye), in Tibet. Not only that, China's CCTV has recently announced the discovery of a super-large lithium mine in the Himalayas. According to Global Times, the Chinese research team finds vast lithium deposits in the Qiongjiagang region of Mount Chomolungma (Ch: Qomolangma). As reported, it can become the first pegmatite lithium deposit with industrial value and the third biggest of lithium in China with a capacity of 1.01 tons. Even though the mining area is at the pre-investigation stage, glaciologist Mauri Pelto a professor at Nichols College in Massachusetts, U.S., who monitors glaciers around the world using satellite imagery, said mining the newly found lithium deposits would be an energy-intensive and water-intensive operation. Extensive mining in the region might create freshwater stresses.

Is the choosing of EVs to reach net zero-emission environmentally sustainable? For one ton of Lithium, nearly 500,000 gallons of water are used.

As Gabriel Laffite had written in his book, *Spoiling Tibet*, on one hand, China had banned grazing to restore the grassland and, on another hand, they are intently influencing the exploitation of minerals in Tibet which has an irreversible impact on the ecology, wildlife, and society. There is a clear contradiction, that the government's interest in the environment relies upon the benefits they earn. Otherwise, they don't worry even if the environment gets deteriorated. He also stated, that if ever there is a land cursed by its resource wealth, it is Tibet.

Chaka (Ch: Zabuye) Salt Lake is located in the Shigatse Prefecture of Tibet Autonomous Region at an elevation of 4421 m above sea level. The (Ch: Chaka) Zabuye Salt Lake on the Tibetan plateau is the world's third-biggest lithium Salt Lake and China's biggest lithium mine with proven reserves of 1.8 million tons. The lake brine is hydrochemical unique, forming a comparatively complex and

special mineral assemblage characterized by alkaline minerals rich in lithium, boron, potassium, and sodium carbonate. The lithium grade of this Salt Lake is among the second rank in the world and the second-largest to Atacama Salt Lake in Chile.

Tibet Mineral Development Co. on August 26, 2021, announced that it will invest 2 billion yuan (\$309.1 million) to develop the Zhabuye salt lake in Tibet and the project is expected to be up and running in 2023.

China not only sells EVs in its country, but Chinese electric vehicle (EV) battery giant, Contemporary Amperex Technology Co (CATL) also signed Li-battery supply to an American EV maker Tesla and many more like BMW, Volkswagen, and Geely. It will not be long that, Tibet's Lithium, chromium, copper, gold, and other minerals will further be used in supplying the world with Cars, computers, and smartphones by international brands such as Ford, Volvo, Acer, Asustek, Dell, Apple, Lenovo, Foxconn, and many more.

Even the social media marketing (SMM) news provides a similar fact of Tibet being the main source of China's lithium battery production as mentioned. The lithium resources of salt lakes in China are mainly distributed in the salt lakes of the Tibetan Plateau, and the brine types are mainly carbonate type and sulfate type. The carbonate lithium resources are mainly concentrated in Zabuye Salt Lake in the west of Tibet and Bango-Dujiali Salt Lake in the east. The sulfate lithium resources are mainly distributed in the Chaidamu Basin and the north of Tibet.

According to data from the China Geological Survey, the lithium resources in China mainly come from salt-lake brine and hard rock ore. The sources also mentioned salt lakes are mainly distributed in Northwest China's Qinghai Province, Southwest China's Tibet Autonomous Region, and Central China's Hubei, accounting for about 81.6 percent of the lithium reserves in China.

EV industry insider surnamed Zhang told the Global Times, the global lithium demand will double from the current 500,000 tons to 1-1.3 million tons by 2025. Considering the expanding EV market, domestic lithium production is struggling to meet the demand and Chinese enterprises are developing relevant technologies and are investing in exploration of salt lakes. Zhang also explained the two main challenges in the exploration of the salt lake which involved the fragile ecology of Tibet as a hindrance to building infrastructure.

Technology Roadmap 2.0 under the China Society of Automotive Engineers (China SAE) further emphasizes the battery-electric drive development strategy: by 2035, the market share of new energy vehicles will exceed 50%, the car parc of fuel cell vehicles will reach about 1 million, energy-efficient vehicles will be fully hybrid, and the automotive industry will achieve electrified transformation and China's 14th five-year plan are strengthening to breakthroughs in key technologies such as high-safety power batteries, high-efficiency drive motors, and high-performance power systems for new energy vehicles and accelerating the R&D of key components such as the basic technology platforms for intelligent (connected) vehicles, software and hardware systems, steer-by-wire chassis, and smart terminals.

Hence, we can conclude that China is enhancing the BEVs and in near future, the demand and sales will rise immensely. While, in China, 78% of identified Li resources (4.5 million tons) are brine resources and 86.8% of Li brine resources occur in the salt lakes on the Tibetan Plateau. Under such

development in BEVs production in China, lithium brine from Tibetan Salt Lake will not satisfy the need therefore spodumene will be alternated, which has a larger environmental impact. Tibet's Salt Lake has now become greatly beneficial as well as a major asset to China. At the same time, increasing demand value will stimulate further exploitation of Lithium in Tibet.

Conclusion

China's mining in Tibet for years has indeed caused chaos and social turmoil in Tibet. Moreover, the producer of BEVs should equally address the supply chain of Li minerals extraction and its consequences on the Tibetan Plateau. From small portable cell phones to laptops including other electronic gadgets, Li batteries are the key material that is a pre-requisite worldwide. In the name of the green energy transition, China has claimed to overrule the Battery Electric Vehicles BEVs, as an alternate solution against carbon emission but the question is, are these truly green? Do any consumer who consumes BEVs and any other devices know from where the raw material is digging? Is there a clear-cut notion among the national and international users about the environmental and social implications of the production of Li inside Tibet? Because this will protect Tibet from environmental damage.

What Pentagon and Taiwan Defense Reports have to Say About Rising China in Asia and the World

Tenzin Tsultrim

Research Fellow

For the past few years, the security environment in Asia has been covered by clouds of distrust and suspicion. From the Doklam stand-off to the Galwan Valley clash, China has frequently broken the promises and the trusts of India.

The Pentagon report of 2021 too, confirms China's two faces toward India. The report says that "...Despite the ongoing diplomatic and military dialogues to reduce border tensions, the PRC has continued taking incremental and tactical actions to press its claims at the LAC..." This has been a long Chinese Communist Party's territorial strategy for future claims and control. For instance, in 1995, despite numerous diplomatic engagements with the Philippines, China continued to upgrade its physical presence on the Mischief Reef.

The report further added that "Sometime in 2020, the PRC built a large 100-home civilian village inside disputed territory between the PRC's Tibet Autonomous Region and India's Arunachal Pradesh state in the eastern sector of the LAC." In an insightful paper written by Ron E. Hassner, 'The Path to Intractability: Time and the Entrenchment of Territorial Disputes', the author argues that the construction of material links (for example, roads) and symbolic links (such as temples and churches) in the disputed territory would further integrate the disputed territory in question with the occupying state. For instance, in the case of Golan Heights, to support the handful of settlers and improve the mobility of its military forces, the government initiated an extension of Israel's road and water infrastructure into the Golan. Israel's bus lines started serving Golan residents in 1968. All the above activities further strengthened the ties between the disputed territory and the occupying state. Hence, it is more difficult to compromise in the future, because the disputed territory in question has been symbolically as well as materially linked to the occupying state. In other words, the construction of infrastructure always carries political significance. In the context of border governance, it carries the imposition of the state's territoriality—as both the marker of sovereign space and as biopolitical intervention. In short, by the alleged construction of a large 100-home civilian village inside the disputed territory, China has already started the process of entrenchment.

Taiwan National Defense Report on China

Around a few weeks before, Taiwan's Ministry of National Defense also released its annual "ROC National Defense Report 2021." For the first time, to boost communications between Taiwan and other foreign countries amid the rising military threats from China, the report was released in Chinese and English language simultaneously.

The first chapter on the security environment says that "The strategic competition between the U.S. and the PRC is impacting the geopolitical and security situations in the Indo-Pacific region. On the

one hand, the U.S. continues pushing for cooperation with regional allies and partners... In addition, mounting non-conventional threats coupling with more pervasive cross-regional and composite impacts require all countries in the region to join hands and react.”

It alludes to the strengthening relationship between the U.S. and India and the need for the Asian countries to join hands against the rising aggression of China. Because, China is involved in a series of serious disputes with countries in these regions: the South China Sea, East China Sea, and India-Tibet border. On the India-China relationship, the report gloomily reads: “... The territorial dispute between them is unlikely to be resolved anytime soon.” The first chapter also touches upon the People’s Republic of China’s expansion of geopolitical influences through its comprehensive national power and employment of economic clout and gray zone tactics to change the international order.

Both the US and Taiwan are wary of China’s “assertive role in global affairs” and its “attempt to change the international order.” In short, both the US and Taiwan recognize the increasing challenges posed by China to a stable and open international system.

Why Does Tibet Still Matter?

The infrastructure development in Tibet has been one of the topmost priorities for China. *In Tibet 2020: A Year in Review*, published by the Tibet Policy Institute, Dharamshala, the book reads:

The 14th Five-Year-Plan shows China’s interests in expanding connectivity between Tibet and East Turkestan (Xinjiang) with railway lines in addition to highways links. It is mentioned in its current FYP that China will ‘strengthen the construction of strategic backbone corridors out of Xinjiang and into Tibet’ which includes the upgradation and extension of the G219 (Xinjiang-Tibet) and G331 (Dadong to Altay) national highways as well as the G318 Sichuan-Tibet Highways. Interestingly, all these strategic highways run parallel to one another along Tibet’s border with India.

Because, in the past too, after the invasion and entrenching in Tibet, CCP started building and strengthening its road networks, connecting all border regions of Tibet, including borders shared by Tibet with India. The construction of the East Turkestan (Ch: Xinjiang)-Tibet highway which was completed in 1957 passes through the Indian territory of Aksai Chin.

In the recent Times Now Summit, chief of defense staff General Bipin Rawat said that “China is the biggest security threat facing India...” He further added that “A lack of ‘trust’ and growing ‘suspicion’ is coming in the way of resolving border disputes between the two nuclear-armed neighbors.”

Hence, in the future whatever happens inside Tibet may matter for the Indian security environment and that of Asia as well.

National Park: What Is Happening On The Ground In The Name of Environmental Protection?

Dechen Palmo

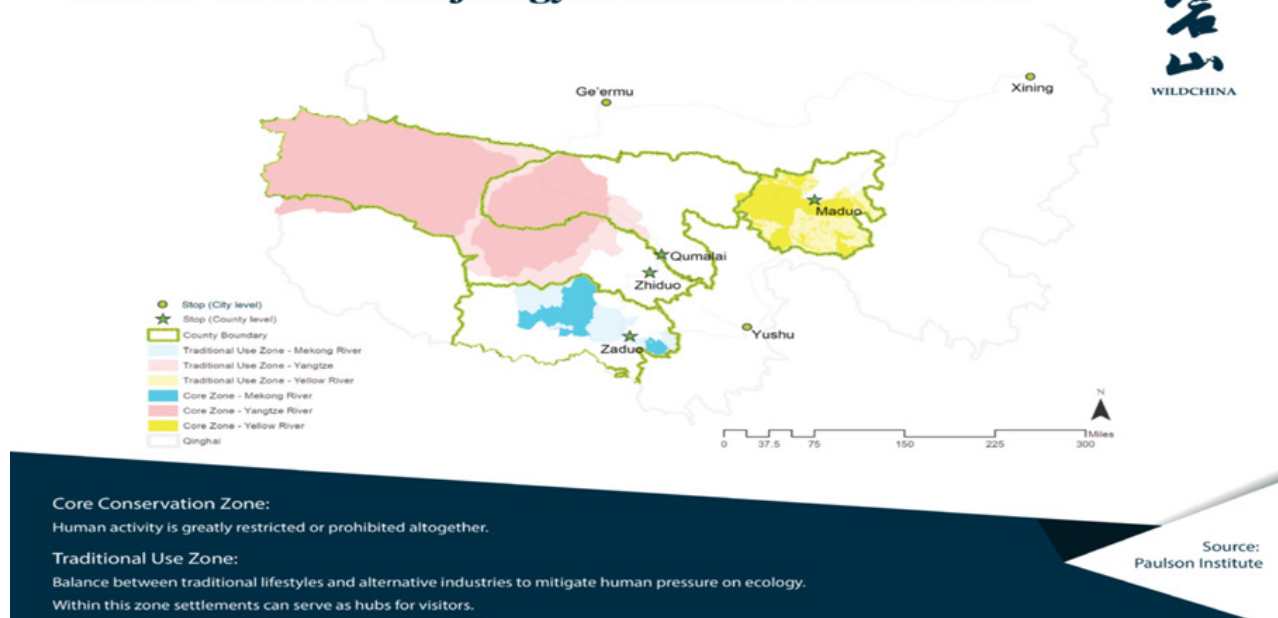
Research Fellow

The establishment of a national park system is a major strategic decision made by the Party Central Committee with Xi Jinping at its core. China has recently adopted ecological civilization (eco-civilization) as a new national strategy for sustainable development. Understanding how the new strategy differs from previous national sustainability strategies is critical to evaluating how China's eco-civilization can affect Tibet and its environment.

The two important documents of the central government on national parks: One is the "Overall Plan for Establishing a National Park System" issued by the General Office of the CPC Central Committee and the General Office of the State Council in September 2017, and the other is "About the Establishment of National Parks" issued by the General Office of the CPC Central Committee and the General Office of the State Council in June 2019.

Even in the Chinese white paper on climate change response released on October 28, 2021, titled "Responding to Climate Change: China's Policies and Actions", China has carried out climate adaption and ecological restoration efforts to improve the overall ability to adapt to climate change, especially on ecologically fragile areas of the Tibetan Plateau.¹

Master Plan for Sanjiangyuan Pilot National Park

Sanjiangyuan (the source of the three rivers Yangtze, Yellow, and the Mekong)

The Tibetan Plateau is considered one of the world's most vulnerable areas to climate change. The source of rivers has been drying up and grasslands are degrading due to global warming.⁰ However, the Chinese government has blamed the ecological degradation of the Sanjiangyuan on the overgrazing of livestock and the population growth.² Hence, on the pretext of restoring and protecting the ecological environment of the Sanjiangyuan, the Chinese government established the world's second-largest new nature reserve known as Sanjiangyuan National Nature Reserve in 2003 and forcefully resettled local herders from their land. According to the state media, almost 100,000 Tibetans have been resettled since 2005.³

During the UN Biodiversity Conference (COP15) in October 2021, President Xi Jinping announced that China has officially established the first batch of five national parks Sanjiangyuan National Park, Giant Panda National Park, Siberian tigers and leopards National Park, Hainan tropical rainforest National Park, Wuyishan National Park etc.

This new initiative of national parks in China comes directly from President Xi Jinping's leadership as a part of China's "eco-civilization" and "beautiful China". President Xi has called for a complete national park system in China by 2030. During the conference, China unveiled a plan to expand the national parks network countrywide. "We will establish a dynamic and open mechanism and guide all regions across the country to promote the establishment of national parks," said Tang Xiaoping, head of China's research institute for national parks.

Geographer Emily Yeh notes that Chinese managers of so-called nature reserves are more interested in generating revenue through exploiting the reserve than in their protection: "Many protected areas are 'paper parks,' with at least one-third lacking staff, management, and funding. The Nature Reserve Law of 1994 did nothing to remove control of the land under protection from the government that was managing it when it became a reserve. Moreover, except for national-level reserves, it failed to provide a guaranteed source of funding for reserve administration and staffing. This has led to a situation in which reserve managers' primary goal has become revenue generation rather than biodiversity conservation".⁴

Although the herders are provided with free accommodation and a certain amount of subsidies, these resettlements and policy bans on grazing have had profound implications for those resettled. According to data from the Yushu Tibetan Autonomous Prefecture government, 2.366 million yuan will be allocated in 2021 to purchase wildlife damage liability insurance services for 378,000 farmers and herdsman across the state.⁵ According to a study done by Professor Fachun Du, Deputy Director of the Institute of New Rural Development at Yunnan Agricultural University (YAU) in Kunming, China, in Madoi County of Sanjiangyuan, many of these resettled herders cannot adapt well to the new urban lifestyle, while their quality of life after resettlement is in general not very satisfactory due to high living expenses.⁶

These resettlement programs are undertaken without the necessary public consultation and adequate information relevant to local contexts. According to Zhao Lianshi of the China Association for the Scientific Expedition of Exotic and Rare Animals, grazing and trampling don't harm or destroy the grassland – it actually contributes to its healthy development.⁷ This shows that if not done correctly, such policies could adversely affect the people as well as the environment they aim to protect.

They also violate basic human rights. Resettlement interferes with the enjoyment of the human

rights of the local Tibetan people. Local Tibetan herders, who have lived in the region sustainably for thousands of years and have contributed the least to climate change, however, are the ones who suffer the most and are often least well-prepared to respond to the changing climate and Chinese government policies.

These programs to protect the region were done at the expense of the rights of those who live there. Human Rights Council resolutions on human rights and climate change similarly highlight this disparity, stating that the impacts of climate change “will be felt most acutely by those segments of the population who are already in a vulnerable situation.”⁸

The situation of local nomads in Sanjiangyuan does not represent an isolated case: such forced relocation in the name of environmental protection is ubiquitous throughout Tibet.

Most climate change research on the Tibetan Plateau is mainly done by Chinese scientists, and the government policies were based on these scientific findings. However, it is important to notice that these Chinese scientists work within a political system that don’t allow them to speak clearly and critically. There are very few western scientists researching the Tibetan Plateau, and for those that do, their recommendations tend to have a little impact on the Chinese government. This has resulted in a large void in climate change research on the Tibetan Plateau.⁹

Facts about Sanjiangyuan park

- It is one of the 32 priority areas for biodiversity in the country, with 2,238 species of wild vascular plants, 69 species of wild animals under national key protection, and a high proportion of unique and rare protected species such as Tibetan antelope, snow leopard, white-lipped deer, and wild yak. Biological Natural Germplasm Repository”.
- According to the “Qinghai Sanjiangyuan Ecological Protection and Construction Phase II Project Plan” issued by the state, the Sanjiangyuan protection area includes 21 counties (cities) in 4 prefectures of Yushu, Guoluo, Huangnan and Hainan in Qinghai Province and Tanggula Mountain in Golmud City.
- The town covers an area of 395,000 square kilometers.
- These water sources contribute half of the total water volume of the Yellow River, a quarter of the Yangtze River, and 15% of the Lancang River.
- There are 17,211 ecological caregivers in Sanjiangyuan National Park.
- The area of Sanjiangyuan National Park has been expanded to 190,700 square kilometers, an increase of nearly 60% compared with the pilot area.

(Endnotes)

- 1 The State Council Information Office of the People’s Republic of China, *Responding to Climate Change: China’s Policies and Actions*, (2021). <http://www.scio.gov.cn/zfbps/32832/Document/1715506/1715506.htm>
- 2 Lei Dongjun, “Climate change, not grazing, destroying the Tibetan Plateau”, *China Dialogue*, January 21, 2013,

- <https://chinadialogue.net/en/climate/5621-climate-change-not-grazing-destroying-the-tibetan-plateau/> (Accessed February 7, 2022)
- 3 Ryan Woo, “As China forges ecological future, Tibetans relinquish nomadic past”, *Reuters*, September 26, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-china-environment-resettlement-tibeta-idINKBN1WB0C5> (Accessed January 2, 2022)
- 4 Michael Buckley, A first-hand narrative account on Tibet’s paper parks: how china’s greenwashing in Tibet flies under the radar, Ganga Ram Regmi, Falk Huettmann, “*Hindu Kush-Himalaya Watersheds Downhill: Landscape Ecology and Conservation perspective*, pp 197-213.
- 5 Sanjiangyuan National Park: Beautiful Homeland Carefully Care, Government website of the State Forestry and Grassland Administration. March 1, 2022, <https://www.forestry.gov.cn/main/5946/20220303/101614090738833.html> (accessed on April 2, 2022)
- 6 Fachun du, “Ecological Resettlement of Tibetan Herders in the Sanjiangyuan: A Case Study in Madoi County of Qinghai”, *Nomadic Peoples* 16, 1, 116–133 (2012).
- 7 Lei Dongjun, “Climate change, not grazing, destroying the Tibetan Plateau”, *China Dialogue*, January 21, 2013, <https://chinadialogue.net/en/climate/5621-climate-change-not-grazing-destroying-the-tibetan-plateau/> (Accessed February 7, 2022)
- 8 United Nations Human Rights, “Human Rights Council resolutions on human rights and climate change”, <https://www.ohchr.org/EN/Issues/HRAndClimateChange/Pages/Resolutions.aspx> (Accessed December 27, 2021)
- 9 Donglin Guo and Huijun Wang, “The significant climate warming in the northern Tibetan Plateau and its possible causes”, *International Journal of Climatology* 32, 12, 1775-1781 (2012):

Further Restrictions on Religious Activities Continue in Tibet

Tsering dolma

Research Fellow

Recently the Chinese authorities in Kham (Tibet) destroyed a 99-foot-tall Buddha statue and around 45 prayer wheels. According to the sources cited by Dharamshala-based Tibet Watch, the demolition began on December 12, 2021. In China too, in the past few years, the Chinese authorities destroyed several Buddhist statues in Zhejiang, including a 92-foot statue of the Bodhisattva Guanyin in Taizhou. In 2019, a 32-meter-tall bronze four-faced Guanyin statue in Pumen Temple, located in Changchun city in the northeastern province of Jilin, was demolished because it was “too tall.” According to the sources cited by the Bitter Winter, it says:

“They are afraid that everyone will believe in Buddhism, and no one will believe in the Party.” This spring, authorities ordered to demolish the temple’s nine wind chime pagodas because “they embodied Tibetan style.” According to the believer, the government prohibits anything with Tibetan characteristics.

In August 2021, a few video clips were widely circulated on social media and mainstream media related to Kharmar Monastery, where Tibetan Buddhism is being practiced or preached. This monastery is located in the Chinese city of Linxia, Gansu province. The video clips clearly show monks and nuns being forcibly evicted from the monastery by several officers in civilian clothes. This unfortunate incident has been extensively covered by the major news media such as Radio Free Asia (Tibetan), New Tang Dynasty Television. Most of the media have given similar reports of the harsh treatment toward the monks and nuns of Kharmar monastery and have broadcasted similar kinds of footage. The prime cause for its crackdown was the monetary donation of 300,000 Yuan given by the monastery during the pandemic and later its refusal to share their income with the government-supported Buddhist Association and the local government.

From the time of his ascent to power in November 2013, Xi Jinping has initiated a sea of change within China, Tibet, East Turkestan (Xinjiang), and Southern Mongolia in curbing the little space available for religious freedom. All these drastic policy shifts towards different religions including Tibetan Buddhism show Xi Jinping’s growing repression and his insensitive attitude toward the religious sentiments of millions of believers. The severe restrictions on religious freedom, particularly in Tibet, East Turkestan, and Southern Mongolia go unnoticed because of China’s tight control over the free flow of information.

White Paper on Religion in 2018

In 2018, the Chinese government released a white paper titled “China’s Policies and Practices on Protecting Freedom of Religious Belief. However, the title of the white paper itself is misleading and euphemistic. For instance, in the white paper, the party-state has indirectly ordered the religious groups to support its leadership and to follow the path of socialism with Chinese characteristics. The

white paper states:

It also means guiding religious groups to support the leadership of the CPC and the socialist system; uphold and follow the path of socialism with Chinese characteristics; develop religions in the Chinese context; embrace core socialist values; carry forward China's fine traditions; integrate religious teachings and rules with Chinese culture; abide by state laws and regulations, and accept state administration in accordance with the law.

The above directions apply to every religion in China. The white paper further added that “According to General Secretary Xi Jinping’s report at the 19th CPC National Congress held in 2017, China will fully implement the Party’s basic policy on religious affairs, uphold the principle that religions in China must be Chinese in orientation and provide active guidance to religions so that they can adapt themselves to the socialist society.”

In the 14th Five-Year-Plan (2021-2025) too, the party-state has stated that “We will implement the Party’s basic guiding principles on religious work, adhere to the direction of the sinicization of China’s religions, and actively guide the mutual adaptation of religions and socialist society.” In short, from the past few years of development in China, one may conclude that there is growing sinicization of religions in China, including Tibetan Buddhism.

National Conference on Work-related to Religious Affairs 2021

Recently a national conference on work related to religious affairs was held from December 3 to 4 2021 in Beijing. The conference was presided over by Li Keqiang, was attended by other senior leaders Li Zhanshu, Wang Huning, Zhao Leji, and Han Zheng. In the conference, Xi Jinping has emphasized to “further uphold the principle that religions in China must be Chinese in orientation, strengthen the management of online religious affairs, and effectively address prominent problems that affect the sound inheritance of religions in China.” Since the beginning of pandemic, most of the activities have been carried out online all over the world. Hence, controlling and managing online religious affairs has been stressed. Under the new regulation titled “Measures for the Administration of Internet Religious Information Services,” released on 20 December 2021, all foreign organizations and individuals will be banned from spreading religious content online in China. In Tibet too, this might be effectively implemented. For instance, article 17 of the new regulation states that one “must not organize the carrying out of religious activities online, and must not broadcast religious rites such as obeisance to Buddha, burning incense, ordinations, services, mass, or baptisms, through means such as text, images, audio, or video either live or in recordings.” The violation of these rules by any organizations and individuals will lead to punishments. Hence, according to Article 29: “Where articles 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, or 19 of these measures are violated...they are to collaborate with the internet information departments, competent departments for telecommunications, public security organs, state security organs, and so forth to give punishments in accordance with relevant laws and administrative regulations.” With this new regulation to be effective from 1 March 2022, this author estimates that there might be crackdowns even on those Tibetans who have been engaged or seen in religious activities broadcasted or recorded in old videos.

China Eyes Bolstering Mining Across Tibet

(Tibet is rich in natural resources including rare earths, which many fear Beijing plans to exploit without protecting the environment)

Dhondup Wangmo

Research Fellow

Before the invasion of Tibet by the People's Republic of China (PRC), mining was rarely conducted in that region. Within the Tibetan cultural sphere, mining and ground disturbance are often said to remove “the bcud [nutrition or essence] of the earth, of which minerals are [a] primary form.” During the Cultural Revolutions, Tibetan people were sent to Jang Tsala Karpo, a borax mine in the high-altitude Jangtang region of northern Tibet (Nagchu). Some mining for chromium was also done using Tibetan prisoners, many of whom were worked or starved to death. In short, after the invasion, China's mining continued throughout Tibet.

Gabriel Lafitte, an authority on mining in Tibet, has divided China's exploitation of Tibetan natural resources into four periods. The first stage was that of the 1950s, 1960s and 1970s when the Tsaidam Basin became the site of one of the largest exploitations of minerals such as chromium and bauxite. The second stage was that of the 1980s and 1990s, characterized by the damaging gold rush mostly involving small-scale private individuals in the rivers of Kham and Amdo, two of the traditional provinces of Tibet. The third stage of China's exploitation of Tibet's natural resources began with the large-scale mining by government organizations such as the People's Armed Police or by state-owned enterprises. The fourth stage of natural-resource mining in Tibet was for minerals like copper, which requires a large amount of electricity and a good network of roads.

Mining without minding Tibet's environment

For many, Tibet is popularly known as the “Third Pole” and the “water tower of Asia,” supplying fresh water to the lower riparian countries. Other than that, Tibet is also rich in natural mineral resources.

More than 126 kinds of mineral resources have been found in Tibet, the quality of which is among the best in the world.

According to Zhang Hongtao, vice-director of the China Geological Survey Bureau, the Tibetan Plateau has reserves of 30 million to 40 million tons of copper, 40 million tons of lead and zinc, and billions of tons of iron. Because of the reckless mining by the Chinese government, the richness of the plateau in natural resources became a curse for the Tibetan people and the ecosystem.

Under the 14th Five-Year Plan, the Chinese government intends to “strengthen the construction of coal reserve capacity. We will improve the energy risk emergency management and control system, strengthen power supply guarantees for key cities and users, and strengthen the security protection of important energy facilities and energy networks.”

Not only that, but the party-state also plans to “strengthen the planning and control of strategic mineral resources, improve reserve security capabilities, and implement a new round of breakthrough strategic initiatives for prospecting.” Last month, the National Development and Reform Commission revealed that China will step up exploration for strategic mineral resources including petroleum, natural gas, copper, chromium, tungsten, rare earths and others during 2021-2025.

Many rare-earth minerals are found in Tibet. Currently, the demand for batteries for electric vehicles is soaring in the world, leading to further soaring prices for raw materials. Hence the demand for lithium will increase, and lithium reserves are abundant in Tibet. For instance, the production of lithium carbonate from Tso-Ngon (Qinghai) Lake has doubled this year.

Hence, judging from the above developments, in the future, there is a possibility of extensive mining across Tibet.

Furthermore, according to the National Development and Reform Commission’s “Action Plan for Carbon Dioxide Peaking Before 2030,” the party-state plans to develop “multimodal transportation with railway and waterway transportation as the mainstay.”

“We will continue to construct special railway lines for industrial and mining enterprises, ports, and logistic parks, and accelerate the development of high-level inland waterway networks to facilitate a shift in bulk cargo transportation and mid-long distance freight transportation from highways to railways and waterways.”

In the past, mining has led to the relocation of a record number of Tibetan pastoralists. The impacts of excessive mining on Tibet’s environment are manifold. For instance, mining causes serious destruction of the surface morphology and soil structures of lands and also leads to decreasing soil enzyme activities.

Mining operations also increase the release of arsenic, which is a potential threat to water quality. Since Tibet is the primary source of Asia’s major rivers, excessive mining across the region may affect the quality of water flowing toward the lower riparian countries.

Conclusion

Despite more than 20 large-scale mining-related protests being reported from 2009 to 2014, the Chinese government has continued its mining operations across Tibet. China’s mining has created irreversible damage to the land, water, and air ecosystem.

In May 2013, a mass gathering of around 5,000 Tibetans protested against a Chinese company to stop a mining project near the sacred Ngalha Dzamba Mountain in Driru county. Again in 2016, China started a gold mining operation at Gong-Ngon La Ri (sacred mountain) in Sangchu county in eastern Tibet.

The Chinese government always claims that the mining industry is operated to develop the socio-economic conditions of the Tibetan people, but instead, it has led to environmental damage and protests across Tibet.

Tearing Down the Buddha: How Xi Jinping is Destroying Traditional Buddhism in Tibet

Tsering dolma
Research Fellow

The Chinese Communist Party under Xi Jinping is determined to eliminate traditional Buddhists and Buddhism in Tibet. Even the most revered statues are being destroyed

It has been twenty years since the bombing of the giant Bamiyan Buddha statue by the Taliban in 2001. This not only hurt the sentiments of millions of Buddhists around the world but also coincided with the quick collapse of the Taliban regime and two decades of continuous chaos and conflict in Afghanistan.

Unfortunately, another giant statue, a 99-feet tall Buddha statue in Tibet was destroyed on 12th December 2021, not by the Taliban, but by the Chinese government. The statue was built by and with the contribution of the local community of Drango in eastern Tibet after securing all necessary permissions from the local Chinese government. The primary reason for the construction of the giant Buddha was a collective decision by the community. This is to invoke divine benevolence to prevent further natural disasters as the region witnessed an unprecedented number of forest fires, earthquakes, floods, and landslides in recent years. According to reliable sources, before the destruction of the statue, the Chinese government also forcefully demolished a school that provided education to around a hundred students in the region and tore down 45 Buddhist prayer wheels.

This is utterly contrary to the Chinese government's claim of religious freedom in Tibet and is a signal for more religious repression across Tibet. The destruction carried by the two Chinese county chiefs in the region where the statue was brought down has deeply hurt the cultural and religious sentiments of all Tibetans, deepening their perennial sense of fear and loathing towards the Chinese.

In the 17-Point Agreement of 1951 which was signed after the occupation of Tibet by the People's Liberation Army of China, the Communist Party promised to respect Tibetan tradition and religion.

However, China's oppressive actions have continuously targeted Tibetan Buddhism. This has come under renewed vehemence after Xi Jinping's rise to power in November 2012, when drastic repressions have been introduced within China, Tibet, East Turkistan (Xinjiang), and Inner Mongolia. This continued persecution has curtailed the little space available for religious freedom, worsening the situation as a whole.

Tibetan culture and religion are strongly interconnected and difficult to differentiate. All the traditions of Tibetan Buddhism have a role in Tibetan culture, in terms of propagating education and preserving not only the religion but also the rich cultural heritage and language of Tibet. Tibetan monasteries as a whole, have played a major role in learning and development even before Tibet had an established a modern system of education

Tibet possesses literature that stretches back more than 1,300 years. It is one of the great literary

traditions of Asia, in terms of both its extent and influences. Also, within the Tibetan Buddhist tradition lie some of the most essential religious philosophies conveyed through oral transmission and not merely text; from master to disciple. The Tibetan philosophical perspective has strengthened the religious and political authority of those in control of educational institutions and they are thoroughly prepared to provide the requisite training in logic and philosophy. Consequently, Tibetan monasteries strongly influence national identity, language, religion, and cultural traditions.

However, the CCP (Chinese Communist Party) has employed many methods to eradicate Tibetan Buddhism not only within Tibet but also outside Tibet. In many locations, Tibetan monasteries have been demolished or restrictions on the number of monks and nuns have been severely limited.

For example, the monastic population of Sera Monastery had somewhere between 8,000 and 10,000 monks, making it the second-largest monastery in the world after Drepung Monastery. During the final seizure of Lhasa by Chinese forces in 1959, Sera Monastery was bombed and the monastic living quarters were destroyed. At present, Sera Monastery has a resident population of only about 500 monks due to limitations set by Chinese authorities.

The book, *Eat the Buddha: Life and Death in a Tibetan Town*, by the award-winning journalist Barbara Demick, mentions that currently in Chinese-occupied Tibet nobody can become a monk under the age of eighteen and all of the monks have to undergo the CCP propaganda instruction lectures. This is in complete violation of ancient Tibetan traditions.

These continued revisions are meant to replace the religious identity and cultural identity in the hearts and minds of Tibetans through harassment and torture. The effort to control the internal activities of monasteries is increasing across Tibet. All of these drastic policy shifts against different religions (other religions like Islam in the Xinjiang region have been deeply affected too) including Tibetan Buddhism demonstrate Xi Jinping's mounting repression and his indifferent attitude towards the religious sentiments of millions of believers in Tibet and throughout China.

The paper titled China: First CCP National Conference on Religion Held Since 2016 written by a dissident scholar Hu Zimo (pseudonym) on 12th August 2021 detailed how President Xi Jinping had announced plans for a more severe crackdown on religion. The author further detailed that the conference was attended by all the top leaders of CCP signaling the scale at which these oppressions had been planned. In that speech Xi had noted 'problems' that still existed in religious propagation, Xi Jinping asked for more Marxism, surveillance of the internet, and sinicization. He also demanded the prevention of what he called 'religious propaganda' on social media.

One example of how these plans have unfolded comes from one of the largest social networks called Blued, launched in 2012, which is quite famous in China within the gay community. But on 12th April 2021, an article titled 'Chinese LGBT social media app banned users from posting religious content' by Chen Tao detailed that homosexual in China are strictly prohibited from expressing their opinions on religious matters on this network. Though religious posts continue, if they are caught by the Chinese authorities, the accounts of the authors are blocked.

On 3rd January 2021, The Global Times, the CCP mouthpiece, published an article, 'Observing Historical Convention: the Reincarnation of Tibetan Living Buddha under Central Government Jurisdiction'. The author mentioned that the reincarnation of the living Buddha is meant to settle

the problem of the succession of leaders in Tibetan Buddhist tradition. In January 2016, the State Administration of Religious Affairs announced that all reincarnated lamas must be approved by the CCP. This list of reincarnated lamas also included all official 'living Buddhas.' Strangely, the name of the 14th Dalai Lama was not found on the list. The CCP is working to bring every aspect of Buddhism under its control to ensure that only spiritual figures who have its 'approval' are allowed.

On 14th December 2021, in the paper written by Sophie Richardson, 'Chinese Authorities Double down on Tibetan Reincarnation', the author indicated that the Communist party's objective is to look to ensure full control on also the selection of the next Dalai Lama. Thubten Samphel, the former Director of the Tibet Policy Institute has written that if Beijing's appointment of the next Dalai Lama succeeds, it would rope in the whole of the Buddhist Himalayan belt under its influence without firing a shot.

Recently, on 6th April 2022, Sophie Richardson mentioned how Chinese authorities put more effort to control Tibetan reincarnation by keeping secrets from the death of an 86-year-old lama named Tulku Dawa in Lhasa from Tibet and the outside world.

Tibetan monasteries are the greatest contributors to the field of education and national identity in Tibet. Scholarly training provided in Tibetan monasteries has sustained the region's culture, religion, and language. Monasteries are providing education that ultimately brings about faith in tradition, and means and ability to prevent the disappearance of one's (endangered) nationality. This is a firm counter to Communist ideology. Therefore, the majority of self-immolations (protesting Chinese oppression) that occur in Tibet are committed by monks and nuns. This is why Xi Jinping is against traditional Buddhism in Tibet, and why his troops are tearing down revered Buddha statues.

བོད་ཀྱི་འཕུལ་རྒྱུ་ལྟུང་ལྟུང་།
TIBET POLICY INSTITUTE

Central Tibetan Administration, Gangchen Kyishong
Dharamshala-176215, Distt. kangra (H.P.) India
Phone +91-1892-223556, 222403
E-mail: communication@tibetpolicy.net | web: tibetpolicy.net